SC.SUP.23.Pl.5.

BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
FONDO EBORENSE
32
4 A
12

SUPPLEMENTUM
AD
THEOLOGIAM
MENTIS ET CORDIS,

R. P. Fr. VINCENTII
CONTENSON,
ORDINIS PRÆDICATORUM
Sacræ Theologiæ Professoris.

TOMUS X.

In quo de Sacramentis Extremæ Unctionis, Ordinis, & Matrimonii breviter, sed dilucidè agitur.

Lucere vanum : ardere parum : lucere & ardere perfectum. *Bern. serm. de nat. Ioan. Bapt.*

ex Libris pdoi franc.
van bierbrouc q.
pastoris in zweveghem

LUGDUNI,
Sumpt. LAURENT. ARNAUD, PETRI BORDE, JOANNIS, & PETRI ARNAUD.

M. DC. LXXXI.
Cum Approbat. & Privileg. Regis.

INDEX DISSERTATIONUM, Capitum, & ſpeculationum, quæ in hac Libri XI. de Deo Salvatore, Parte quarta continentur.

DISSERTATIO I.

De Sacramento Extremæ Unctionis. pag. 1

DISSERTATIO II.

DISSERTATIO III.

De Ordinibus in particulari sumptis. p. 126

DISSERTATIO IV.

Cognatio

SUMMA

Summa Privilegii Regis Christianissimi.

LVDOVICVS XIV. Dei gratiâ Galliarum & Navarræ Rex Christianissimus singulari Privilegio sanxit, ne quis per universos Regnorum suorum fines, intra decem annos à die novæ impressionis finitæ computandos imprimat, seu typis excudendum curet & venalem habeat librum qui inscribitur, *Theologia mentis & cordis*, *Authore R.P. Vincentio Contenson*, *Ordinis Prædicatorum*, præter LAVRENTIVM ARNAVD, & PETRVM BORDE, Bibliopolas Lugdunenses, aut illos quibus ipsimet concesserint. Prohibuit insuper eadem authoritate Regiâ omnibus suis subditis, eundem librum extra Regni sui limites imprimendum curare, vel quempiam ubicumque fuerit, ad id agendum impellere ac instigare, sine consensu dictorum LAVRENTII ARNAVD, & PETRI BORDE. Idque omne sub confiscatione librorum, aliisque pœnis contra delinquentes expressis, uti latiùs patet in Litteris datis Parisiis die 28. Decembris 1675.

Ex mandato Regis

Signatum PEPIN.

Desiit excudi die 7. Decembris 1680.

LIBRI XI.

De Deo Salvatore.

PARS QUARTA, ET ULTIMA.

De Sacramentis Extremæ Unctionis, Ordinis, & Matrimonii.

DISSERTATIO I.

De Sacramento Extremæ Unctionis.

PLURES sunt unctiones, quæ etiamnum in Ecclesia vigent; nam ut omittam unctiones quibus Altaria, Templa, Calices, &c. consecrantur: :ima unctio, quæ ad personas spectat, est

unctio catechumenorum, quos nondum baptizatos, oleo simplici benedicto Sacerdos ungit in pectore, & inter scapulas: secunda est baptizatorum, quos chrismate ungit Sacerdos in vertice: tertia est, quâ qui confirmantur, ab Episcopo unguntur in fronte: quarta ea est, quâ Principes sæculares in humero, vel brachio unguntur: quinta est unctio Sacerdotum, aut Episcoporum, quæ fit in illorum ordinatione: sexta est illa quæ infirmis vita periclitantibus solet adhiberi. Hæc ultima unctio, *Extrema unctio* rectè nominatur; nam licèt olim fuerit unctio quædam mortuorum, ut videre est *Marci* 16. & apud Dionysium Areop. *lib. Eccles. Hier. cap. ult.* hæc tamen ultima jam pridem abolita est, sicut etiam illa quâ inungebantur olim energumeni, teste Beda *in Marc.* 6. *& Luc.* 8.

CAPVT I.

Essentia & institutio Sacramenti Extremæ Vnctionis explicantur.

UNctionem infirmorum Sacramentum esse negant nostri temporis Sectarii: an verò in eodem errore fuerint Waldenses, Albigenses, Hussitæ, & Wiclefus, non ita certum est. Quanvis enim communiter affirment Scholastici, contrarium tamen videtur probabilius; nam error iste neque reperitur inter articulos damnatos Joannis Hus, neque inter errores Wiclefi, quem præterea Thomas Waldensis ab ea accusatione

ccusatione absolvit. Albigenses autem in sua fidei professione ad Uladislaum Regem, ita loquuntur: *Sacramenta septenario inclusa numero, Ecclesiæ Christi utilia esse pandimus.* De Waldensibus major forsitan erit difficultas: nihilominus non tam Sacramenti hujusce naturam videntur reprobasse, quàm varios errores qui circa illius administrationem subrepserant, ut quod daretur tantùm divitibus, quia scilicet plures Sacerdotes adesse, atque duodecim luminaria accendi necessarium dicebatur, &c. Reprobarunt præterea olei consecrationem: verùm illam non esse ad valorem Sacramenti absolutè necessariam, multi etiam è Catholicis affirmarunt.

Extremam igitur Unctionem è Sacramentorum numero dum expungunt hæretici, non est quod de erroris sui antiquitate glorientur. Quod autem attinet ad abusus, quos Waldenses exprobrabant, Ecclesiæ Catholicæ tribui minimè debent, cùm illos semper Ecclesia condemnarit; nam in Synodalibus Constitutionibus Odonis Patris Episcopi Parisiensis, sæculo duodecimo editis, hæc habentur: *Cum reverentia deferatur oleum sanctum ad infirmos, & eos ungant Sacerdotes cum magno honore, & orationum celebritate, quæ ad hoc sunt ordinatæ, & inde nihil penitus exigatur, sive à paupere, sive à divite.* Idem legitur in Synodalibus Galonis & Simonis Legatorum Sedis Apostolicæ in Galliam missorum per Innocentium III. Synodus Andegavensis anni 1293. hæc habet: *Nos quoque accepimus, referentibus fide dignis, quod illud Sacramentum, sine quo, ut dicunt Sancti, periculosum est ex hac vita migrare, ex quadam negli-*

gentia omittatur; imò ut verius loquamur, ex Sacerdotum rapacitate & avaritia, qui in collatione hujus Sacramenti novas & insolitas exactiones inducunt, aliquando petendo linteamina, quibus jacens inungitur ægrotans.::: Caveant quoque dicti Rectores, & Capellani, ne in dicti collatione Sacramenti illicitas exactiones faciant, si divinam & canonicam voluerint effugere ultionem. In Synodalibus Rhemensis, & Trecensis Ecclesiæ habitis circa initium decimiquinti sæculi, hæc leguntur: *Ne propter hoc aliquid exigat, nisi ex postfacto pro labore aliquid de consuetudine debeatur.* Synodus Senonensis anni 1524. idem constituit. *Moneant Sacerdotes suos Parochianos omnes, tam pauperes, quàm divites, ut Extremam Vnctionem dignè, reverenter & devotè petant & accipiant, quando ex aliqua gravi infirmitate se in periculo mortis existimant constitutos.*

SPECVLATIO I.

Extrema Vnctio est verum legis novæ Sacramentum à Christo Domino institutum.

PArtem primam, nimirum unctionem infirmorum esse verum legis novæ Sacramentum, probari à nobis debet adversus Lutheranos & Calvinistas, qui contrarium sentiunt. Ut autem in probationibus nostris aliquis ordo servetur, sit primus nostræ sententiæ patronus

S.Iacobus

S. Iacobus Apostolus.

Prima authoritas erit Jacobi Alphæi, fratris
omini, & Jerosolymorum Episcopi, qui
p. 5. *suæ Epistolæ canonicæ*, sic loquitur: *Infir-
atur quis in vobis? Inducat* (sive ut est in Græco,
ocet, aut *accersat*) *Presbyteros Ecclesiæ, & orent
per eum, ungentes eum oleo in nomine Domini:
oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit
n Dominus: & si in peccatis sit, remittentur ei.*
his verbis apparet, unctionem infirmorum
e signum sensibile, perpetuum, collativum
atiæ sanctificantis: nam primò unctio ex oleo
signum sensibile: secundò hæc unctio juncta
ationi remittit peccata; est igitur collativa
atiæ: tertiò illa verba, *infirmatur quis in vo-
, &c.* sunt sine ulla temporis limitatione:
go prædicta unctio est signum sensibile, per-
uum, collativum gratiæ: est igitur verum
væ legis Sacramentum.

Objicit Lutherus, hanc Epistolam non esse
onicam, atque adeo fidem illi non debere
iberi: id autem ex eo potissimùm probant,
od de illius authoritate quidam sancti Patres
n dubitarint.

Respondeo verum quidem esse, quosdam
n dubitasse de authoritate dictæ Epistolæ:
ùm hæc dubitatio paucorum fuit, & per In-
entium Papam penitus sublata est. Quod hæc
itatio paucorum fuerit, docet Eusebius,
lib. 2. histor. cap. 22. de ea Epistola hæc scri-
*Etsi à quibusdam tanquam adulterina: nec
imè germana propterea judicetur, quòd non
multi ex veteribus illius Epistolæ, sicut nec*

ejus, quæ dicitur Iudæ, mentionem faciunt; tamen nos illas cum reliquis in quamplurimis Ecclesiis publicè receptas, approbatasque cognovimus. Hæc autem paucorum dubitatio paulatim amovebatur; ait enim D. Hieronymus in catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum, quod hæc Jacobi Epistola *paulatim tempore procedente obtinuerit authoritatem.* Postquam autem Innocentius Papa ad Exuperii Episcopi Tolosani rogatum definivit illam Epistolam esse canonicam, tum omnis, ut dixi, sublata est dubitatio, vixque aliquem reperies qui post id tempus de Epistolæ illius authoritate dubitarit, si Lutherum, illiusque sectatores excipias.

Objicit secundò, Calvinus cum suis S. Jacobum loqui de ea unctione de qua loquitur Marcus, quæ unctio fiebat non ad remittenda peccata, sed ad sanitatem corporis conferendam: Atqui unctio quæ corporalem tantùm sanitatem confert non est Sacramentum: Ergo unctio de qua loquitur Divus Jacobus, non est Sacramentum.

Huic objectioni dupliciter occurrunt Catholici; nam Theophilactus, & Beda credunt apud Marcum, & apud Jacobum eandem unctionem describi; quocirca negant unctionem de qua loquitur Marcus, solam corporis sanitatem conferre, cùm idcirco tantùm per ejusmodi unctionem corpora sanarentur, ut mentes miraculo curationis repentinæ crederent Evangelio. Ita Maldonatus, qui vult hoc Sacramentum etiam nondum baptizatis ab Apostolis nondum fortasse Presbyteris fuisse collatum.

Respondent secundò alii Catholici, & quidem probabiliùs, negando eandem esse unctionem

m quæ describitur tum apud Marcum, tum ud Jacobum: quare concedunt unctionem iæ describitur *Marci 6.* non fuisse Sacramenm. Primò, quia videtur præcipuè collata opter sanitatem corporis: secundò, quia non li decumbentes, sed etiam cæci, leprosi, &c. a ungebantur: tertiò, quia non solùm fidelis, sed etiam non baptizatis tribuebatur hæc ctio: quartò, quia probabilius est tunc Apoolos nondum fuisse Sacerdotes. Itaque unctio æ habetur *Marci 6.* non fuit Sacramentum, et fuerit figura quædam, imò repræsentatio ctionis apud Divum Jacobum expositæ, am verum esse Sacramentum superiùs ostennus.

Ojiciunt tertiò, sermonem Apostoli superiùs atum figuratum esse, ita ut S. Jacobus dum æcipit ægrum oleo ungere, nil aliud præcipiat àm ægrum illius animum verbi dominici suaate delinire. Ita quidam Sectarii, qui ut hæicis mos est, commentitio tropo verum ripturæ sensum conantur depravare.

Respondeo, hanc illorum interpretationem nninò falsam esse. Primò, quia loquendi simcitas, quâ hîc utitur D. Jacobus, à tropico quendi modo est penitus aliena. Secundò, ia unctio hæc non magis tropicè sumi debet àm unctio quæ habetur apud Marcum, quæ e tropo ab omnibus intelligitur. Tertiò, quia opicum hunc sensum nullus Patrum agnovit.

S. Eusebius.

Apud Burchardum *lib.* 18. *cap.* 11. habetur non Eusebii Papæ & Martyris, qui tertio sæ-

culo vigebat, quo Sacerdos jubetur ægrotum oleo ſancto ungere.

Eodem tertio ſæculo vigebat Origenes, qui *homilia 2. in Levit.* enumeratis ſex modis quibus remittuntur peccata, nimirum Baptiſmo, martyrio, eleemoſyna, condonatione offenſarum, converſione cordis, & abundantiâ charitatis, ſic deinde proſequitur: *Eſt adhuc & ſeptima, licèt dura & laborioſa per pœnitentiam remiſſio peccatorum, cùm lavat peccator in lacrymis ſtratum ſuum, & fiunt ei lacrymæ ſuæ panes die ac nocte, & cùm non erubeſcit Sacerdoti Domini indicare peccatum ſuum, & quærere medicinam, ſecundùm eum qui ait: Dixi pronunciabo adversùm me injuſtitiam meam Domino, & tu remiſiſti impietatem cordis mei; in quo impletur & illud quod Apoſtolus dicit: Si quis autem infirmatur, vocet Preſbyteros Eccleſiæ, & imponant ei manus ungentes eum oleo in nomine Domini.* Credidit igitur Origenes, unctionem infirmorum ſimul cum oratione remiſſionem peccatorum conferre: Ergo credidit illam eſſe Sacramentum.

Objicies primò: Origenes loquitur hîc de unctione quæ eſt pars Sacramenti pœnitentiæ: non ergo loquitur de unctione infirmorum, quam Catholici contendunt eſſe Sacramentum à Sacramento Pœnitentiæ diſtinctum.

Reſpondeo Origenem loqui de unctione infirmorum, ut clarum eſt, cùm citet verba D. Jacobi. Circa hoc verò quod eam habeat tanquam partem Pœnitentiæ, notandum eſt, Pœnitentiam aliquando ſtrictiùs ſumi pro Sacramento pœnitentiæ propriè dicto, aliquando latiùs pro univerſa pœnitentia chriſtiana, quæ

præter

præter Sacramentum pœnitentiæ propriè dictum, Sacramentum Extremæ Unctionis etiam includit: unde Concilium Trid. *sess.* 14. initio doctrinæ quam tradit de hoc Sacramento, dicit *illud non modò pœnitentiæ, sed & totius christianæ vitæ, quæ perpetua pœnitentia esse debet, consummativum existimatum esse à Patribus.* Non dissimili etiam sensu Sacramentum Confirmationis dictum est à sanctis Patribus consummatio, & perfectio Sacramenti Baptismi.

Objicies secundò, homiliam citatam non esse Origenis, sed Cyrilli Alexandrini nomine ab Hervageo excusam; Ergo nō potest probare unctionem infirmorum fuisse in usu tertio sæculo.

Respondeo dictam homiliam Origenem valde sapere. Primò, quia in illa continentur errores qui solent Origeni attribui, ut quod animæ sint ante mundum creatæ, quod ob sua flagitia in corpora tanquam in vincula detrudantur, quod inferorum supplicia sint aliquando finem habitura. Secundò quòd Rufinus illam tanquam Origenianam in Latinum transtulerit. Ex quibus sufficienter indigitatur eam esse Origenis.

Sanctus Ioannes Chrysostomus.

Quarto sæculo S. Joannes Chrysost. *lib.* 3. *de sacerdotio*, ubi Sacerdotum dignitatem commendat, sic loquitur: *Neque enim solùm cùm nos regenerant, sed postea etiam condonandorum nobis peccatorum facultatem obtinent.* Quod confirmat ex his Apostoli verbis: *Infirmatur inter vos aliquis, accersat Presbyteros, &c.* Credidit igitur Divus Chrysost. Sacerdotes habere potestatem remittendi peccata adhibendo olei unc-

ctionem, & orando super infirmum; atque adeo illam infirmorum unctionem esse Sacramentum.

Innocentius Primus.

Eodem quarto sæculo floruit Innocentius I. cujus hæc sunt verba in epistola ad Decentium Episcopum Eugubinum, cap. 8. *Quoniam de hoc, sicuti de cæteris consulere voluit Dilectio tua, adjecit etiam filius meus Cælestinus Diaconus in epistola sua esse à tua Dilectione positum illud quod in B. Iacobi Apostoli epistola conscriptum est, Si infirmus aliquis in vobis est, vocet Presbyteros, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini; & si peccata fecit, remittentur ei: quod non est dubium de fidelibus ægrotantibus accipi, vel intelligi debere, qui sancto oleo chrismatis perungi possunt, quo ab Episcopo confecto, non solùm Sacerdotibus, sed omnibus uti Christianis licet in sua, aut suorum necessitate inungendo.* Et paulò post: *Pœnitentibus istud infundi non potest, quia genus est Sacramenti; nam quibus reliqua Sacramenta negantur, quomodo unum genus putatur posse concedi.* Tandem hortatur Decentium, ut in sua Ecclesia Romanam de hoc Sacramento consuetudinem servet. Ex quo intelligere est, hanc Ecclesiæ Romanæ consuetudinem ex Apostolorum traditione esse profectam.

Quæres cur Innocentius dicat hoc Sacramentum non posse pœnitentibus concedi?

Respondeo, Innocentium illic loqui de pœnitentibus publicis, ac nondum reconciliatis, quibus scilicet priùs reconciliatio concedi debet quàm Extrema Unctio.

S. August.

S. Augustinus.

S. Augustinus, qui quinto sæculo scripsit, in Speculo inter ea quæ sunt de præcepto in lege nova, refert verba sancti Jacobi, *Infirmatur quis in vobis*, &c. Ergo existimavit in lege nova præceptum esse infirmis, ut à Sacerdotibus ungantur, quò scilicet peccatorum remissionem possint obtinere.

Libro 5. de Baptismo contra Donatistas, cap. 20. sic loquitur idem August. *Cur autem ad verba, quæ procedunt ex ore homicidæ, possit tamen Deus oleum sanctificare, &c.* Et paulò post: *Si ergo ad hoc valet quod dictum est in Evangelio, Deus peccatorem non audit, ut per peccatorem Sacramenta non celebrentur, quomodò exaudit homicidam deprecantem vel super aquam Baptismi, vel super oleum, vel super Eucharistiam, vel super capita eorum quibus manus imponitur? Quæ omnia tamen & fiunt, & valent, &c.* Hinc manifestè apparet, Augustinum credidisse Extremam Unctionem esse Sacramentum, cujus effectus à bonitate, aut malitia Ministri non dependet. Item *sermone 215. de tempore*, sic loquitur idem Augustinus: *Quoties aliqua infirmitas supervenerit, corpus & sanguinem Christi ille qui ægrotat accipiat; & inde corpusculum suum ungat, ut illud quod scriptum est, impleatur in eo: Infirmatur aliquis, &c. Videte, fratres, quia qui in infirmitate ad Ecclesiam cucurrerit, & corporis sanitatem recipere, & peccatorum indulgentiam merebitur obtinere.* Quo nil clarius dici potest ad ostendendum, unctionem infirmorum gratiam producere, ac proinde esse Sacramentum.

S. Cyrillus Alexandrinus.

S. Cyrillus Alexandrinus Epiſcopus *lib.4. de adoratione in ſpiritu & veritate*, contra incantationes proponit duo genera remediorum, orationem ſcilicet, & unctionem præceptam à Divo Jacobo: *Commemorabo etiam*, inquit, *divinitus inſpiratam Scripturam, quæ ait: Infirmatur quis in vobis? inducat, &c.*

Victor Antiochenus.

Victor Antiochenus ad hæc Verba Marci 6. *Ungebant oleo*, hæc habet: *Infirmatur, &c. Oleum inter alia & laborum moleſtias mitigat, & lumen fovet, & hilaritatem conciliat. Oleum igitur, quod in ſacra Unctione adhibetur, & Dei miſericordiam, & morbi ſanationem, & cordis illuminationem denotat. Dici tamen poteſt, orationem hæc omnia efficere; oleum autem eorum omnium, quæ fiunt, externum tantùm ſymbolum eſſe.* Credidit igitur Author prædictus, unctionem infirmorum eſſe Sacramentum, licèt præcipuam illius vim orationi, formæ ſcilicet tribuerit, ſicut D. Aug. effectum Baptiſmi tribuit verbis prolatis, dum ait: *Quæ eſt tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat, niſi faciente verbo, &c.*

S. Gregorius Magnus.

S. Gregorius, qui ſæculo ſeptimo floruit, feria 5. in Cœna Domini, in ſuo Sacramentario hæc habet: *Tunc offertur Pontifici oleum, & benedicit*

nedicit eum tam ipse, quàm omnes Presbyteri, ad ungendum infirmum, his verbis: Emitte Domine Spiritum sanctum tuum Paracletum de cœlis in hanc pinguedinem olivæ, quam de viridi ligno producere dignatus es ad refectionem corporis: ut tua sancta benedictione sit omni hoc unguentum tangenti tutamentum mentis & corporis, ad evacuandum omnes dolores, omnesque infirmitates, omnem ægritudinem corporis.

Theodorus Cantuariensis.

Theodorus, quem anno 668. Cantuariensis Ecclesiæ Archiepiscopum ordinavit Vitalianus Papa, Pœnitentiale composuit, cujus hæc verba referuntur à Burchardo cap. 14. & ab Ivone Decreti parte 15. cap. 36. *Ab infirmis in periculo mortis positis pura est inquirenda confessio. ::: Et ideo secundùm authoritatem canonicam, ne illis janua pietatis clausa videatur, orationibus & consolationibus Ecclesiasticis, sacra cum unctione olei inuncti secundùm statuta sanctorum Patrum, communione Viatici reficiantur.*

Beda.

Beda Presbyter Anglus, qui octavo sæculo floruit, ad hæc verba marci 6. *Et exeuntes, &c.* hæc habet: *Dicit Apostolus Iacobus, Infirmatur, &c. Unde patet ab ipsis Apostolis hunc sanctæ Ecclesiæ morem esse traditum, ut energumeni, vel alii quilibet ægroti ungantur oleo Pontificali benedictione consecrato.* Et in hæc Jacobi verba, *Infirmatur, &c.* ait: *Hoc & Apostolos fecisse, & nunc Ecclesiæ consuetudo tenet, ut infirmi oleo consecrato*

secrato ungantur à Presbyteris, & oratione comitante sanentur. Præterea Guillelmus Malmesburg. *lib.1. histor. cap.3.* scribit Bedam secundo ante mortem die Sacramentum Unctionis accita congregatione suscepisse. Idem etiam refert Trithemius.

Dices: Unctio de qua loquitur Beda, tradebatur energumenis: Ergo non erat extrema unctio, quæ à Catholicis dicitur esse Sacramentum.

Respondeo, Bedam docere quidem, quod ungebantur energumeni, non verò eandem fuisse unctionem energumenorum, & infirmorum.

Capitularia Caroli Magni.

In Capitularibus Caroli Magni, qui nono sæculo floruit, *lib.1. cap.162.* hæc habentur: *Ut Presbyter in Cœna Domini tres ampullas secum deferat, unam ad chrisma, alteram ad oleum ad catechumenos, tertiam ad infirmos, juxta sententiam Apostolicam, ut quando quis infirmatur, inducat Presbyteros Ecclesiæ.* Et *lib. 6. cap. 75.* hæc leguntur: *Si infirmitate depressus quis fuerit, vitam sine communione non finiat, nec unctione Sacramenti olei careat.*

Concilium Cabilonense.

Concilium Cabilonense II. anno Domini 813. celebratum, canonem 48. sic condidit: *Secundùm B. Iacobi Apostoli documentum, cui etiam documenta Patrum consentiunt, infirmi oleo, quod ab Episcopis benedicitur, à Presbyteris ungi debent:*

sic

sic enim ait, Infirmatur, &c. Non est itaque parvipendenda hujusmodi medicina, qua animæ corporisque medetur languoribus.

In hoc eodem sæculo multa alia Concilia eandem catholicam veritatem stabiliunt. Concilium Aquisgranense an. 836. *can.*3. Moguntinum an. 847. *cap.* 26. Regiaticinum an. 850. *cap.* 8. Wormatiense an. 868. *can.* 72.

Osbernus in vita Sancti Dunstani Cantuariensis Archiepiscopi ait, quod leguntur hæc verba cujusdam matronæ ad sanctum Dunstanum adhuc monachum: *Tantùm precor, ut cras ad me venias, & mihi cum Sacramento sacræ Inunctionis Viaticum Dominici corporis tradas.*

Hugo à Sancto Victore.

Hugo à S. Victore *Sententiarum tractatu* 6. *cap.* 15. ait: *Est & aliud Sacramentum, scilicet Unctio infirmorum, qua fit oleo consecrato per Episcopum. Hoc Sacramentum institutum fuit ab Apostolis, &c.*

Petrus Lombardus.

Petrus Lombardus *lib.* 4. *Sent. dist.* 23. veritatem Catholicam de Sacramento Extremæ Unctionis clarè exponit. Petrum Lombardum omnes fermè Theologiæ Doctores sequuti sunt, quos omnes referre si vellemus, eorum numero ceu nube quadam obrueretur potiùs animus, quàm illustraretur. Multos etiam præcedentium sæculorum Scriptores prætermisi, quia quos breviter attuli, ad victoriam de adversariis reportandam abundè sufficiunt. Itaque

ex omnibus illorum Scriptorum authoritatibus sic argumentor.

Argumentum ex Traditione petitum.

Ex allatis superiùs Patrum & Scriptorum Ecclesiasticorum testimoniis patet, nullum fuisse sæculum, quo aliquis Author non docuerit, unctionem infirmorum esse Sacramentum, aut quod idem est, gratiæ conferendæ vim habere; eam infirmis esse adhibendam, eam non esse de novo institutam, sed ab Apostolis acceptam. Certissimè igitur constat Extremam Unctionem esse verum Legis novæ Sacramentum.

Superest ut supradictis authoritatibus accedant definitiones trium œcumenicorum Conciliorum, Constantiensis *sess.* 15. Florentini *in Decreto Eugenii*, & Tridentini *sess.*14.

Objiciunt adversarii primò, Scriptores de unctione infirmorum penitus conticuisse, idque variis allatis testimoniis conantur confirmare, inde concludunt unctionem infirmorum non esse Sacramentum.

Respondeo, vanum & futile prorsus esse hoc adversariorum argumentum: quare ut illius imbecillitas, simulque probationis nostræ vis, & pondus omnibus appareat, notandum est, quod ut aliqua doctrina ostendatur ab omnibus Patribus tanquam catholicam & universalem habitam fuisse, minimè requiritur, ut omnes omninò doctrinam illam scriptis suis exposuerint, ut aliqui injustè exigunt; neque enim Patres omnes de eadem materia semper scripsere, neque omnia illorum scripta ad nos usque pervenerunt. Quapropter doctrina quæcumque

satis

ſatis ſuperque catholica eſſe oſtenditur, & ut talis à Patribus habita, ſi hæc duo oſtendantur. Primum ſi præcipui è Patribus diverſarum regionum doctrinam illam ſcriptis ſuis conſignarint, neque ullus ex illis, modò ſit ab omni ſchiſmatis ſuſpicione liber, contrarium docuerit. Secundum eſt quod Patres illi, qui doctrinam hanc ſcriptis ſuis conſignarunt, illam habuerint non ut novam & jam primò inventam, ſed ut univerſalem, & ab omnibus Eccleſiis jam inde ab Apoſtolorum tempore creditam & obſervatam. Porrò hæc duo cùm manifeſtè reperiantur in probatione quam ſuperiùs ex Traditione retulimus, patet quàm futilis ſit adverſariorum objectio, qua nobis opponunt, omnes omninò Patres de Extremæ Unctionis Sacramento non fuiſſe loquutos.

Objiciunt ſecundò, Extremæ Unctionis nullam mentionem fieri ab iis qui antiquorum Patrum obitus deſcripſerunt, ac proinde illam unctionem tunc temporis in uſu non fuiſſe.

Reſpondeo primò, illos ſcriptores multa etiam alia ſilentio prætermiſiſſe, nimirum reconciliationem, & Euchariſtiam; quæ tamen in uſu tunc fuiſſe certiſſimum eſt. Secundò, Extremam Unctionem olim collatam fuiſſe ante Euchariſtiam; quapropter illos eoſdem Euchariſtiam ſuſcepiſſe narratur, quos oleo ſacro inunctos fuiſſe credendum eſt, licèt illud non exprimatur.

Confirmatur hæc reſponſio. Ille qui narratur Euchariſtiam ſuſcepiſſe, cenſetur emundaſſe conſcientiam, & à peccatis abſolutionem recepiſſe, niſi quis velit dicere, Euchariſtiam olim nondum reconciliatis fuiſſe conceſſam: Ergo

ſimiliter

propriè Sacramentum novi Testamenti à Christo Domino nostro, apud Marcum quidem insinuatum, per Iacobum autem Apostolum ac Domini fratrem Fidelibus commendatum ac promulgatum. Et ibid. can. 1. *Si quis dixerit Extremam Unctionem non esse verè & propriè Sacramentum à Christo Domino institutum, & à B. Iacobo Apostolo promulgatum, sed ritum tantùm acceptum à Patribus, aut figmentum humanum, anathema sit.* Credidit igitur sancta Synodus primò, Sacramentum Extremæ unctionis à Christo Domino apud Marcum fuisse insinuatum, ac proinde in notitiam adductum, & latenter introductum. Secundò à Paulo Apostolo fuisse promulgatum tantùm: ergo non institutum; nam aliud est instituere Sacramentum, aliud ab alio jàm institutum promulgare: Igitur Synodus Tridentina huic nostræ sententiæ plurimùm favet, nimirum Sacramentum Extremæ unctionis à Christo Domino fuisse immediatè institutum.

Objicies: Nullus Evangelista hocce Sacramentum à Christo fuisse institutum narrat: Ergo Christus illud non instituit.

Respondeo negando consequentiam; multa enim Dominus fecit, & dixit, quæ in Evangeliis non continentur.

Quæres quo tempore hoc Sacramentum Christus instituerit?

Respondeo primò juxta quosdam hoc Sacramentum institutum fuisse *Marci 6.* Verùm hæc opinio minùs est probabilis, propter rationes superiùs allatas.

Respondeo secundò alios quosdam credere illud institutum fuisse in nocte Cœnæ, quando

Christus

Christus Dominus Apostolos in Sacerdotes ordinavit.

Respondeo tertiò alios tandem probabiliùs existimare Christum illud instituisse post resurrectionem, quando cum illis erat loquens de regno Dei; non enim est credibile, inquiunt isti Authores, hoc Sacramentum institutum fuisse ante Sacramentum Pœnitentiæ, cujus est completivum.

Materia remota Extremæ unctionis est oleum ex olivis expressum, & ab Episcopo benedictum.

Extremæ unctionis materia duplex est, proxima, & remota. Remota est res, quâ fit unctio, sicut materia remota Baptismi est aqua, quâ fit ablutio. Proxima est ipsamet unctio, sicut Baptismi materia proxima est ablutio.

Conclusio prima: Materia remota extremæ unctionis est oleum proprium, sive oleum ex olivis expressum, & ab Episcopo benedictum.

Probatur prima pars ex illis verbis Jac. 14. *Vngentes eum oleo*, per quod nihil aliud intellexit unquam Ecclesia, quàm oleum olivæ; sicut enim aquæ nomine aqua elementaris, sic etiam olei nomine, oleum olivæ propriè significatur.

Objicies: Materia hujus Sacramenti vocatur aliquando chrisma; sic enim illam vocat Innocentius primus *in epist. ad Decentium*, & Glossa *can. 2. dist. 95.*

Respondeo Innocentium primum illic loqui de materia proxima Extremæ Unctionis; chrisma enim est verbum Græcum, quod Latinè unctionem significat. Dicemus autem infrà, un-

ctionem esse materiam proximam hujus Sacramenti.

Quæres, an oleum balsamo mixtum non possit esse materia sufficiens hujus Sacramenti.

Respondeo, posse esse, modò post mixtionem olei natura permaneat: si verò tantum balsami admisceretur, ut mixtum diversæ naturæ exsurgeret, non esset ampliùs materia idonea.

Hinc collige primò, in casu necessitatis posse Sacerdotem chrismate uti loco olei. Secundò eum tamen peccaturum, qui alienam materiam oleo admisceret.

Probatur secunda pars conclusionis ex traditione Apostolica, ut videre est apud Bedam, qui *in caput 6. Marci*, hæc habet: *Vnde patet, ab ipsis Apostolis hujus sanctæ Ecclesiæ morem esse traditum, ut energumeni, vel alii quilibet ægroti ungantur oleo Pontificali benedictione consecrato.* Idem expressiùs habetur apud Concil. Trid. *sess.* 14. *cap.* 1. *de Sacram. Extremæ Vnctionis*, ubi allatis Divi Jacobi verbis, hæc habentur: *Quibus verbis, ut ex Apostolica traditione per manus accepta, Ecclesia didicit, docet materiam, formam, proprium ministrum, & effectum hujus salutaris Sacramenti: intellexit enim Ecclesia materiam esse oleum ab Episcopo benedictum.*

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

Conclusio secunda: Non est de necessitate Sacramenti, ut oleum immediatè ab Episcopo benedicatur.

Probatur conclusio ex ritu, & consuetudine totius Orientalis Ecclesiæ, in qua Presbyteri tunc oleum infirmorum benedicunt cùm infirmum uncturi sunt; unde fit, ut oleum infirmorum apud illos non asservetur.

Probatur secundò ex instructione Clementis

tis VIII. fuper ritibus Græcorum de oleo catechumenorum & infirmorum, in qua hæc ad verbum leguntur: *Non funt cogendi Presbyteri Græci olea fancta, præter chrifma ab Epifcopis Latinis Diœcefanis accipere; cùm hujufmodi olea ab eis in ipfa olearum & Sacramentorum exhibitione ex veteri ritu conficiantur, feu benedicantur.*

Quando igitur Concilia, & Theologi dicunt, materiam hujus Sacramenti effe oleum ab Epifcopo benedictum, intelligi debet, benedictionem illam Epifcopalem effe quidem de præcepto Ecclefiaftico, fed non effe de effentia Sacramenti, neque de jure divino: quam fententiam tuentur Victoria, Emmanuel Sa, Martinus Ledefma, & alii.

Vel intelligi debet, benedictionem illam Epifcopalem effe quidem de jure divino, fed quantum attinet ad ordinariam poteftatem tantùm; hoc autem non impedit quominus extraordinariè & ex commiffione Presbyteri poffint oleum Benedicere. Ita Arcudius; tunc enim benedictio fiet ab Epifcopo faltem mediatè, ut loquitur Pater Gonet, qui Arcudii fententiam amplectitur.

Quæres, an in Ecclefia Latina liceat Presbyteris oleum infirmorum confecrare.

Refpondeo in Ecclefia Latina id illis non licere: quando verò oleum ab Epifcopo confecratum deficit, tunc poteft Sacerdos oleum non confecratum oleo confecrato admifcere, ut totum efficiatur confecratum; quo modo etiam aqua non benedicta mifceri poteft aquæ benedictæ, ut tota efficiatur benedicta.

Conclufio tertia: Ad valorem Sacramenti non requiritur benedictio olei facta certo ritu,

&

& certa forma, sed sufficit benedictio quocumque modo facta. Ita Pater Gonet, qui asserit oleum catechumenorum licèt diversâ benedictione consecratum, esse materiam sufficientem hujus Sacramenti.

Probatur conclusio authoritate Innocentii III. *extra de Sacramentis non iterandis, cap. Pastoralis*, ubi Summus ille Pontifex ratum habet Sacramentum Confirmationis factum per solam olei unctionem; quod alii, ut Dominicus, asserunt fuisse oleum catechumenorum; alii autem censent fuisse oleum minimè consecratum: Ergo similiter oleum non consecratum, vel saltem oleum quacumque benedictione consecratum erit materia sufficiens Extremæ Unctionis.

Posterius amplectitur Pater Gonet, ut diximus: prius autem sequuntur Authores superiùs citati, qui affirmant consecrationem esse tantùm de præcepto: quos inter Durandus, & Paludanus dicunt Papam posse ungere oleo non consecrato.

Materia proxima Extremæ Unctionis est unctio, quæ unica requiritur ad valorem Sacramenti.

Conclusio unica: Materia proxima hujus Sacramenti est unctio, quæ unica requiritur ad valorem Sacramenti. Prior conclusionis pars nullâ indiget probatione; posterior autem, nimirum unicam unctionem requiri ad valorem Sacramenti,

Probatur primò. Ad Baptismi essentiam sufficit una ablutio cujuscumque partis: Ergo similiter

liter ad essentiam hujus Sacramenti sufficit una unctio.

Respondet Pater Gonet negando consequentiam & paritatem; quia, inquit, in Baptismo sufficit quod homo dici possit ablui: at in Extrema unctione non sufficit quod homo dicatur unctus, sed debent præterea radices omnium peccatorum, quæ sunt in quinque sensibus, inungi. Verùm illa responsio gratis affertur, ut apparebit ex probationibus quæ sequuntur.

Probatur itaque secundò ex Concil. Trident. verbis quæ habentur sessione 14. de Extrema Unct. cap.3. *Nec profectò Ecclesia Romana aliarum omnium mater & magistra aliud in hac administranda unctione, quantum ad ea quæ hujus Sacramenti substantiam perficiunt, observat, quàm quod Beatus Iacobus præscripsit.* Atqui S. Jacobus nudè præscripsit unctiones, ait enim: *Vngentes eum oleo.* Ergo censet Ecclesia Romana unicam unctionem esse de essentia Sacramenti.

Dices: Ecclesia Romana servat unctiones quinque sensuum: Ergo Divus Jacobus censeri debet illas præscripsisse.

Respondeo negando consequentiam, quia etiam ungit pedes, & renes: quas unctiones fatentur omnes ad Sacramenti essentiam non pertinere. Itaque multa observat Ecclesia Romana, quæ non præscripsit D. Jacobus, sed ea non censet esse de essentia Sacramenti: & ille est sensus Concilii Trid.

Probatur tertiò: Multa Ritualia approbant unicam unctionem ubi urget necessitas. Ita codex Remigii Rhemensis, item Pastorale Mechliniense anni 1588. à tota Facultate Lovaniensi approbatum: item Pastorale Bartholomæi ab

Aula,

Aula, à Lovanienſibus Theologis itidem approbatum : item forma Ambroſiana & Veneta unius tantùm unctionis mentionem faciunt: prætereа huic ſententiæ adſtipulantur Albertus Magnus, Molanus, Serarius, Becanus, Poſſevinus, Arcudius, Eſtius, Sylvius, & Octavius Tricarienſis per Germaniam & Belgarum provincias Nuntius Apoſtolicus. Hic enim in Directorio Eccleſiaſticæ diſciplinæ approbat unicam unctionem factam tempore peſtis.

Reſpondet Pater Gonet, in rebus ad fidem vel ad ritus Sacramentorum pertinentibus ſequendam eſſe Eccleſiam Romanam, quæ etiam peſte graſſante quinque ſenſus inungit.

Verùm hæc reſponſio probationis noſtræ vim non infringit ; aliud enim eſt Eccleſiam Romanam quinque ſenſus ſemper ungere, quod non diffitemur ; aliud Eccleſiam Romanam credere unctiones quinque ſenſuum eſſe de eſſentia Sacramenti, quod negamus : primò propter illa quæ diximus in probatione ſecunda : ſecundò, quia forma Veneta, quæ unius unctionis meminit, à Leone X. fuit approbata : tertiò, quia Octavius Tricarienſis Nuntius Apoſtolicus unicam unctionem ratam habuit, ut diximus ſuperiùs.

Probatur quartò : Mutilati qui aliquibus ſenſuum organis privantur, Sacramentum hoc validè recipiunt ; imò quod magis eſt, nauſeæ vitandæ causâ, non lingua aut palatum, ſed os, aut labia inunguntur. Ergo non eſt de neceſſitate Sacramenti ut quinque ſenſuum organa liniantur.

Probatur quintò : Apud Græcos non unguntur oculi, nares, aures, &c. ſed frons, men-

tum, ambæ genæ, utraque manus, pectus, & pedes; & alicubi omittuntur & pedes: Ergo non est de necessitate Sacramenti, ut ungantur quinque sensus.

Objicies primò: Concilium Florentinum dicit, quinque sensus esse inungendos: Ergo ad essentiam Sacramenti requiruntur unctiones quinque sensuum.

Respondeo negando consequentiam; Concilium enim enumerat quidem illas partes, sed ut jam usitatas, non autem ut simpliciter ad Sacramenti naturam spectantes; ibidem enim dicit, pedes & renes esse inungendos, quos inungi necessariò non debere certum est: ita Arcudius, & Sylvius.

Objicies secundò: D. Thomas *hic*, *quæst.* 32. *art.* 6. ait, unctionem quæ fit ad quinque sensus, ab omnibus observari quasi de necessitate Sacramenti: Ergo, &c.

Respondeo cum Sylvio, D. Thomam affirmare, quinque illas unctiones esse *quasi* de necessitate Sacramenti, quia multi ita existimant: an autem D. Thomas ita senserit, non constat. Primò, quia *quæst.* 29. *art.* 2. *in corpore*, ait plures actiones esse de perfectione hujus Sacramenti, nihil dicens de essentia: secundò, quia ibidem *in resp. ad* 3. dicit unctionem in una parte factam ita esse ratam, sicut rata est consecratio unius hostiæ: tertiò, quia *hic*, *in art. sequenti*, satis indicat ipsorum organorum unctiones non esse essentiales, cùm censeat illis validè ministrari Sacramentum hoc, qui non habent illa quinque sensuum organa.

Conclusio quinta: In unaquaque Ecclesia eæ

unctiones

unctiones fieri possunt, quæ in illa sunt receptæ, & approbatæ.

Probatur conclusio ex praxi & ritibus omnium Ecclesiarum, quibus semper licuit eas unctiones servare, quæ in illis erant usitatæ. Sic passim apud Latinos præter quinque sensus unguntur etiam & pedes, & renes virorum: in Ecclesia autem Herbipolensi, teste Serario, renes omittuntur. In veteri Pontificali Anglicano dictis unctionibus adduntur unctiones colli, scapularum, pectoris, umbilici, & loci ubi plus doloris imminet. In codice Tiliano additur unctio cordis, labiorum, menti: prohibetur verò ungi frontem & verticem, quia unctio frontis ad Confirmationem, unctio autem verticis ad Baptismi ceremonias pertinet. Apud Græcos autem unguntur frons, mentum, genæ, & manus; imò etiam apud alios pectus, & pedes.

Hæc cùm ita sint, receptam Ecclesiæ alicujus consuetudinem nemo debet privato judicio aut permutare, aut auferre, ut prudenter monet Serarius; & multò minùs condemnare, ut addit Arcudius.

Conclusio sexta: Mutilati ungendi sunt in partibus propinquioribus partibus quæ inungi debuerant; quia licèt peccare non potuerint per illa sensuum organa, quibus carent; interiùs tamen, & per voluntatem saltem peccare potuerunt.

Forma Extremæ Unctionis deprecatoria est, licèt probabile sit indicativam sufficere.

Hujusce Extremæ Unctionis Sacramenti tres

diversæ formæ inveniuntur; aliæ enim sunt deprecatoriæ tantùm, aliæ indicativæ tantùm, aliæ deprecatoriæ & indicativæ simul.

Conclusio prima: Forma deprecatoria est forma sufficiens & legitima hujus Sacramenti.

Probatur conclusio primò authoritate Concilii Florentini *in Decreto Eugenii*, & ex praxi universalis Ecclesiæ; nam Ecclesia Latina hac forma deprecatoria utitur, scilicet: *Per istam sanctam unctionem, & suam piissimam misericordiam, &c.* Ecclesia autem Orientalis utitur aliâ quidem formâ, sed etiam deprecatoriâ; utuntur enim Græci longa oratione, quam refert Arcudius, qui credit orationis illius illa tantùm verba esse de essentia Sacramenti, nimirum: *Pater sancte, medice animarum & corporum, sana hunc servum tuum à morbo corporis & animæ, quo detinetur.*

Probatur secundò, quia forma deprecatoria est conformis verbis sancti Jacobi, qui tribuit efficaciam hujus Sacramenti orationi. *Oratio fidei* (inquit) *salvabit infirmum.*

Objicies: Effectus Sacramenti debet esse certus: Sed effectus certus non potest exprimi per verba deprecatoria: Ergo forma hujus Sacramenti non potest esse deprecatoria.

Respondeo negando minorem, quia efficacitas Sacramentorum non dependet ex vi formæ, quatenus est opus operantis, sed ex virtute promissionis Christi; unde impossibile est orationes Ecclesiæ non exaudiri propter promissionem Ecclesiæ factam.

Conclusio secunda: Forma mixta, sive partim deprecatoria, partim indicativa, est etiam legitima.

Probatur

Probatur conclusio ex ritu variarum Ecclesiarum; ejusmodi enim formam mixtam refert Palatius ex libro Sacramentali Venetorum, approbato à Leone X. Item similis forma reperitur in libro Sacramentarii Sancti Gregorii, in codice antiquo Halitgarii, qui vixit circa annum 820. apud Albertum Magnum *in 4. dist. 23. art. 1. quæst. 2.*

Conclusio tertia: Si quæ sit forma merè indicativa, probabile est illam esse formam legitimam hujus Sacramenti. Dixi, *si quæ sit forma indicativa*, quia forma Ambrosiana, quæ ut talis solet circumferri, est partim deprecatoria; his enim verbis continetur: *Vngo te oleo sanctificato, in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, ut more militis uncti præparatus ad certamen aëreas possis superare potestates.*

Conclusionem nostram tuentur Albertus Magnus, Durandus, Paludanus, Richardus, Navarrus, Eckius, Estius, Becanus, & Pater Gonet, qui quanvis sententiam oppositam censeat esse probabiliorem, refutat tamen Nuño qui vult opinionem nostram esse omninò improbabilem: quocirca valde probabile est, ait Pater Gonet, Christum aliquorum Sacramentorum formas vel materias determinasse solùm in genere, & potestatem eas determinandi in specie Ecclesiæ reliquisse: unde orta est diversitas illa formarum, diversique ritus administrandi Sacramenta aliqua in Latina & Græca Ecclesia substantialiter, & specie diversi.

Ex dictis manifestum est, unumquemque teneri servare consuetudinem in sua Ecclesia receptam.

SPECULATIO II.

Animæ infirmitates sanare, peccata dimittere, & corporis morbum, si ita expedit, amovere, sunt effectus Sacramenti Extremæ Unctionis, cujus minister est Sacerdos, subjectum autem infirmus periculosè laborans, cui etiam in eadem infirmitate Extrema Unctio sæpiùs potest concedi, secundùm diversum tamen infirmitatis statum.

PRima pars, quæ scilicet effectus hujusce Sacramenti recenset, probatur primò ex D. Jacobo, qui omnes effectus prædictos recenset; nam illis verbis, *Ungentes eum oleo in nomine Domini*, hæc subjicit. Primò, *Et oratio fidei salvabit infirmum*: ubi notari debet vocabulum *salvabit*, quod tam de anima, quàm de corpore dicitur; imò frequentiùs in sacris Litteris ad animam refertur, ut in fine hujus capitis, *Salvabit animam ejus à morte*. Secundò addit, *Et alleviabit eum Dominus*: alleviabit, Græcè *eriget*, ægri scilicet mentem à torpore, mœrore, & anxietate, quâ à divinorum consideratione revocatur. Tertiò tandem adjicit, *Et si in peccatis sit, remittentur ei*. Quibus ultimis verbis peccatorum remissio clarissimè enuntiatur. Igitur juxta

juxta Divum Jacobum, Extremæ Unctionis effectus sunt primò, corpus & animam salvare: secundò, mentem alleviare à nimia ægritudine, quâ à divinis abstrahitur: tertiò, peccata dimittere.

Objiciunt hæretici. Primus effectus, scilicet *salvabit infirmum*, tribuitur orationi: Igitur malè à nobis tribuitur Sacramento Extremæ Unctionis.

Respondeo negando consequentiam; prædictus enim effectus non tribuitur orationi soli, & per se consideratæ; sed tribuitur orationi, quatenus oratio est pars Sacramenti Extremæ Unctionis. Cùm autem oratio sit forma, ac proinde potior pars hujus Sacramenti, nihil mirum si orationi potiùs quàm unctioni Sacramenti effectum tribuit Apostolus.

Quæres primò, quisnam ex illis effectibus sit primarius & principalis effectus hujus Sacramenti.

Respondeo primò, quosdam non malè sentire, primarium hujusce Sacramenti effectum non esse simplicem, sed ex pluribus aggregatum, quibus Patres Concilii Tridentini videntur concinere; allatis enim D. Jacobi verbis, sic prosequuntur: *Res etenim hæc gratia est Spiritus Sancti, cujus unctio delicta, si quæ sint adhuc expianda, ac peccati reliquias abstergit, & ægroti animam alleviat, & confirmat, &c.*

Respondeo secundò, probabiliter etiam Divum Thomam asserere, primarium hujus Sacramenti effectum esse sanationem, aut medicationem, ut loquitur, illius debilitatis, aut ineptitudinis, quæ in nobis relinquitur ex peccato actuali vel originali.

Probatur hæc secunda opinio ostendendo cæteros effectus non esse effectus primarios hujus Sacramenti; nam primò quod attinet ad sanitatem corporalem, certum est eam non esse effectum primarium, cùm juxta D. August. Enchir. cap. 66. *Totum quod salutaribus agitur Sacramentis magis ad spem futurorum bonorum, quàm ad retentionem, vel adeptionem præsentium pertineat.* Unde Patres tum Florentini, tum Tridentini definierunt effectum hujus Sacramenti esse mentis sanationem; in quantum autem expedit, etiam corporis.

Quod autem peccatorum remissio non sit etiam primarius Sacramenti hujus effectus, probat D. Thomas; quòd sola Pœnitentia principaliter instituta sit contra actualem culpam; Extrema autem Unctio sit medicina, quæ proinde iis dari non potest, qui spiritualem vitam per peccatum mortale amiserunt.

Quod etiam non ordinetur principaliter contra veniale, probat idem S. Doctor primò, quòd Pœnitentia sufficienter deleat peccata venialia quoad culpam: secundò, quòd ad delendum veniale non requiratur nova gratiæ infusio; unde fit, ut nullum Sacramentum novæ legis instituatur directè contra veniale.

Quæres secundò, quænam peccata hìc dicantur à Divo Jacobo per Extremam Unctionem remitti.

Respondeo, varias esse hac in re Interpretum mentes; nam alii censent esse peccata venialia, iique volunt illam loquendi formulam, *Si in peccatis sit*, non esse indicium rei dubiæ & incertæ, sed certæ & indubitatæ, ut dum *Malach.* 1. dicitur: *Si Pater ego sum, ubi est honor meus? Et si Dominus,*

Dominus ego sum, ubi est timor meus. 1.Thessal.1. *Si tamen justum est apud Deum retribuere.* Hic apud Jacob. cap. 1. *Si quis vestrûm indiget sapientiâ, postulet à Deo.* 3. Reg. 8. *Quid si peccaverint tibi, non est enim homo qui non peccet.* Alii verò qui nolunt Sacramenta novæ legis instituta fuisse ad remissionem venialium, putant per peccata hic intelligi pravas inclinationes ex peccatis relictas. Alii tandem Apostolum exponunt de peccatis mortalibus per oblivionem aut ignorantiam in confessione omissis.

Verùm cùm B. Jacobus generaliter nominet peccata, satius videtur illum intelligendum esse de omnibus cujuscumque generis peccatis, comprehensis etiam inclinationibus & affectibus vitiosis.

Quæres tertiò, an sanitas corporis dici possit Sacramentalis effectus Extremæ Unctionis, sive an dici possit produci ex opere operato.

Respondeo difficultatem illam levem non esse; id enim quod ex opere operato producitur, remoto obice semper producitur: sanitas autem corporis Extremam Unctionem etiam remoto obice non semper videtur consequi. Quocirca non malè aliqui respondent, sacram Unctionem respectu corporalis sanitatis non tam Sacramentum esse quàm sacramentale quoddam, cujusmodi est aspersio aquæ benedictæ. Videtur hæc responsio conformis esse Conciliis Florentino & Tridentino, quæ huic effectui conditionem apponunt; & Catechismo Romano, qui effectum hunc docet constanti & perpetuo ordine non evenire; cùm tamen Sacramenta, ut Sacramenta, absolutum, eumque constantem effectum habere debeant.

Minister Sacramenti Extremæ Unctionis est Sacerdos.

Secunda hæc speculationis pars manifestè probatur ex his Jacobi verbis: *Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros Ecclesiæ, &c.* Quibus verbis Ecclesia semper intellexit veros Ecclesiæ Presbyteros aut Sacerdotes, ut videre est ex authoritatibus D. Chrysost. Innocentii I. Origenis. Bedæ, &c. quas superiùs fusè retulimus.

Quare explodenda prorsùs est hæreticorum sententia, qui per Presbyteros intelligunt ætate seniores; hæc enim interpretatio non solùm dictis authoritatibus repugnat, verùm etiam à ratione aliena est: nam juxta illam, si quis adhuc juvenis Sacerdos, aut etiam Episcopus ordinaretur, Sacramenti Extremæ Unctionis minister esse non posset. Unde hunc errorem meritò sub anathemate condemnavit Synodus Tridentina *sess.14. can. ultimo.*

Objici potest id quod superiùs retulimus ex Innocentio I. in Epistola ad Decentium, nimirum: *Quo oleo ab Episcopo benedicto non solum Sacerdotibus, sed omnibus uti Christianis licet, in sua aut suorum necessitate inungendo.* Unde patet non solùm Presbyteros & Sacerdotes, sed etiam Christianos omnes posse se aut alios inungere, ac proinde Christianos omnes esse hujus Sacramenti ministros.

Respondeo primò prædicta Innocentii verba, *in sua aut suorum necessitate inungendo*, non debere sumi activè, quasi scilicet omnibus Christianis liceret se aut suos inungere; sed sumi debere

debere passivè, quatenus scilicet omnibus licitum est ut à Presbyteris inungantur. Neque passivus hic loquendi modus apud Latinos insolitus est, dicente Poëta: *Uritque videndo fœmina*; id est, dum videtur: *Cantando rumpitur anguis*; idest, dum incantatur.

Respondeo secundò, allata Innocentii verba aliâ ratione explicari à Soto, ab Arcudio, & ab Estio, & cæteris, qui probant ex illo contextu omnibus licere se, aut suos inungere: verùm affirmant illam unctionem Sacramenti rationem non habere. Hanc autem suam responsionem confirmant primò ex testimonio Tertulliani, qui in libro ad Scapulam narrat Proculum Christianum Imperatori gentili fuisse charissimum, quòd ipsum gravi morbo conflictantem oleo sanasset. Secundò ex vita S. Genovefæ, apud Surium *tom.* 1. *tertia Ianuarii*, in qua narratur dæmoniacum quendam ad S. Genovefam allatum fuisse, ad quem sanandum ampullam illa afferri jussit, in qua sacratum oleum asservare solebat. Cùm autem nihil olei eo tempore ampullà haberet, nec Episcopus adesset qui oleum consecraret, oratione impetravit ut ampulla oleo impleretur, cujus unctione dæmoniacum emundavit. Tertiò ex vita S. Eutychii Patriarchæ Constantinopolitani, apud Sur. *tom.* 1. *sexta Aprilis*, in qua hæc habentur: *Oleo Sancto unxit manum à dæmone inflammatam tribus diebus: cæco visum restituit, absoluta precatione unxit eum tribus diebus.* Ibidem: *Solita precatione adhibita pretioso oleo laborantem oculum inunxit*, &c. Et infrà: *Hydropicum cùm ille precatus esset, & oleo sancto unxisset, dimisit.* Quartò ex eo quod habet idem Surius *tom.* 4. *quarta Iulii*, in

vita S.Udalrici Episcopi Augustani: & *tom. 7. quarta Maii*, in vita S.Gothardi Episcopi. Quintò ex eo quod S. Hieronymus refert de S.Hilarione in ejus vita.

Porrò de hac eadem unctione quæ Sacramentum non est, interpretatur Arcudius illam unctionem quâ sani etiamnum apud Græcos oleo sacro inunguntur, ut inferiùs dicemus.

Objici potest secundò id quod habet Beda *in caput 5. Iacobi*, ubi dicit, *infirmas moneri ut seniorum adjutorio curare se meminerint, neque ad juniores, minusque doctos causam suæ imbecillitatis referant, &c.* unde apparet per Presbyteros intelligi debere seniores, non verò Ecclesiæ Sacerdotes.

Respondeo eò loci duplicem sensum verborum D. Jacobi Bedam afferre; priorem mysticum & moralem in allatis illius verbis expositum; posteriorem litteralem, quem posteriora illius verba referunt, nimirum: *Nunc Ecclesiæ consuetudo tenet, ut infirmi oleo consecrato ungantur à Presbyteris, &c.*

Quæres primò, an unicus Presbyter sufficiat ad hoc Sacramentum administrandum, cùm apud D. Jacobum habeatur, *Inducat presbyteros*, non *Presbyterum*.

Respondeo unicum Sacerdotem sufficere ad inungendum ægrotum, ut probari potest ex Concil. Aquisgranensi, *can.* 5. ex Hincmaro Rhemensi *in capitul.* 10. ex constitutionibus Alfredi, *constitut.* 32. ex iis quæ retulimus superiùs de Dunstano, &c. quapropter dum D. Jacobus dicit, *inducat Presbyteros*, idem est ac si diceret, inducat aliquem ex Presbyteris.

Quæres secundò, an plures Sacerdotes possint

sint simul hoc Sacramentum administrare.

Respondeo primò, quod si unico ungente, & Sacramentum administrante plures alii assistant, quorum unusquisque preces fundat, hoc esse validum & licitum, imò universalis Ecclesiæ praxi conforme, ut docet Ledesma qui affirmat, illum Presbyterum peccare, qui solus Extremam unctionem administrat, dum plures Sacerdotes possunt adesse: quod confirmat ex Glossa *in cap. Quæsivit.*

Respondeo secundò, quod si plures Sacerdotes adsint, quorum unusquisque unam unctionem faciat, & partialem formam proferat, tunc Sacramentum administrari validè, non tamen licitè, ut docent communiter Scholastici.

Respondeo tertiò, morem esse apud Græcos in usu receptum, ut plures Sacerdotes, Septem videlicet, aut ad minus tres accersantur, qui successivè infirmum ungunt, & ungendo formam proferunt, adeo ut unusquisque illorum integrum Sacramentum reiteret: qua in re culpandine sint Græci, an approbandi, definire non ausim; ut enim ait Arcudius: *Ubi Ecclesia Græca convenit cum Latina, ibi errorem abesse omninò fatendum est; ubi verò variat, ibi cautè procedendum est, ac diligenter considerandum, quænam ut bona consuetudines sint recipiendæ, quæ item ut improbæ rejiciendæ.* Præsertim ubi nullum extat Ecclesiæ judicium eundem morem olim in Ecclesia Occidentali etiam viguisse, ut patebit ex dicendis in speculatione tertia hujus capitis.

Quæres tertiò, an cuilibet Sacerdoti licitum sit hoc Sacramentum administrare?

Respondeo hoc Sacramentum posse à quolibet

bet Sacerdote validè conferri, non tamen licitè, nisi ab habente potestatem, vel ordinariam, ut Parochus; vel delegatam, ut cui Parochus licentiam dedit.

Probatur hæc responsio ex Clementina unica de privilegiis, & Clementina *Dudum*, de sepulturis: ubi sub pœna excommunicationis prohibetur ne absque licentia Parochi ullus etiam Religiosus Extremam Unctionem administret. Absente tamen Parocho, vel eo per evidentem malitiam recusante, posset quilibet Sacerdos sacrum oleum conferre in casu necessitatis; quia non videtur fuisse intentio Ecclesiæ destituere tales moribundos hujus Sacramenti beneficio, sed coërcere Religiosos ne invadant officium Parochorum.

Quæres quartò, an Parochus teneatur suis parochianis aliquo morbo contagioso laborantibus Extremæ Unctionis Sacramentum administrare.

Respondeo securiorem & verisimiliorem esse illorum sententiam qui affirmant, Parochos ad id teneri, nisi id fiat per aliquem alium. Primò, quia Parochus ex officio, atque adeo ex justitia, tenetur parochianis suis ministrare non solùm ea quæ simpliciter necessaria sunt, sed insuper quæ valde sunt ipsis utilia, & quodammodo necessaria. Secundò, quia fieri potest ut multi salventur percepto hoc Sacramento, qui alioquin essent damnandi. Tertiò ex usu Ecclesiæ; Parochi enim timoratè illud solent observare, ut patet ex Sancto Carolo & aliis. Quartò, quia magnum scandalum oriretur in populo si Parochi illud omitterent.

Subjectum Sacramenti Extremæ Vncti onis est infirmus periculosè laborans.

Hæc tertia speculationis pars probatur ex iis D. Jacobi verbis: *Infirmatur quis, &c.* & rursum: *Oratio fidei salvabit infirmum.* Ex quibus verbis Concilium Tridentinum docuit, *hanc unctionem infirmis adhibendam esse, illis verò præsertim qui tam periculosè decumbunt, ut in exitu vitæ constituti videantur.*

Quæres primò, an iis Extrema Vnctio licitè conferatur qui nondum sunt in statu exeuntium.

Respondeo illis hoc Sacramentum licitè conferri. Primò, quia S. Jacobus infirmitatem duntaxat designat, non verò vitæ exitum. Secundò ex verbis Concilii Tridentini proximè relatis, quibus declarat, *hanc unctionem infirmis adhibendam esse, præsertim, &c.* Tertiò, quia requirebatur olim ab infirmo, utrum vellet inungi. Canones enim Elfrici sic habent: *Nemo præsumat eum inungere, nisi exoratus.* Et Beatus Lanfrancus in Decretis pro Ordine S. Benedicti, *cap.* 13. sic statuit: *Si infirmus se petat inungi.* Et codex S. Mariæ Rhemensis: *Tunc Sacerdos accipiens oleum ungat infirmum, ita tamen si infirmus inquisitus hoc voluerit.* Quartò ex antiqua Ecclesiæ praxi, infirmos scilicet per septem dies, & amplius, si necessitas fuerit, inungendi. Id docet Matthæus Galenus in promptuario Theologico, catechesi 182. ubi: *Ad hæc,* inquit, *non fiebat illud perfunctoriè ac properanter, sed ubi æger non convalescebat, redibant eòdem Sacerdotes per septiduum ungentes, non quidem Sa-*

cramen-

cramentum toties repetentes, sed statis precibus unctione curantes laboriosa membra, &c. Idem repetit catechesi 181. & 80.

Quæres secundò, an Sacramentum extremæ unctionis sanis validè conferri non possit.

Respondeo, difficillimam esse quæstionis hujusce solutionem propter receptum in universa Ecclesia Orientali usum; non enim in Græcia solùm, sed etiam in tota Russia, & in universa Moscovia, non solùm passim Presbyteri, sed ipsimet Antistites, Patriarchæ, Metropolitæ, Archiepiscopi, & Episcopi semel in anno hoc oleum benedicunt, & astantem deinde, ac circunfusum populum inungunt, nihil prorsus omittendo eorum quæ in ægrotorum inunctione solent adhiberi, ut etiam fatetur Arcudius, licèt deinde insinuare conetur, unctionem hanc, quæ apud Græcos sanis adhibetur, non adhiberi tanquam Sacramentum: in hoc autem ab ipsis Græcis dissentit, siquidem Job Manachus, Gabriel Philadelphiensis, Simeon Thessalonicensis, Joannes Nathanael Cretensis, Jeremias Constantinopolitanus, quorum verba ab Arcudio referuntur, apertè profitentur Græcorum morem esse Unctionem sacram etiam per modum Sacramenti sanis adhibere.

Jam verò quis audeat proprio suo sensu praxim ab universa Orientali Ecclesia receptam audacter condemnare, præsertim cùm illa minimè condemnata fuerit, neque à Concilio Florentino, neque ab Innocentio IV. qui in Epistola ad Episcopum Tusculanum, in Regno Cypri Sedis Apostolicæ Legatum, prohibet quidem ne Sacerdotes pro satisfactione pœnitentiæ unctionem aliquam solummodò injungant, sed

ſed non vetat illam unctionem injungi, modò aliquid aliud ſimul injungatur.

Supereſt ut inquiramus an ille Græcorum ritus opponatur aut verbis Divi Jacobi, aut definitioni Concilii Tridentini. Nam ſi hoc ſit, procul dubio culpandus erit & rejiciendus. Dicit quidem D. Jacobus: *Infirmatur quis in vobis, &c.* & Concilium Tridentinum definit ſubjectum hujus Sacramenti eſſe infirmum. Verùm aliud eſt aſſerere infirmum debere inungi, aut infirmum eſſe ſubjectum Sacramenti Extremæ unctionis; aliud aſſerere infirmum dumtaxat poſſe inungi, aut eſſe ſubjectum validum hujus Sacramenti. Prius quidem docetur à D. Jacobo, & à Concilio Tridentino, ſed non poſterius. Unde patet neque etiam hac ratione Græcorum praxim eſſe condemnatam. Huc accedit quod, ut diximus, multi tum è Græcis, tum è Latinis docuerint, & etiamnum doceant, Sacramentum Extremæ unctionis non ſolùm *Iacobi* 5. ſed etiam *Marci* 6. traditum eſſe. Patet autem unctionem quam ab Apoſtolis factam fuiſſe narrat S. Marcus, non ægrotis ſolùm, ſed etiam ſanis fuiſſe adhibitam. Quare tutius credam Eccleſiæ judicio hanc controverſiam definiendam relinquere, quàm proprio & privato judicio audaciùs quàm veriùs terminare.

Quæres tertiò, an Sacramentum hoc conferri poſſit furioſis, amentibus, pueris, &c.

Reſpondeo non debere conferri pueris qui nondum actualiter peccaverunt, neque etiam furioſis atque amentibus, qui uſum rationis nunquam habuerunt: poterit tamen conferri iis qui cùm uſum rationis aliquando habuerint, actualiter

actualiter peccare potuerunt, maximè si illud petierint, aut bonæ vitæ fuerint.

Probatur: Sacramentum extremæ unctionis est consummativum, aut complementum pœnitentiæ, ut loquitur Concilium Tridentinum post SS. Patres. Ergo iis tantùm conferri potest qui actualiter peccaverunt.

Dices ex D. Thoma: Extrema Unctio non potest iis adhiberi, qui actualem devotionem non habent: Ergo non debet dari iis qui amentes sunt, aut furiosi.

Respondeo Divum Thomam à Sylvio, & à Sylvestro ita exponi, ut scilicet Extrema unctio furiosis & amentibus non concedatur dum subest periculum irreverentiæ.

Quæres quartò, quænam infirmi partes inungi debeant.

Respondeo quod quanvis probabile sit unicam unctionem ad Sacramenti valorem requiri, convenientissimè tamen inungi quinque sensuum organa, quia in illis residet morbi radix, cui sanando Unctio ceu medicina adhibetur. Neque id solùm convenienter fit, sed etiam de necessitate saltem præcepti, adeo ut ille graviter peccaturus sit qui in Ecclesia Latina aliquem sensuum inungere omitteret.

Quæres quintò, utrum Fideles teneantur sub mortali hoc Sacramentum suscipere.

Respondeo, Fideles ad id per se non teneri sub mortali, quia Sacramentum hoc ad salutem non est ita necessarium, ut sine illo salvari quis non possit. Certum est tamen, illud neque negligi sine culpa, neque contemni sine mortali peccato posse, ut habetur in bulla Martini V, edita

edita Constantiæ, & in Concilio Tridentino *sessione 14. de Extrema Unctione, can. 3.*

Extrema unctio etiam in eadem infirmitate sæpiùs potest iterari, secundùm diversum tamen infirmitatis statum.

Ultima hæc speculationis pars docetur à S. Thoma, & totius Ecclesiæ praxi innititur. Rationem affert S. Doctor, quòd scilicet Extrema Unctio non infirmitatem tantùm, sed etiam infirmitatis statum respiciat: unde quando durante diuturno morbo sæpiùs in mortis periculo æger versatur, sæpiùs hoc Sacramento inungi potest, quia scilicet per id tempus novæ peccatorum reliquiæ contrahi solent.

SPECULATIO III.

Extremæ Unctionis ceremoniæ recensentur.

PRimò, cùm ii dumtaxat Extremam unctionem nunc recipiant qui in lecto periculosè decumbunt, patet locum in quo Sacramentum hocce administratur, esse infirmi cubiculum. Monet tamen Rituale Romanum tunc infirmos, si fieri potest, inungi debere, *cùm in illis adhuc integra mens & ratio viget, ut ad uberiorem Sacramenti gratiam percipiendam, ipsi etiam suam fidem ac piam animi voluntatem conferre possint, dum sacro liniuntur oleo.*

Infirmus hoc Sacramentum suscipiens, ubi

vires

vires permittebant, extra lectum olim erat, ut docemur ex antiquo codice Siculo qui servatur in Bibliotheca Barberina: ibi enim observatur, quod infirmus stat ad dextram Sacerdotis, & genua flectit dum Sacerdos hanc orationem recitat: *Domine Deus, qui per Apostolum, &c.* Imò infirmos olim ad Ecclesiam ivisse ut hoc Sacramentum susciperent, patet ex S. Osvvaldo, qui ut ait author ejus vitæ, *Regressus in Oratorium, convocatis fratribus hortatur eos impendere sibi ministerium sacræ Vnctionis.* Idem de S. Malachia docet D. Bernardus.

Secundò, Extremam Unctionem post Pœnitentiæ, & Eucharistiæ Sacramenta conferri nunc debere, docet Rituale Romanum, & universa Ecclesiæ praxis: illam tamen ceu Pœnitentiæ appendicem ante communionem collatam olim fuisse, docet codex Tilianus, seu Sagiensis: neque antiqua hæc praxis penitus inolevit, cùm etiamnum vigeat in Ordine Cisterciensi.

Tertiò Sacerdos Extremam unctionem ministraturus superpelliceo stolaque violacea indui debet, & convocatis Clericis, vel saltem uno clerico, qui crucem sine hasta, aquam benedictam cum aspersorio, & librum ritualem deferat, ipse Sacerdos vas sacri olei sacculo sericeo violacei coloris inclusum decenter, & cautè defert. Intrans autem cubiculum infirmi dicit: *Pax huic domui.* Resp. *Et omnibus habitantibus in ea.* Deinde deposito oleo super mensam ad id paratam, in modum crucis infirmum & cubiculum & circunstantes aspergit dicens antiphonam, *Asperges, &c.* Quod si ægrotus voluerit confiteri, audit illum, & postea dicit,

Adjuto-

Adjutorium nostrum, &c. & Orationes quæ sequuntur, quæ tamen omitti possunt cùm tempus urget. Facta deinde confessione generali, Sacerdos dicit: *Misereatur, &c. Indulgentiam, &c.* & antequam ungere incipiat monet adstantes, ut pro infirmo orent, dicantque septem Psalmos, Litanias, vel alias preces, &c. Deinde præmissâ priùs oratione infirmum ungit, & post quamlibet unctionem loca uncta Sacerdos vel minister, si in sacris sit, novo globulo bombycino vel rei similis abstergat, & in vase mundo reponat, & ad Ecclesiam postea deferat, comburat, cineresque projiciat in Sacrarium. Ita Rituale Romanum.

In codice autem S. Mariæ Rhemensis ante annos quingentos scripto, cujus meminit doctissimus Morinus *lib.* 10. *de Pœnitentia*, *cap.* 15. habetur quod Sacerdos indutus esse debeat superhumerali, alba, & stola; quod Diaconus Evangelii textum, & infirmorum oleum ferre debeat; quod unus ceroferariorum debeat ferre dextra cereum, lævâ codicem in quo orationes hujus Officii continentur. Ubi autem Sacerdos ad ægrotum pervenit, dextrâ se signo crucis muniens, post aspersionem domus & circunstantium ex aqua benedicta, dicit ad infirmum, *Quid me advocasti frater?* Ille ait: *Vt mihi Vnctionem tradas.* Tum Sacerdos: *Donet tibi Dominus noster Iesus Christus veram facilemque Vnctionem: tamen si te respexerit & sanaverit te Deus, custodies illam.* Respondet infirmus, *Custodiam.* Deinde Sacerdos facit crucem ex cinere cum aqua super pectus ejus, & imponit cilicium desuper dicens; *Si quis infirmatur agat pœnitentiam, &c.*

Post

Post hæc dicebantur Litaniæ quæ in multis diversæ sunt à nostris, ut videre est in codice Monasterii S.Remigii apud Menardum *pag.*345. Post Litanias fiebat Sacerdoti confessio peccatorum, & dum ungebatur infirmus ab uno vel pluribus Sacerdotibus, circunstantes recitare solebant psalmos, antiphonas, versiculos, & orationes. Post unctionem infirmo porrigebatur Eucharistia, & sic per septem continuos dies, tam de Communione, quàm de alio Officio, id est Extrema Unctione, quæ per septem dies repetebatur, nisi necessitas illam repetitionem impedierit. Tandem dicebatur Missa pro infirmo, quæ duplex legitur in codice S.Remigii Rhemensis: una si infirmus ad Ecclesiam ire possit, in qua fit consecratio: altera quæ dicebatur in cubiculo infirmi, in qua omnia dicebantur, excepta consecratione.

Ex iis patet etiam in Ecclesia Latina in Sacramentis administrandis eosdem ritus non semper fuisse servatos; potuit enim semper Ecclesia ritus suos aut abolere, aut novos instituere, aut in melius mutare. Verumtamen cùm usus aliquis ab Ecclesia institutus est, illum servare unusquisque tenetur; id enim sub anathemate præcipit Synodus Tridentina *sessione* 7. *de Sacramentis in genere, can.*13. ibi: *Si quis dixerit receptos & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus in solenni Sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato à ministris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcunque Ecclesiarum Pastorem mutari posse, anathema sit.*

DISSER

DISSERTATIO II.

De Sacramento Ordinis.

SACRAMENTA quæ hactenus exposita fuere, pro singulorum salute instituta sunt : quæ autem supersunt pertractanda bonum publicum spectant ; Ordo enim ad spiritualem, Matrimonium verò ad carnalem Fidelium propagationem destinatur.

Est autem Ordo, si vim nominis spectes, rerum parium disparium que unicuique sua loca tribuens congrua dispositio : aliquando tamen Ordinis vocabulum sumitur pro statu, seu conditione sublimiori, sive pro gradu dignitatis quo quis aliis excellit ; & in hoc sensu Ordinis nomen Ecclesiasticis gradibus per excellentiam convenit.

Non ea tamen est apud Græcos quæ apud Latinos nominis hujus usurpatio ; nam quod nos Ordinem, Græci χειροτονίαν, sive manuum impositionem appellant, propterea quod spiritualis Ecclesiæ potestas per manuum impositionem solet Ministris communicari.

CAPVT

CAPUT I.

De iis quæ ad Ordinem in genere spectant.

DAri in Ecclesia Ordinis Sacramentum, quo ordinati à cæteris fidelibus discernantur, & superiorem quàm illi dignitatem obtineant, negat Lutherus, qui passim docet Christianos omnes æqualiter esse Sacerdotes; Sacerdotes novi Testamenti non fieri, sed nasci; Claves esse totius Ecclesiæ, & cujusvis membri, &c. Verùm quàm falsa sit hæc Lutheri opinio, cui hac in parte ne Calvinus quidem assentitur, evidenter demonstrabunt quæ inferiùs adducemus. Sit ergo

SPECULATIO I.

Ordo est Sacramentum novæ legis à Christo domino institutum.

VT Ordo Sacramentum novæ Legis dici possit, oportet ut sit primò cæremonia externa & visibilis: secundò constans & perpetua: tertiò gratiam conferens: quartò à Christo immediatè, vel saltem (ut alii volunt) mediatè instituta. Hæc autem quatuor in ordine reperiri probatur primò ex Scriptura. Nam 1. *Timoth.*4. hæc habentur: *Noli negligere gratiam quæ est in te,*

te, quæ data est tibi per prophetiam, per impositionem manuum Presbyterii. Hic habes primò ceremoniam externam, nimirum impositionem manuum Presbyterii, id est totius cœtus Presbyterorum, sive Episcoporum, ut interpretatur Chrysostomus. Alii tamen hæc verba, *per impositionem manuum Presbyterii*, sic intelligunt, per impositionem manuum quâ factus es Presbyter, vel Episcopus. De hac eadem manuum impositione sermo fit ibidem *cap.* 5. 2. *ad Timoth.* 1. *Act.* 9. 17. *Act.* 13. 3. Secundò in textu superiùs allató habetur gratiam collatam fuisse per illam manuum impositionem.

Objicies primò: Gratia illa dicitur data fuisse per prophetiam: Ergo non fuit data per impositionem manuum.

Respondeo *per prophetiam*, ibi idem esse ac secundùm prophetiam, ut sensus sit, *noli negligere gratiam quæ est in te, quæ data est tibi (secundùm prophetiam priùs de te factam) per impositionem, &c.* Eumque esse verum hujus loci sensum agnoscit ipse Calvinus.

Objicies secundò: Gratia, de qua hîc loquitur Apostolus, est gratia gratis data, non verò gratia gratum faciens: Ergo malè inde concluditur ordinationem esse Sacramentum.

Respondeo, gratiam hîc usurpatam esse generaliùs, quatenus scilicet complectitur gratiam omnem ad Episcopale munus obeundum necessariam, ac proinde gratiam ipsam sanctificantem, quæ ad id est maximè necessaria. Hæc responsio confirmatur ex 2. *ad Tim. cap.* 1. ubi Apostolus de eadem gratia sic loquitur: *Moneo te ut resuscites gratiam Dei quæ est in te per impositionem manuum mearum.* Sola autem gratia

ſanctificans poteſt ſuſcitari, nimirum oratione, meditatione, lectione, ſtudio rerum ſacrarum, ſancti propoſiti renovatione, &c.

Jam verò Sacramentum Ordinis eſſe à Chriſto etiam immediatè inſtitutum, patet ex iis Chriſti verbis: *Hoc facite in meam commemorationem.* Quibus Apoſtolos creatos fuiſſe Sacerdotes docet Concilium Tridentinum *ſeſſ.21.cap.1.* Idem etiam patet ex iis quæ habentur Joan. 20. 22. *Hæc cùm dixiſſet, inſufflavit, & dixit eis: Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt.*

Tandem cùm proximè allata Chriſti verba nullam temporis limitationem includant, patet poteſtatem illam Apoſtolis traditam conſtantem eſſe & perpetuam, ac proinde ordinationem Sacerdotum eſſe verum, & proprium legis novæ Sacramentant: quod erat oſtendendum.

Idem ſecundò probatur ex Traditione, ſed non multùm immorabor in hac noſtra concluſione ex Traditione comprobanda; authoritates enim omnes quæ hanc in rem eſſent afferendæ, opportuniùs infrà adducentur, cùm de Ordinibus in particulari ſermonem habebimus. Quare ſatis nunc erit unicum teſtimonium è Divo Auguſtino afferre, quo docetur ſacram ordinationem verum eſſe Sacramentum; ſic enim loquitur libro 2. contra Parmenianum, cap.13. *Ipſi explicent quomodo Sacramentum baptizati non poſſit amitti, & Sacramentum ordinati poſſit amitti? Si enim utrumque Sacramentum eſt, quod nemo dubitat, cur illud non amittitur, & illud amittitur? Neutri Sacramento injuria facienda*

cienda est. Ubi maximè notari debent hæc verba, *quod nemo dubitat*; demonstrant enim tempore Divi Augustini ordinationem clericorum ab omnibus ut Sacramentum haberi.

Sacramentum Ordinis unicuique Fideli non convenit.

Ordinem Clericorum à Laïcis in Ecclesia fuisse semper distinctum, tot tamque claris antiquorum testimoniis potest comprobari, ut Lutherus qui contrarium docuit, ridendus potiùs sit quàm pluribus refutandus: iis tamen quæ pro astruenda illa Lutheri falsitate possent proponi, breviter respondebimus.

Objiciunt primò D. Petrum, qui *Epist.1.cap.2. vers.45.* sic loquitur: *Ad quem accedentes lapidem vivum, ab hominibus quidem reprobatum, à Deo autem electum & honorificatum, & ipsi tanquam lapides superædificamini domus spiritualis, Sacerdotium sanctum, offerre spirituales hostias, acceptabiles Deo per Iesum Christum.* Et *vers. 9.* sic: *Vos autem genus electum, regale Sacerdotium, &c.* Ex his D. Petri verbis, quæ ad omnes Fideles spectant, concludit Beza cum aliis, fideles omnes esse Sacerdotes. Idem etiam concludit ex iis quæ habentur Apoc.1. vers.5. & 6. *Qui dilexit nos, & lavit nos à peccatis nostris in sanguine suo, & fecit nos regnum & Sacerdotes Deo, & Patri suo.*

Respondeo ex iis authoritatibus concludi tantùm posse, Fideles omnes esse Sacerdotes eo sensu, quo sunt lapides domus spiritualis, regnum, &c. Quare cùm metaphoricè tantùm regnum & domus spiritualis Fideles dici possint, me-

taphoricè etiam dumtaxat Sacerdotes dici poterunt, quatenus scilicet orationes & preces Deo possunt offerre.

Objiciunt secundò Tertullianum, qui ex allato loco Apocalypseos concludit, Fideles omnes esse Sacerdotes.

Respondeo aliam planè esse Tertulliani mentem, ut ex integro illius contextu apparebit. Ait igitur lib. de exhortat. castitatis, cap. 7. *Vani erimus si putaverimus quod Sacerdotibus non liceat, laïcis licere.* Quibus ostendit majorem esse Sacerdotum quàm laïcorum potestatem. Deinde autem per modum objectionis subdit: *Nonne & laïci Sacerdotes sumus? Regnum quoque nos, & Sacerdotes Deo & Patri suo fecit.* Statim respondet: *Differentiam inter Ordinem & plebem constituit Ecclesiæ authoritas.*

Instabis: Igitur ex Tertulliano discrimen quod inter Ordinem & plebem reperitur, ab Ecclesiæ dumtaxat authoritate profluit.

Respondeo Tertullianum hoc in loco ab aliis Ecclesiæ Patribus, imò & à seipso manifestè dissentire; docet enim alibi Episcoporum successionem esse de Jure divino; sic enim de hæreticis loquitur de præscrip. cap. 32. *Cæterùm si qui audent interserere se ætati Apostolicæ, edant ergo origines Ecclesiarum suarum, evolvant ordinem Episcoporum suorum, ita per successiones ab initio decurrentem, ut primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis, vel Apostolicis viris habuerit authorem vel antecessorem.* Alibi autem docet meram esse vanitatem quâ populus se Clero coæquari putabat. *Sed quum extollimur*, ait, *& inflamur adversùs Clerum, tunc unum omnes sumus, tunc omnes Sacerdotes; quia Sacerdotes nos*

Deo-

Deo & Patri feci: cùm ad peræquationem disciplinæ sacerdotalis provocamur, deponimus infulas, & impares sumus.

Quæres cur ergo distinctionem Cleri à populo in loco superiùs allato de exhortatione castitatis, Ecclesiastici dumtaxat Juris esse affirmavit Tertullianus?

Respondeo id eum fecisse ut meliùs persuaderet laïcis, secundas illis nuptias esse prohibitas, quas Clero prohibitas esse in Scripturis videbat. Verùm meliùs nos hunc in modum ratiocinabimur. In Scripturis secundæ nuptiæ prohibentur Clero, non populo: Ergo ex Scriptura, & proïnde ex Jure divino Clerus differt à populo.

Objiciunt tertiò ea D. Pauli verba ad Galatas 3. *Non est Iudæus, neque Græcus: non est servus, neque liber: non est masculus, neque fœmina; omnes enim vos unum estis in Christo Ies.* Ergo, inquiunt, malè apud Christianos Sacerdotes à laïcis distinguuntur.

Respondeo Christianos omnes reverà unum esse in Christo, quatenus idem dicunt, idem sentiunt, in nullum schisma abeunt, juxta illud Ephes. 4. *Una fides, unum Baptisma, unus Deus & pater omnium.* Huic autem unitati non repugnat distinctio Sacerdotum à laïcis, sicut unitati corporis non repugnat distinctio membrorum: ut enim habetur 1. Corinth. 12. *Si totum corpus oculus, ubi auditus? Si totum auditus, ubi odoratus? Quod si essent omnia unum membrum, ubi corpus? Nunc autem multa quidem membra, unum autem corpus.*

Objiciunt quartò quæ habentur Petri 1. c. 5. *Pascite qui in vobis est gregem Dei, providentes*

non coactè, sed spontaneè; neque turpis lucri gratiâ, sed voluntariè; neque ut dominantes in Cleris, sed forma facti gregis ex animo. Hìc, inquiunt, D. Petrus Clerum à reliquo populo non discernit: Ergo inter Clerum & populum nulla est distinctio admittenda.

Respondeo primò ibi nomen Cleri non ad universos fideles, sed ad eos tantùm qui propriè Clerici sunt, extendi debere. Ita D. Hieronymus in epistola ad Nepotianum, & Oecumenius in commentario hujus epistolæ.

Respondeo secundò Cleri nomen universo Fidelium gregi concedi posse, sed alia & alia ratione; sicut etiam nunc aliter ii qui Tonsuram solùm habent Clerici dicuntur; aliter qui minores habent Ordines, &c. Cùm enim Cleri nomen sortem significet, & Ecclesia universa sit sors atque hæreditas Christi, patet Fideles omnes aliqua ratione Clericos posse nominari, licèt peculiari, & magis propria ratione nomen istud iis tribuatur qui Altaris ministerio sunt consecrati. Sed hæc responsio ex infrà dicendis fiet apertior.

Episcopatus est origo & plenitudo Sacramenti Ordinis.

Quanvis Catholicorum nullus Sacramentum Ordinis Episcopis convenire eat inficias, quòd scilicet Episcopatus Presbyteratum necessariò supponat; multi sunt tamen qui negant veram, & propriè dictam Sacramenti rationem Episcopatui convenire: contra quos affirmamus, Sacramentum Ordinis convenire Episcopis sub illa ratione sub qua Episcopi sunt, sive Episcopatum

patum ex propria & interna ratione esse Sacramentum.

Probatur primò, quia quæcunque ex Scriptura superiùs attulimus, ut ostenderemus Ordinem esse Sacramentum; hæc eadem probant Episcopatum esse sacramentum; neque enim Christus Apostolos suos Presbyteros tantùm ordinavit, sed etiam Episcopos: neque etiam Titus & Timotheus ab Apostolo Paulo Sacerdotes simpliciter creati sunt, sed summi Sacerdotes, id est Episcopi. Cùm igitur ex eorum ordinationibus probetur Ordinem esse Sacramentum, necesse est, ut ex iisdem ostendatur Episcopatum esse Sacramentum.

Hæc ratio firmior evadet si advertatur, Christum qui Sacramentum Ordinis instituit, non tribuisse Apostolis suis omnes Ordines sensim, & successivè; sed summam Sacerdotis dignitatem & plenitudinem illis simul concessisse. *Christus* (ait eximius quidam nostri hujus sæculi Theologus) *perfectionem Sacerdotii à Patre accepit quando ab illo missus est: perfectionem deinde Sacerdotii, sive Episcopalem utramque* (ordinis scilicet & jurisdictionis) *potestatem simul dedit Apostolis quando misit eos, sicut ipse à Patre missus fuerat. Eandem denique perfectionem ipsi tradiderunt Episcopis, mittentes eos sicut ipsi missi fuerant à Christo, ut vera sit Pauli vox: A quo omnis paternitas in cœlo & in terra nominatur, nulla enim major in terris paternitas quàm Apostolica & Episcopalis, quam sibi Paulus idem sumpsit cùm diceret: Sed non multos patres.*

Probatur secundò authoritate Patrum & Theologorum. Divus Ignatius epist. ad Smyrn. de Episcopis sic loquitur: *Honorare Episcopum*

tanquam Principem Sacerdotum, imaginem Dei ferentem, principatum secundùm Deum, Sacerdotium verò secundùm Christum, solum naturâ Principem Sacerdotum.

Eandem doctrinam tradunt SS. PP. Anacletus, Leo, Gregorius, Gelasius, Epiphanius, Augustinus, &c. quos vel recensere longum esset: è Scholasticis autem Altissiodorensis, Major, Eckius, Scotus, &c. imò & Divus Thomas, qui quanvis in 4. Sent. docuerit Episcopatum non esse Ordinem, senior tamen factus sententiam mutavit; nam in opusculo de perfectione vitæ, *cap.* 24. hæc habet: *Quod quartò proponitur, quod Episcopatus non est Ordo, hoc manifestè continet falsitatem, si absolutè intelligatur.* Et postea: *Quod autem habeat aliquem Ordinem, & non jurisdictionem solam, sicut Archidiaconus, vel Curatus Presbyter, patet ex hoc, quod Episcopus potest multa facere quæ non potest committere, sicut confirmare, ordinare.* Et scribens *in* 2. *ad Timoth. cap.* 1. dicit, quod in ea manuum impositione data fuerit Spiritus sancti gratia.

Occurritur objectionibus.

Objicitur primò: In Ecclesia sunt tantùm septem Ordines, quos enumerat Concilium Tridentinum, in quibus Episcopatus non reperitur: Ergò Episcopatus non est Ordo.

Respondeo nullibi definitum esse, dari tantùm septem Ordines, licèt in Tridentina Synodo, & in decreto Florentino septem tantùm enumerentur: imò Jurisperiti novem Ordines admittunt, septem enim vulgò notis Episcopatum addunt, & officium Cantoris.

Objicitur

Objicitur secundò: Distinctio Ordinum desumitur ex illorum ad Eucharistiam relatione: Sed Episcopatus nullam habet ad Eucharistiam relationem: Ergo, &c.

Respondeo primò, negari posse Ordines distingui ex illorum ad Eucharistiam relatione, aut saltem id tantùm verum esse de cæteris Ordinibus Episcopatu inferioribus.

Respondeo secundò negando Episcopatum nullam habere relationem ad Eucharistiam; nam præterquam quod Sacerdotes qui Sacrificium immolant, ab Episcopis consecrantur, peculiari etiam quadam ratione Episcopus Eucharistiam celebrat; illam enim celebrat cum plena potestate, Presbyter autem dependenter ab Episcopo, id est quando, & ubi voluerit Episcopus. *Non licet sine Episcopo neque offerre, neque sacrificium immolare, neque Missas celebrare*, ait S. Ignatius epistola ad Smyrn.

Presbyteratus habet veram Sacramenti Ordinis rationem.

Veram Sacramenti Ordinis rationem Presbyteratui convenire adeo est extra dubium apud Catholicos, ut vel multi Authores doceant solum Sacerdotium esse Sacramentum, adeo ut juxta illorum plerosque ipsemet Episcopatus Sacramenti Ordinis rationem non assequatur, nisi in quantum Sacerdotium, aut Presbyteratum includit. Verùm meliùs, ni fallor, docuissent Sacerdotium esse verè Sacramentum Ordinis; illud autem plenariè & sine ullà limitatione in Episcopis reperiri; at in presbyteris non sine aliqua limitatione, & ab Episcopis dependentia:

etenim cæteri omnes Ordines, ne Presbyteratu quidem excepto, rivuli dumtaxat, & radii esse videntur ab Augustissimo Episcopatus fonte & sole dimanantes.

Veritatem hanc, quam jam superiùs stabilivimus, unanimi omnium Patrum consensu innixam esse, fusè probat Ludovicus Thomassinus, Oratorii Domini Jesu Presbyter, in libris suis *de antiqua & necterica Ecclesiæ disciplina* conscriptis: nobis autem satis erit unicum Guillelmi Parisiensis testimonium huc afferre. *Et quia*, inquit Episcopus ille doctissimus, *in solis Episcopis plenitudo potestatis, & istorum officiorum perfectio est, manifestum est Episcopatum plenum & perfectum esse Sacerdotium; officium enim sacramentandi plenum atque perfectum minores Sacerdotes non habent, quia nec Sacramentum Confirmationis, nec sacros Ordines, nec majora Sacramentalia impendere possunt. Similiter authoritatem docendi, seu magistros instituendi modicam habent.*

Neque tamen aliquis ex iis quæ diximus, concludere debet, parvam aut contemnendam esse Sacerdotum simplicium dignitatem; tanta enim fuit semper eorum in Ecclesia potestas, dignitas & authoritas, ut aliqui occasionem inde arripuerint Presbyterorum Episcopis coæquandorum; in quo tamen graviter aberrarunt, ut ostendemus inferiùs.

Ratio Sacramenti Ordinis convenit etiam Diaconatui.

Tanta est Episcoporum dignitas, ut cæterorum Ministrorum authoritas probari non possit, quin

quin simul Episcopalis potestas validiùs stabiliatur. Diximus superiùs Christum Dominum Apostolis suis, & per Apostolos cæteris Episcopis omnem Sacerdotii plenitudinem contulisse; nunc autem addimus, Apostolos à Christo potestatem, & mandatum accepisse, non solùm plenariam suam potestatem successoribus suis, Episcopis scilicet transmittendi, sed etiam illam juxta diversos gradus distribuendi: unde factum est ut Apostoli aliquos Sacerdotes simplices ordinarint, aut ordinari permiserint, quibus omnes Episcopatus prærogativæ non concedebantur, aut etiam Diaconos procrearint, qui Episcopis & Presbyteris in ministeriis sacris deservirent? Quare licèt Durandus, Cajetanus, & Maldonatus negent Diaconatui concedendam esse Sacramenti Ordinis rationem, contrarium tamen videtur multò probabilius, ut fusè demonstrabimus dum de Diaconatu seorsim agemus inferiùs.

Inquiritur an Subdiaconatus, & cæteri minores Ordines Sacramentum dici possint.

Qui augustam Sacramenti rationem Diaconatui denegant, iidem majori cum ratione eam Subdiaconatui, cæterisque inferioribus Ordinibus non concedunt: neque enim in Scripturis ulla illorum fit mentio, neque antiqui Patres in illis recensendis satis conveniunt; aliquos enim recensent, quorum usus jam inolevit; alios omittunt, quos jam universa recepit Ecclesia. Quia tamen omnes illi Ordines à Diaconatu, cujus sunt veluti portiones quædam,

initium videntur duxisse, dici potest illorum institutionem esse aliqua ratione juris divini, ratione scilicet, Diaconatus, à quo dimanant. Sed de his fusiùs cùm de illis Ordinibus sermonem habebimus.

SPECULATIO II.

De materia & forma sacræ ordinationis.

CUm Sacramentum sit rei sacræ signum, Doctores omnes Ecclesiastici spatio mille & ducentorum annorum Sacramenti naturam per verba signi & rei sacræ explicarunt: centum autem annis post Philosophiam Peripateticam in Scholis Theologicis receptam cœperunt Theologi id quod signum antiqui vocabant, materiæ & formæ nominibus exprimere. Asserit Morinus se nullum legisse Guillelmo Altisiodorensi antiquiorem, qui hanc explicandi methodum amplexus sit: hunc autem Authorem, qui scribebat post annum Christi 1215. sequuti sunt Alensis, Albertus Magnus, & tota cæterorum Scholasticorum turba: imò modus iste loquendi in Orientem usque penetravit, ut colligitur ex responsione Heremiæ Patriarchæ Constantinopolitani ad Theologos Vittembergenses.

Porrò ut omnis de hacce materia difficultas clariùs dissolvatur, res omnis per quasdam propositiones videtur exponenda.

Propositio.

Propositio prima: Apud Græcos materia sacræ ordinationis est sola manuum impositio.

Hæc propositio facilè potest comprobari ex ritibus qui apud Græcos servantur; licèt enim apud illos quædam nunc sit instrumentorum traditio, tamen neque illa apud illos semper observata fuit, neque etiamnum ab omnibus illorum Episcopis observatur; neque cùm fit verbum ullum pronunciatur, immò traduntur hæc instrumenta iis qui jam ordinati sunt. Ordinato enim Lectori datur liber Epistolarum Apostolicarum, ut in illis legendis munere suo fungatur. Similiter Subdiaconus jam ordinatus, acceptis de manu Archidiaconi vasis, statim aquam in manus Pontificis infundit: Diaconus verò, accepto flabello aërem movet super sacra mysteria: tandem Sacerdos ubi ordinatus est, recitat liturgiam, &c.

Ex his autem apparet instrumenta illa non conferri iis, qui ordinantur per modum materiæ; sed illis, peractis jam ordinationibus tradi, ut officio suo fungi incipiant; atque adeo solam manuum impositionem apud Græcos esse hujusce Sacramenti materiam.

Secunda propositio.

Apud Latinos materia ordinationis sacræ est in Ordinibus quidem hierarchicis manuum impositio simul & instrumentorum traditio; in inferioribus autem Ordinibus sola instrumentorum traditio.

Hæc

Hæc ſecunda propoſitio probari poteſt ex univerſa Eccleſiæ Latinæ praxi, in qua dum Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi conſecrantur, & manus illis imponitur, & inſtrumenta traduntur. Subdiaconis autem, & cæteris minoribus, inſtrumenta duntaxat præbentur.

Tertia propoſitio.

In Eccleſia Africana in hierarchicis Ordinibus ſola manuum impoſitio eſt ſacræ ordinationis materia, & in hoc cum Græca convenit; in aliis Ordinibus ſola fit inſtrumentorum traditio, & in hoc concordat cum Romana.

Hanc tertiam propoſitionem clarè docet Concilium quartum Carthaginenſe, à canone primo ad decimum.

Conciliantur varii illi ordinationum ritus.

Cùm inferiores Ordines, ne Subdiaconatu quidem excepto, non divinæ, ſed ut eſt longè probabilius, Eccleſiaſticæ dumtaxat ſint inſtitutionis, minor erit difficultas in variis illorum ritibus conciliandis; potuit enim ſemper Eccleſia eos illorum ritus, quos inſtituerat, aut mutare, aut ampliare, aut reſcindere.

Verùm longè major occurrit difficultas circa Ordines Superiores, quos divini Juris eſſe conſtat: non enim videtur quomodo illorum materia immutari potuerit, aut alia ab aliis adhiberi. Quid tamen veriſimilius afferatur ad illam difficultatem enodandam, ſequentibus item propoſitionibus breviter conabor aperire.

Quarta

Quarta propositio.

Impositio manuum est materia essentialis, adeoque immutabilis sacræ ordinationis.

Probatur hæc propositio tum ex eo quod impositio manuum in hierarchicis Ordinibus conferendis semper fuerit adhibita tum apud Græcos, tum apud Africanos, tum apud Latinos: tum ex eo quod ista manuum impositio ab Apostolica traditione ad nos usque intemerata pervenit, imò in Scripturis sacris de sola manuum impositione fit mentio, adeo ut Maldonatus censeat fide catholica tenendum esse, impositionem manuum esse partem essentialem Sacramenti Ordinis.

Quinta propositio.

Porrectio instrumentorum est solùm materia accidentalis, eaque ab Ecclesia instituta.

Probatur primò quia porrectio instrumentorum in conferendis superioribus Ordinibus non servatur apud omnes Ecclesias, ut superiùs docuimus.

Probatur secundò, quia porrectio instrumentorum nequidem apud Latinos semper fuit observata; antiqui enim Rituales illius instrumentorum traditionis minimè meminerunt, licèt multa alia diligentissimè describant.

In Sacramentario Gregoriano ex Bibliotheca Vaticana, inter S. Gregorii opera Romæ edito, reperitur ista instrumentorum traditio cum sua formula; sed in ordinatione Episcopi tantùm, non autem Presbyteri.

In

In ordine Romano, qui ab Alcuino Caroli Magni præceptore allegatur, refertur in secunda parte, non solùm manus ab Episcopo iis imponi qui Sacerdotio initiantur, & manus inungi; sed etiam calicem cum vino aqua permixto, & patenam cum pane tradi, simulque ista eis enuntiari: *Accipe potestatem offerre sacrificium Deo, Missamque celebrare, tam pro vivis, quàm pro defunctis.*

Illi sunt fermè antiquiores libri, in quibus hujusce instrumentorum traditionis mentio aliqua habeatur. Ex antiquis autem Scholasticis omnes fermè quotquot illius meminerunt, affirmarunt instrumenta porrigi in signum potestatis antea acceptæ. Ita Hugo à Sancto Victore *lib. 2. de Sacramentis Fidei, parte 3. cap. 12.* & Petrus Lombardus *lib. 4. dist. 24.*

Porrò id quod proximis duabus propositionibus stabilivimus, est sententia Becani, qui hac ratione Concilium Florentinum cum Concilio Chartaginensi conciliat; vult enim Concilium Chartaginense solius materiæ essentialis meminisse; Concilium autem Florentinum solam materiam accidentalem, & ab Ecclesia institutam recensuisse; aliam autem, nempe impositionem manuum, omisisse, utpote ex Scripturis & antiquis Patribus satis notam. Quod autem traditionem instrumentorum dicit esse materiam accidentalem, hoc non impedit quominus credat illam apud Latinos ita necessariò requiri, ut si illa omitteretur, irrita foret ordinatio: credit enim hanc potestatem Ecclesiæ à Christo fuisse traditam, ut aliquid circa Sacramentorum collationem decernere possit, quo omisso Sacramentum reddatur irritum.

Plurimi

Plurimi alii, tum ex recentioribus, tum ex antiquioribus Theologis, licèt in aliquibus à Becano dissentiant, in eo tamen cum ipso conveniunt, quod Ecclesia possit Sacramentum irritum reddere, si omittatur ritus aliquis, quem in illius Sacramenti administratione necessariò esse adhibendum decrevit. Ita Alexander Alensis, S. Bonaventura, Innocentius IV. Ostiensis, Panormitanus, Hallerius, Bellarminus, & cæteri.

Sexta propositio.

Valde etiam probabile est, quod quidam ex citatis Authoribus tradunt, nimirum Christum materias, & formas nonnullorum Sacramentorum in genere duntaxat designasse, adeo ut in Ecclesiæ potestate relictum fuerit, tale, vel aliud sensibile in individuo seligere, quod sit Sacramenti materia: & juxta illorum sententiam potest Ecclesia materiam priùs essentialem, accidentalem reddere, aliamque essentialem constituere. Id docent Bellarminus, Ysambertus, Gamachæus, & cæteri.

Si autem juxta illos Theologos Ecclesia possit antiquam ordinationum materiam, etiam ab Apostolis introductam abolere, aut mutare, aliam substituere, &c. multò magis poterit conditiones apponere, quibus violatis ordinatio reddatur irrita & invalida ob spretam Ecclesiæ authoritatem.

Septima propositio.

Eadem fermè ratione conciliari possunt varii

ritus,

ritus, secundùm quos forma ordinationis variè à variis profertur.

Ab antiquissimis temporibus, tam apud Latinos, quàm apud Græcos, non modò in ordinatione Episcopi, sed etiam Presbyteri, & Diaconi invocabatur Spiritus Sanctus. Ritus autem ille ordinationem conferendi per formam deprecativam apud Græcos etiamnum viget: verùm apud Latinos ab annis circiter quadringentis cœpit immutari; cùm enim aliqui Scholastici existimarent invocationem Spiritus sancti non sufficere, addere voluerunt traditionem Spiritus sancti modo imperativo.

SPECVLATIO III.

De Institutione Ministrorum Ecclesiæ.

INstitutio Ministrorum Ecclesiæ tria complectitur, nempe electionem, ordinationem, & missionem. Electio est designatio certæ personæ ad Ecclesiasticam præfecturam: ordinatio est cæremonia sacra, quâ certo ritu futurus Episcopus inungitur & consecratur: missio seu vocatio jurisdictionem tribuit, ac re ipsa Pastorem ac Præsulem facit. Quid autem circa ejusmodi ministrorum institutionem tenendum sit, sequentibus propositionibus aperire conabimur.

Prima propositio : Christiani Sacerdotes carnali successione non propagantur.

Probatur primò ex eo quod Ecclesiæ ministri ad cœlibatum servandum teneantur, ut ostendetur inferiùs : unde manifestè sequitur, Christianos Sacerdotes carnaliter propagari non posse.

Probatur secundò ex differentia veteris & novi Testamenti : in Testamento enim veteri Sacerdotium Aaronicum carnale fuit, quippe quod totum in bobus & ovibus mactandis occupabatur : in novo autem Testamento Sacerdotium Christianum spirituale est, spiritualem scilicet & divinam hostiam offerens. Ex quo fit, ut Sacerdotium Christianum non carnaliter, sed spiritualiter debeat propagari ; & idcirco dicitur Sacerdotium secundùm ordinem Melchisedech, qui sine patre, sine matre, sine genealogia describitur, Hebr.7.

Probatur tertiò ex convenientia ; non enim decuit eo modo Sacerdotium Christi propagari, quo modo pueri mali & improbi ad præcipuas Ecclesiæ dignitates necessariò admitterentur : hæc autem incommoda carnalem Sacerdotum successionem necessariò comitantur : Ergo, &c.

Secunda propositio : Christiani Sacerdotes non à plebe, sed à solis Episcopis possunt ordinari.

Probatur primò ex Scriptura, in qua ubicumque fit mentio manus impositionis, semper

ea Apoſtolis, cæteriſque Epiſcopis, nunquam verò plebi tribuitur, ut oſtendimus cùm probaremus Ordinem eſſe Sacramentum.

Probatur ſecundò ex Conciliis; id enim docet canon primus Apoſtolorum, & canon quartus Concilii Nicæni, vigeſimus nonus Concilii III. Carthaginenſis, & canon ſecundus quarti Concilii etiam Carthaginenſis.

Probatur tertiò ex Patribus. S. Epiphanius *hæreſi* 75. refutans Aërium, qui Presbyterum inter & Epiſcopum diſcrimen nullum agnoſcebat, ita loquitur: *Siquidem Ordo Epiſcoporum eſt ad gignendos Patres; nam Eccleſiæ Patres* (id eſt Sacerdotes & Epiſcopos) *progignit: at Sacerdotum Ordo cùm nequeat Patres* (*alios ſcilicet Sacerdotes*) *progignere, generat tamen per lavacrum regenerationis filios Eccleſiæ.* Ergo ex S. Epiphanio ſolius Epiſcopi eſt Eccleſiæ Patres progignere, id eſt alios Epiſcopos aut Presbyteros ordinare.

D. Hieronymus in epiſtola ad Evagr. *Quid facit* (inquit) *excepta ordinatione Epiſcopus, quod non faciat Presbyter?* Igitur ex S. Hieronymo ordinatio ita convenit Epiſcopis, ut ne Presbyteris quidem, nedum laïcis conveniat.

Objicies: Ex canone decimo Concilii Antiocheni apparet Lectores, Subdiaconos, & Exorciſtas à Chorepiſcopis, qui utplurimùm Epiſcopi non erant, fuiſſe ordinatos: Ergo ordinatio ad ſolos Epiſcopos non pertinet.

Reſpondeo in eodem canone prohiberi ne Chorepiſcopi Diaconos aut Sacerdotes ordinent; quia ſcilicet Sacerdotum, & Diaconorum ordinatio eſt Juris Divini; idcircò autem poſſunt Subdiaconos, & inferiores miniſtros con-

ſtituere,

stituere, quia omnes illi sunt tantùm Ecclesiasticæ institutionis, ut docet Innocentius III. *cap. à multis, de ætat. & qual. & ord. præfic.*

Tertia propositio: Electio ministrorum non fit à solo Deo interiùs prædestinatos tantùm vocante.

Hæc propositio est contra errores Joannis Wiclef, & Joannis Hus, qui docebant Pastorem malum esse æquivocè tantùm Pastorem, non habere potestatem super Fideles, &c.

Probatur primò, quia Deus non semper eligit prædestinatos ad gubernacula, sive politica, sive Ecclesiastica, ut patet ex Saüle, & ex Juda proditore.

Probatur secundò, quia inter Diaconos quos *Act. 6.* elegerunt Apostoli, unus fuit Heresiarcha, nempe Nicolaus.

Probatur tertiò, quia ut docet Origenes *hom. 4. in librum Iudicum*, persæpe permittit divina providentia, ut impii sedeant ad gubernacula tum regnorum, tum Ecclesiarum, ad punienda nimirum subditorum peccata.

Probatur quartò, quia si boni tantùm Sacerdotes esse possent, & si illos Deus interiùs tantùm, & sine ullo exteriori signo Ecclesiæ Pastores eligeret, Ecclesiæ Pastores non possent ab aliis discerni, sicque Ecclesiæ nulli essent usui.

Quarta propositio: Inquiritur quodnam sit jus plebis in electionibus ministrorum Ecclesiæ.

Cùm Ecclesia, Ecclesiæve ministri visibiles esse

esse debeant, oportuit dictam illorum electionem non à solo Deo intus illos vocante fieri, sed ab iis qui Ecclesiam componunt, quique hac in parte sunt Dei vicarii.

Quanquam autem præcipua electionum potestas penes Episcopos semper resederit, negari tamen non potest, Electiones sæpius factas fuisse per universam plebis turbam: idque primò, quia ipsorum interest habere bonum Episcopum, sub quo non patiantur famem, nec sitim. Anchar. *in cap.1.in fin.de Paroch.*

Secundò, *quia qui præfuturus est omnibus, ab omnibus debet eligi*, ait S. Leo. *Unde nullus*, ait idem, *invitis, & non petentibus ordinetur, ne civitas Episcopum non optatum aut contemnat, aut oderit, & fiat minùs religiosa quàm convenit, cui non licuerit habere quem voluit.*

Tertiò quia plebis erat de eligendis testimonium ferre. *Teneatur*, inquit S. Leo, *subscriptio clericorum, honoratorum testimonium, ordinis consensus, & plebis.*

Porrò in ipsis electionibus à plebe factis duo potissimùm occurrebant incommoda. Primum, quod tumultus, & seditiones sæpius excitarentur. Secundum, quod imperiti, ignari, & improbi à populo tumultuoso eligerentur. Ut primum incommodum tolleretur, non rarò Imperatoris requirebatur authoritas, qui ut Princeps & caput plebis, potestatem majorem obtinebat in electionibus faciendis quàm cætera plebs. Unde factum est, ut procedente tempore Imperatores modum suum ignorantes, non in numero consentientium, sed primi distribuentium, imò exterminantium esse voluerint: frequenter etiam in hæreticorum perfi-

diam

diam prolapsi, Catholicæ Matris unitatem Ecclesiæ impugnare conati sint; ideo Sanctorum Patrum statuta adversùs eos prodiderunt, ut semet electioni non insererent, & quisquis eorum suffragio Ecclesiam obtineret, anathematis vinculo innodaretur. Sic Rebuff. in suis Concordatorum interpretationibus, *gloss. Et cùm ex electionibus, in rubr. de electionis derogatione.*

Exinde electiones concessæ sunt Canonicis, & Religiosis simul, *cap. Sacrorum*, 63. *distinct.* postmodùm solis Capitulis eligendi jus reservatum est, ut qui meliùs nossent in suis Ecclesiis viros sanctos & justos, quàm extranei: verùm cùm electores illi potestate sua graviter abuterentur, eligendi jure privati fuerunt, juxta illud Evangelii: *Auferetur sceptrum à vobis, & dabitur genti facienti fructum.*

Tandem in hoc Franciæ Regno per Concordata inter Leonem X. & Franciscum I. edita, data est nominatio Regi Franciæ de Archiepiscopatibus, & Episcopatibus, Abbatiis, & Prioratibus verè electivis, prout in iisdem Concordatis sancitum est.

Ex dictis autem patet jus eligendi Ecclesiæ Ministros non convenire plebi jure divino, sed ut ait Cardinalis Bellarminus, ex conniventia, seu concessione Episcoporum, ut scilicet hac ratione publico Ecclesiæ bono magis consuleretur; ideo enim factum, ut variis temporibus variæ facultates plebi concessæ sint, aut ademptæ.

Quinta

Quinta propositio: suprema in electionibus authoritas Episcopis & Metropolitano potissimùm debetur.

Probatur primò, quia Christus non unicuique Fidelium, sed Apostolis dumtaxat, & Apostolorum successoribus, Episcopis videlicet dixit: *Pax vobis, sicut misit me Pater, & ego mitto vos. Hæc cùm dixisset, insufflavit, & dixit eis, Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis, &c.* Joan.20. 22.

Objicies: Eadem potestas quæ hîc Apostolis tribuitur, toti Ecclesiæ tribuitur *Matthæi* 18.18. ubi enim Christus præmisit, *Si autem peccaverit in te frater tuus, &c.* vers. 15. subjicit: *Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis, &c.* Sed tunc Christus loquitur toti Ecclesiæ: ergo non Apostolis, aut Episcopis solùm, sed toti Ecclesiæ prædicta potestas concessa est.

Respondeo prædictam potestatem ita Ecclesiæ tribui, ut tamen in solis Prælatis resideat: unde tota Ecclesia dici potest habere potestatem solvendi, ligandi, &c. quia illius Prælati illam habent potestatem eadem fermè ratione qua totus homo dicitur videre, quia illius oculi vident.

Confirmatur hæc responsio ex D.Chrysostomo, qui in commentario hujus loci, ad hæc verba, *Dic Ecclesiæ,* addit: *Præsulibus scilicet, ac Præsidentibus.* Et ad hæc verba, *Quæcumque ligaveritis super terram, &c.* ait: *Nec dixit Ecclesiæ Præsuli, Vinculis istum constringe; sed, Si ligaveris, &c.* Ex quo patet, D.Chrysostomum intellexisse prædictam potestatem concessam fuisse

fuisse solis Præsulibus. Ita etiam alii Patres hunc locum interpretati sunt.

Probatur secundò authoritate Sancti Cypriani, quâ assertio nostra, & superior ratio mirè illustrantur. *Loquitur Dominus ad Petrum: Super hanc petram &c. tibi dabo claves &c. & quamvis Apostolis omnibus post resurrectionem suam parem potestatem tribuat & dicat, Sicut misit me pater, & ego mitto vos: accipite, &c. tamen ut unitatem manifestaret, unitatis ejusdem originem ab uno incipientem sua authoritate disposuit. Hoc erant utique & cæteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio præditi, & honoris, & potestatis: sed exordium ab unitate proficiscitur, ut Ecclesia una monstretur.* Ita D. Cyprianus *lib. de unitate Ecclesiæ.* Ex illius autem verbis patet supremam Ecclesiæ regendæ, ac proinde Ministrorum instituendorum potestatem Apostolis omnibus, & peculiari quadam ratione Petro fuisse à Christo concessam: Igitur sicut in propositione nostra diximus, suprema in electionibus authoritas Episcopis, & peculiari quadam ratione Metropolitano debetur.

Objicies ex D. Aug. *tract.* 124. *in Ioan.* Claves datæ sunt Petro quatenus personam gerebat Ecclesiæ: Ergo non soli Petro, sed toti Ecclesiæ datæ sunt.

Respondeo mentem Divi Augustini esse quod claves datæ sint Petro in commodum totius Ecclesiæ; illa enim authoritas quam Christus Dominus Petro & cæteris Apostolis, illorumque successoribus largitus est, in commodum & utilitatem totius Ecclesiæ cessit.

Instabis: Sæpius affirmat D. Augustinus, Fideles omnes posse peccata dimittere, &c. Igitur

mens D.Auguftini eâ quâ dictum fuit, ratione exponi non poteft.

Refpondeo ex D. Auguftino, imò etiam ex D. Ambrofio, Fideles omnes poffe remittere peccata modo impetratorio, quatenus fcilicet funt fancta, & viva Ecclefiæ membra; non verò modo Sacramentali: nam ille modus pofterior folis Sacerdotibus convenit, ut agnofcit ipfe Auguftinus *lib.2.contra epift. Parmeniani.*

Probatur tertiò exemplo Apoftolorum, qui foli Epifcopos creabant, eofque ad populos abfentes, & infideles mittebant: unde cùm Epifcopi Fidelibus fint antiquiores, manifeftum eft illorum electionem à Fidelibus non poffe dependere.

Refpondet Kemnitius, qui argumenti hujus vim quacumque ratione conatur eludere, Epifcopos illos ab Apoftolis ad infideles miffos, electos fuiffe à plebe illius Ecclefiæ, in qua ordinabantur. Verùm illa Kemnitii refponfio ridenda potiùs eft quàm pluribus confutanda. Nam primò id gratis afferit: fecundò quo jure populus unus alterius populi Epifcopum poteft eligere? tertiò dum Kemnitius & alii Sectarii affirmant de jure divino effe quod miniftri à plebe eligantur, hanc afferunt rationem, ne fcilicet populus paftorem accipiat, quem neque novit, neque cupit; unde apparet illos loqui de plebe cujus minifter creandus eft.

Probatur quartò ex fimili antiquorum Epifcoporum praxi; apparet enim ex Sozomeno, Socrate & Theodoreto, S. Athanafium, Eufebium Samofatenum & alios propria authoritate novos Epifcopos procreaffe in Ecclefiis aut viduatis, aut ab Arrianis occupatis.

Probatur

Probatur tandem, eandem electionis potestatem Metropolitano potissimùm convenire. Affirmat S. Chrysostomus Petrum solum potuisse Mathiam in Apostolum eligere. *Quid? inquit, An non licebat ipsi Petro eligere? Licebat, & quidem maximè; verùm id non fecit, ne cui videretur gratificari.* Cùm ergo omnis Metropolitanorum potestas à suprema Petri potestate aliqua ratione dimanet, patet eligendi potestatem non solùm summo Pontifici, sed etiam cæteris Metropolitanis peculiari quadam ratione convenire, unicuique quidem secundùm eam quam in Ecclesia obtinet authoritatem, & dignitatem.

CAPVT II.

De qualitatibus eorum qui Ordines suscipiunt.

IN iis qui Ordinis Sacramentum suscepturi sunt duo requiruntur: primum, ut nullum sit in illis impedimentum quo à Sacris Ordinibus arceantur: secundum, ut eas omnes conditiones habeant quæ ad tantæ dignitatis susceptionem prærequiruntur. Utrumque quàm poterimus breviter enodabimus.

SPECVLATIO I.

De iis quos nefas est ad Ordines promovere.

QUoniam multi à sacris Ordinibus suscipiendis arcentur, ideo ut distinctiùs in hac materia procedamus, de iis agemus, eosque separatim recensebimus.

Fœminæ, & non baptizati sacrarum ordinationum sunt prorsus incapaces.

Primò fœminæ prohibentur docere & loqui in Ecclesia, 1.*Tim*.2. & 1. *Cor*.14. Ergo Ordinibus non possunt initiari; nam ordinati potestatem habent publicè docendi.

Secundò testatur Epiphanius *in hæresi* 79. quæ est Collyridianorum, apud quos mulieres B. Mariæ sacrificium offerebant, quod ab initio mundi non legatur mulier Deo sacrificasse. *Quod si*, inquit, *mulieribus concessum fuisset, maximè oportebat ipsam Mariam Sacrificium perficere in novo Testamento; quod tamen ut fieret, Deo non placuit.*

Nec est quod aliquis dicat fuisse olim in Ecclesia Diaconissas; nam ostendetur inferiùs, Diaconissas illas nullam Sacramenti Ordinis dignitatem unquam habuisse.

Non solùm autem fœminæ, sed illi etiam qui Baptismum nondum susceperunt, sacros Ordines nullatenus possunt recipere. *Si quis Presbyter*, ait Concilium apud Compendium celebratum,

tum, *deprehenderit se non esse baptizatum, baptizetur, & iterum ordinetur.* Hujus Concilii sententiam sequitur, & probat Innocentius III. in Decretalibus, titulo de Presbytero non baptizato.

Mutili, & insigniter deformes Iure Canonico à sacris Ordinibus arcentur.

Qui mutili sunt, aut insigniter deformes irregulares habentur: hæc tamen irregularitas in Occidentali Ecclesia tardiùs viguit; in Orientali autem vix aliquando recepta est.

Id docet primò author constitutionum Ecclesiasticarum, cujus hæc sunt verba: *Pro una Tribu Sacerdotali jussit ex unaquaque gente optimos quosque ad Sacerdotium eligere, neque corporum vitia contemplari, sed religionem & vitam.* Non ergo corporum vitia, sed religionis aut vitæ à sacris Ordinibus arcebant.

Idem docet canon 76. Apostolorum: *Si quis,* inquit, *vel oculo orbatus, vel femore oblæsus, Episcopatu autem dignus sit, fiat; non enim corporis damnum eum polluit, sed animæ inquinatio.*

Quando tamen defectus illi ejusmodi erant, ut impedirent quominus fierent Ecclesiastica munia, tunc ille qui illis defectibus obnoxius erat, non poterat ordinari. *Qui autem est surdus & cæcus, ne sit Episcopus, non ut pollutus, sed ne Ecclesiastica impediantur.* Ita Canon 77. Apost. Quando autem aliquis jam ordinatus propter aliquem corporis defectum Ecclesiastica munia obire ampliùs non poterit, *à dignitate non alienabitur; quin potiùs miserandus erit, ac priore*

quidem honore fruetur; habebit autem etiam quæ ad vitam ſuſtentandam ſufficiant, & reliqua juxta priorem conſuetudinem. Ita Balſamon in ſua ad Epiſcopum Alexandrinum reſponſione Juris Orient. *pag.* 374.

Innocentius I. declarat illum ſacris Ordinibus recipiendis idoneum non eſſe, qui aliquod corporis membrum ſibi abſcidit. *Qui partem cujuſlibet digiti ſibi ipſi volens abſcidit, hunc ad Clerum Canones non admittunt; cui verò caſu aliquo contigit ::: hos Canones præcipiunt & Clericos fieri, & ſi in Clero fuerint reperti, non abjici.* Sic ſcribit Innoc. I. *epiſt.* 4. *cap.* 1.

Idipſum priùs ſtatuerant canon primus Concilii Nicæni, & canones 21. 22. 23. & 24. Apoſtolorum, qui cauſam etiam referunt: *Eſt enim*, inquiunt, *ſui homicida, & Dei opificii hoſtis.*

Demetrius Epiſcopus Alexandrinus Origenem, qui adhibitis quibuſdam medicaminibus ſeipſum eunuchum fecerat, ordinare noluit: & cùm reſciviſſet ipſum in Palæſtina ab Epiſcopis Cæſareenſi, & Jeroſolymitano ordinatum fuiſſe Sacerdotem, graves in ipſos querelas commovit. Ita Euſeb. *lib.* 6. *hiſt. Eccleſ.*

Propter eandem cauſam Euſtathius Præſul Antiochenus Leontium Presbyterum depoſuit, ut referunt S. Athanaſ. *apolog. de fuga ſua*, Socrates *lib.* 2. *cap.* 21. Theodoretus *lib.* 2. *cap.* 24.

Igitur illos hucuſque irregulares eſſe comperimus: Primò qui propter corporum defectus obeundis muneribus Eccleſiaſticis idonei non erant. Secundò qui aliquod ſibi membrum non caſu, ſed volentes abſcindebant. Verùm Hilarius Papa eos omnes irregulares habuit, qui aliqua corporis parte carebant; vetat enim ne Sacerdos

Sacerdos fiat, *aut literarum ignarus, aut carens aliqua parte membrorum.* Ita *epist.* 2. Idem declarat canon tertius Concilii Romani sub eodem Hilario; & post ipsum Gelasius Papa, qui hanc rationem affert: *Quia vitiosum nihil prorsus Deo offerre legalia præcepta sanxeruut.* Porrò hæc Gelasii doctrina tandem valuit, & in Ecclesia Latina universim recepta est. Unde nunc irregulares censentur primò, qui propter aliquem corporis defectum munia sacra obire non possunt: hujusmodi defectus est carentia visus in oculo sinistro, qui vocari solet oculus canonis. Si tamen aliquis ita prævaleret oculo dextro, ut sine ulla indecentia possit canonem de altari legere, non esset censendus irregularis: hujusce autem rei judicium ad Episcopum pertinet. Secundò qui notabilem habent deformitatem, putà qui naso, aut auribus carent. Tertiò qui suâ gravi culpâ, quanvis invitus, caret aliquo membro, licèt occulto, vel deformitatem gravem non causante, ut si alicui in adulterio deprehenso in pœnam vel ultionem virilia abscindantur, *can. fin. dist.* 55. Quartò qui se castrari permittunt ob cantum; si tamen id permitterent propter gravem morbum ingruentem, non censerentur irregulares, *can. Si quis absciderit*, & *can. Si quis se*, & *cap. Significasti, de corpor. vitiat.* In Ecclesia autem Orientali quanquam alioquin disciplina hàc in re remissior sit, ut vidimus; tamen cuicumque virilia abscinduntur irregularis habetur, ut refert Balsamon, cujus hæc sunt verba: *Etsi nullum vidi sacris initiatum, cui propter morbum permissum fuerit ut castraretur.*

Epileptici, energumeni & amentes ordinari prohibentur.

Inter irregulares recenset Gennadius, *Qui in scena lusisse dignoscitur, qui aliquando in furiam versus insanivit, vel afflictione diaboli vexatus est.* Ita *de dogmat. Eccl. cap.* 7.

Energumenis epilepticos adjungit Concilium XI. Toletanum, cujus hæc sunt verba: *Benè quidem majorum regulis definitum est, ut dæmoniis, aliisque similibus passionibus irretitis ministeria sacra ministrare non liceat, &c.* Ita *can.* 13.

De illis idem decernit Carolus Magnus in suis capitularibus: *Dæmoniis, aliisque passionibus irretitis non licet ministeria sacra tractare.* Ita *lib.* 1. *cap.* 51.

Epileptici, energumeni, lunatici, si nondum ordinati sunt, à sacris Ordinibus in perpetuum arcentur, quantumvis constet eos postea liberatos fuisse, *d. can. Maritum.* Consuetudine tamen passim recepta irregulares non habentur quibus ante annum ætatis decimumquartum epileptici affectus acciderunt; quia teste Hippocrate, epilepsia quæ tum temporis accidit facilè amovetur; quæ verò post annum vigesimumquintum accidit, comitatur ad mortem usque.

Si aliquis jam ordinatus in epilepsiam incidat, poterit susceptos Ordines exercere, modò per annum integrum epilepticum symptoma non recurrat. Si verò non constet, sed solùm dubitetur de præterito epileptico casu, sufficit exploratio dierum triginta, ut exponit Glossa concilians

concilians canonem *Communiter*, *dist.* 33. cum canone *Nuper*, 7. *quæst.*2. Idem judicium ferri debet de amentia, & dæmonis infestatione.

Tandem si aliquis rariùs quidem, sed aliquando tamen solet epilepsiâ corripi, modò id fiat sine ullo clamore, spumarum emissione, & corporis horrenda agitatione, hic poterit Sacrum celebrare, sed adjuncto altero Sacerdote jejuno, qui si necesse sit, possit Missam post inchoatum Canonem perficere, *d. can. Nuper.* Idem longè antè decreverat Concilium XI. Toletanum canone 14. his verbis: *Habeat quisquis ille canens Deo, atque sacrificans, post se vicini solaminis adjutorem; ut si aliquo casu ille qui officia impleturus accedit, turbatus fuerit, vel ad terram elisus, à tergo semper habeat, qui ejus vicem exequatur intrepidus.*

Servi & curiales à sacris Ordinibus removentur.

Triplici potissimùm ratione à sacris Ordinibus servi removebantur. Primò, quia servi non sui, sed domini sunt. *Debet autem immunis esse ab aliis qui divinæ militiæ fuerit aggregandus, &c.* S. Leo epist. 1. cap. 1. *Ne per Christiani nominis institutum aut aliena pervadi, aut publica videatur disciplina perverti.* Gelasius *epist.* 1. *cap.* 16. Secundò, quia plerumque idcirco tantùm Ecclesiastica munia ambibant, quo à servitute possent liberari. Tertiò, quia in illis nulla erat natalium, nullave morum dignitas. Quando autem tria hæc impedimenta amovebantur, tunc servi ordinari poterant, ut docet canon 82. Apostolorum, per hæc verba: *Servi*

in Clerum non ordinentur sine domini voluntate. Si quis verò dignus est, qualis Onesimus fuit, domino consentiente, & libertatem ei concedente, & extra domum suam emittente, in eum gradum ascendat.

Quando aliquis in Episcopum ordinatur, ab omni servitute, & aliena potestate eximitur. *Post ordinationem à servili & adscriptitia fortuna Episcopos liberos esse praecipimus.* Justinianus novell. 123. cap. 4. *Qui enim omnium sunt spirituales patres, quomodo sub aliena potestate consistant?* Idem *Nov.* 81. *praef. cap.* 13.

Qui ad sacros Ordines sciente domino evehebatur, libertatem illicò acquirebat: quando verò Episcopus servum inscio domino ordinabat, tunc vel Episcopus, vel qui servum Episcopo obtulerat, duos alios servos domino tradere tenebatur.

Qua ratione servi, eadem fermè curiales à sacris Ordinibus arcebantur; illi enim nobiliori licèt, aliqua tamen servitute tenebantur; siquidem non solùm illorum bona, sed personae etiam publicis muniis erant addictae. Illis tamen ad Clerum patebat aditus, modò aliquem substituerent, qui muniis quibus obstricti erant, fungerentur, & aliquam bonorum suorum partem curiae & fisco cederent. Porrò haec irregularitas jam pridem desiit, ex quo scilicet munia curialia abrogata fuere.

In eadem irregularitate censendi sunt quaestores, curatores, publici administratores. Vide *cap. praeterea, dist. 51. & tot. titul. de oblig. ad ratiocin.* Hincmarus Rhemensis Guillebertum Episcopum ordinare noluit, quia fuerat imbreviator, sive descriptor stipendiorum regalium, quia

quin priùs litteras à Rege accepisset, quibus ab omni ratione reddenda redderetur immunis.

De irregularitatibus ex delicto.

Uult Divus Paulus, ut Episcopi, & Diaconi sine crimine sint. Sic *ad Tit. cap.* 1. *&* 1. *Timoth.* 3.

Idem decernit canon 61. Apostolorum. *Si adversùs fidelem aliqua accusatio intendatur, vel fornicationis, vel adulterii, vel alicujus aliùs prohibitæ actionis, & convictus fuerit, ad Clerum ne provehatur.*

Non quæcumque peccata, sed gravia tantùm & capitalia, quæ crimina nominantur, eos à quibus perpetrantur reddunt irregulares. Id docet D. August. cujus hæc sunt verba: *Ideo Paulus non ait, Si quis sine peccato est; hoc enim si diceret, omnis homo reprobaretur, nullus ordinaretur: sed ait, Si quis sine crimine est, sicut est homicidium, adulterium, aliqua immunditia fornicationis, furtum, fraus, sacrilegium, & cætera hujusmodi.*

Rationem hujusce irregularitatis reddit Hormisda Papa *epist.* 25. quia scilicet *irreprehensibiles esse convenit, quos præesse necesse est corrigendis: sed nec de pœnitentibus quisquam ad hujusmodi gradum prophanus temerator aspiret. Quâ conscientiâ absolvat reum, qui se peccata sua populo scit teste confessum?* Quibus verbis notari potest pœnitentes à Clero arceri, non quia pœnitentes sunt aut fuerunt, sed peccata sua populo teste confessi sunt: unde patet crimen, non pœnitentiam, esse causam irregularitatis.

Quod crimen solùm, licèt occultum, non autem pœnitentia irregularitatem inducat, cla-

rissimè apparebit ex Gaudentio Episcopo, qui cùm in gravi morbo constitutus publicam pœnitentiam recepisset, à Patribus Concilii XIII. Toletani petiit, an post convalescentiam Episcopalia munia rursus posset obire? Cui Concilium respondit, illum posse, *si se mortalium criminum professione propria non notarit, &c. Cæterùm si quod fateri erubescit, absconsum intra claustra sui pectoris delitescit, noverit ipse sibi de se potestatem esse concessam, ut juxta conscientiæ suæ fiduciam, utrum audeat, aut non audeat sacrificare Deo, ex sui potiùs arbitrii potestate, quàm ex nostri judicii permissione procedat.* Ex illis Concilii verbis patet, pœnitentem qui nulla crimina publicè professus est, ab Ordinibus non arceri. Secundò, quod si aliquis criminis alicujus occulti reus sit, eandem illum sibi pœnam debere infligere, quam ab Ecclesia infligendam sibi esse noscit, si crimen illius esset manifestum; quandoquidem non publica criminis professio, sed illius perpetratio irregularitatis causa censenda sit. Tertiò, quod illi qui criminis etiam occulti rei sunt, non solùm ab Ordinibus quos nondum receperant arcentur, sed etiam ne eorum munia exerceant postquam ordinati sunt, prohibentur.

S. Isidorus Hispalensis eandem doctrinam fusè tradit *lib.2.de Eccles.offic. cap.5.* unde dubium esse non potest, quin supposititia sit epistola ad Massanum, quæ inter illius opera extat, in qua contrarium prorsus edocetur, ut doctus quisque facilè concedet.

De homicidis.

Cùm homicidium crimen sit, & crimen omne irregularitatem pariat, patet homicidas esse irregulares. Porrò inter homicidas recensentur non ille solùm qui occidit, sed etiam illi qui aut mandant, aut consulunt: inter mandantem autem, & consulentem illud admitti solet discrimen, quod qui mandatum dat occidendi, si ante homicidium factum mandatum revocat, ab irregularitate sit immunis; qui verò consulit, irregularitati manet obnoxius, etiamsi ante perpetratum homicidium consilium suum revocaverit. Discriminis hujus hanc afferunt rationem, quòd mandatum sit in ipsius mandantis commodum, & idcircò eo revocato mandans non amplius in necem videtur influere; consilium autem sit in commodùm & gratiam ejus cui datur; & ideo qui consilium revocat, non censetur suasionis suæ influxum revocare, nisi is cui consilium datum est à proposito desistat.

Ex eodem delicto irregulares esse censentur, qui abortum procurant, qui membra mutilant, &c.

De militibus.

Nemo Catholicus militiam ex se malam esse dicet, *alioquin Ioannes cùm ad eum baptizandi milites venirent, dicentes: Et nos quid faciemus? Responderet eis, Arma abjicite, militiam istam deserite, &c. Sed quia sciebat eos cùm hæc militando facerent, non esse homicidas, sed ministros legis*

legis, & non ultores injuriarum suarum, sed salutis publicæ defensores, respondit eis: Neminem concusseritis, &c. Ita D. August. contra Faustum *lib.22. cap. 74.* Quia tamen *ex novo Testamento ostendi non potest, quod justus quisquam interfecerit aliquem*, D.August. *epist.163.* quia *Christus pati venit, non defendi*; quia Ecclesia vel minimam criminis umbram refugit: idcirco quicumque homicidium etiam sine crimine volentes admittunt, irregulares ab Ecclesia declarantur: *Si quis post Baptismum militaverit, & chlamydem sumpserit aut cingulum ad necandos fideles, etiamsi gravia non admiserit, si ad Clerum admissus fuerit, Diaconi non accipiat dignitatem.* Ita ex Concil. Tolet.1. cap.8.

Alia etiam ratio posset afferri cur milites irregulares semper habiti sint, nempe quod milites aliqua servitute, militiæ scilicet obstricti sint: hinc enim factum est, ut Imperator Mauritius ipsorum etiam monasteriorum ingressum illis interdixerit.

De judicibus.

Irregulares etiam habentur Judex, apparitor, carnifex, accusatores, testes & similes in causa criminis, si mors, aut mutilatio sequatur, licèt illi suo justè fungantur officio. Id docet Innocentius I. *epist. 4. cap. 3.* Narratur etiam Chelidonium Episcopum Vesontinum à Cæsario Arelatensi idcirco fuisse depositum, quòd aliquos capitali sententiâ condemnarat. Ita Conc. Gall. *tom.2. pag.79.*

Itachius Episcopus cum aliis quibusdam apud Maximum Imperatorem Priscillianum impurissimum

simum hæreticum accusaverat, & illius mortem petiverat; idcircò D. Ambrosius etiam ab iis Episcopis qui cum Itachio communicabant se abstinuit: Divus autem Martinus cum iis communicavit quidem, sed ad horam tantùm, idque ut iis consuleret, quorum cervicibus gladius imminebat.

De adulteris, fornicariis, &c.

Aliquas authoritates jam suprà retulimus, quibus fornicarii, adulteri, & alii à sacris Ordinibus removentur. Aliis quamplurimis authoritatibus res eadem posset confirmari, verùm illud esset superfluum; satis enim superque manifestum est, fornicationem & adulterium inter crimina recenseri, & antiquitus crimina omnia eos à quibus committebantur, sacrarum ordinationum incapaces reddidisse, ut innumera fermè comprobant Concilia: sufficiet unum hîc addidisse, nempe per mille, & ampliùs annos Sacerdotibus sive clam, sive palam in carnis flagitia lapsis reditum ad suam dignitatem nullum patuisse, ut doctè observat doctissimus Morinus.

Objicies: Ex Hincmaro Rhemensi, & ex Rabano Moguntino patet, Sacerdotibus clam in crimina lapsis reditum ad pristinas dignitates indultum fuisse.

Respondeo, quod Hincmarus & Rabanus hanc indulgentiam subintroduxerunt decepti falsis litteris Gregorii ad Secundinum, Callisti & Isidori ad Massanum. Verùm remissior hæc agendi ratio non statim omnibus fuit probata, neque ab omnibus recepta. *Si quis clericus*, ait Concilium

Concilium Triburiense, *nimium coactus homicidium fecerit, sive sit Presbyter, sive Diaconus, deponatur.* Quanto igitur magis deponeretur si fornicationis, aut adulterii reus esset.

Non juvat plura hac de re referre; satis erit notasse, usum paulatim invaluisse, ut Sacerdotes ad suum gradum post impletam pœnitentiam reverterentur: cùm enim priùs Clerici ob crimen admissum in æternum deponerentur, nullâ illis impositâ pœnitentiâ, crediderunt posteriores Pontifices Clericum posse ad suam dignitatem reverti, si depositioni temporaneæ gravis adjungeretur pœnitentia, ut scilicet hac ratione depositio ad tempus, sed pœnitentiæ conjuncta, æquivaleret depositioni in perpetuum, sed quæ adjunctam pœnitentiam haberet nullam. Hac ratione Sylvester II. Abbatem quendam ad tempus ab officio suo suspendit.

De bigamis.

Clariùs apparebit quàm aliena fuerit Ecclesia ab adulteris & fornicariis ad Clerum admittendis, si consideretur iis omnibus Cleri aditum fuisse interclusum; qui vel aliquam impudicitiæ umbram præ se ferrent.

Hinc bigami ab Apostolo, à Patribus, & ab innumeris fermè Conciliis ordinationum indigni declarantur, non quòd secundæ nuptiæ malæ sint, sed quòd incontiuentia, in cujus remedium secundæ nuptiæ adhibentur, vix vitio caret. *Duæ sunt* (inquit D. Hieronym. lib. 1. advers. Jovin. *Apostoli voluntates, una quâ præcipit, altera quâ indulget. Vult nos permanere post nuptias sicut seipsum; sin autem nos viderit nolle*

quod

quod ipse vult, incontinentiæ nostræ tribuit indulgentiam. Et hæc est ratio cur antiquitus bigami non solùm ab Ordinibus arcebantur, sed etiam communione ad aliquod tempus privabantur, eisque preces & jejunium præscribebantur, ut constat ex Conciliis Laodiceno & Neocæsareensi, adeout mirum nemini esse debeat si bigami qui aliquando ipsa communione privati sunt, à sacrorum Ordinum dignitate in perpetuum fuerint remoti: ut enim ait S. Leo epist. 84. cap. 5. *Sacerdotum tam excellens est electio, ut hæc quæ in aliis Ecclesiæ membris non vocantur ad culpam, in illis tamen habeantur illicita.*

Quæritur primò, an bigamus ille dicendus sit qui ante Baptismum unam, & post Baptismum aliam uxorem ducit, ita ut scilicet ille non possit ordinari.

Ejusmodi bigamum à sacris Ordinibus non debere arceri censet D. Hieronymus; *quoniam illi per Baptismum innovato omnia vetera sunt dimissa.* Hieronymo concinit Gennadius *de dogmatibus Ecclesiasticis, cap.* 70.

Hanc doctrinam à Græcis hauserat Hieronymus, quos inter diutiùs versatus est, atque illis quidem favere videtur canon 16. Apostolorum, cujus hæc sunt verba: *Si quis post Baptismum secundis fuerit nuptiis implicitus, aut concubinam habuerit, non potest esse Episcopus, non Presbyter, aut Diaconus, aut prorsus ex numero Sacerdotali.* Igitur illi tantùm ab Ordinibus removentur, qui post Baptismum secundis nuptiis implicantur.

Ab hac tamen Hieronymi & Græcorum opinione alieni sunt Latini omnes, qui in secundis nuptiis non tam crimen, quod utique per Baptismum

tismum remittitur, ut rectè docent Græci, quàm Apostoli legem considerarunt. Id clarè docet D.Ambrosius *lib.*1. *de officiis*, *cap. ultimo*, his verbis: *Plerisque mirum videtur, cur etiam ante Baptismum iterata conjugia electioni muneris & prærogativæ ordinationis impedimenta generent, cùm etiam delicta obesse non soleant, si lavacri remissa fuerint Sacramento. Sed intelligere debemus, quia in Baptismo culpa dimitti potest, lex aboleri non potest. In conjugio non culpa, sed lex est: quod culpæ est igitur, in Baptismo relaxatur; quod legis est in conjugio, non solvitur. Quomodo autem potest hortator esse viduitatis, qui ipse conjugia frequentaverit?*

Eandem quam D.Ambrosius doctrinam fusè tradit Innocentius I. *epist.*22.*cap.*2.

Innocentio succinit Divus Augustinus, qui sententiam suam confirmat præclara & Augustino planè digna ratione, idcirco scilicet *Antistitem Christianum unius uxoris virum esse debere, ut significet ex omnibus gentibus unitatem uni viro subditam, Christo: quod*, inquit, *acutiùs intellexerunt qui nec eum qui catechumenus vel paganus habuerit alteram (uxorem) ordinandum esse censuerunt; de Sacramento enim agitur, non de peccato, &c.* Ita August. *de bono conjugali, cap.*18.

Hanc Augustini rationem fusè & eloquenter more suo explicat S.Leo *epist.*87. licèt *in epistola* 84. aliam etiam à nobis superiùs relatam afferat.

Adeo autem prævaluit posterior hæc Latinorum Patrum doctrina, ut Hieronymus ipse affirmarit se illam nullatenus velle subvertere. Sic enim loquitur apolog. ad Ruff. *Quid nobis videretur,*

deretur, *respondimus nulli prajudicantes sequi quod velit*, *nec alterius decretum nostrâ sententiâ subvertentes*.

Quæritur secundò, an bigami haberi debeant, qui uxorem non virginem ducunt.

Eos ut bigamos ab Ordinibus removet canon 18. Apost. *Si quis*, inquit, *viduam*, *aut ejectam acceperit*, *aut meretricem*, *aut servam*, *vel mimam*, *seu scenicam*, *non potest esse in Clero*.

Id ipsum ita definit Concilium Arelatense III, ut affirmet se ea tantùm decernere, quæ omnes antè canones jam instituerant. Sic enim loquitur can. 3. *Nullus pœnitentem*, *nullus bigamum*, *nullus viduarum maritos in prædictis honoribus* (Cleri) *audeat ordinare. Et licèt hoc jam propè omnium canonum instituta contineant*, *&c.*

Rationem affert Imperator Justinianus *novell.6. cap.5.* his verbis: *Nihil enim sic in sacris ordinationibus diligimus*, *quàm in castitate viventes*, *aut cum uxoribus non cohabitantes*, *aut ut unius uxoris vir vel qui fuerit*, *vel sit*, *& ipsius pudica atque ex virginitate*.

Quæritur tertiò, an illi bigamorum pœnas incurrant, quorum mulieres adulterant.

Respondeo eos irregularitatem ut bigamos incurrere, si post adulterium vel semel mulieres suas cognoverint. Consulantur canones, *Si cujus*, & *Si laïci*, *dist.34.* Non forent autem irregulares si illas non cognoscerent post adulterium, ut ibidem traditur.

De clericis conjugatis : ubi agitur de continentia, seu cœlibatu clericorum.

De cœlibatu clericorum dicendum est primò, illum non esse Juris Divini.

Probatur primò: Synodus Ancyrana permittit uxorum consuetudinem Diaconis, qui in ipsa ordinatione protestati sunt se non posse continere, aut continentiam servare nolle: igitur continentiæ lex non est Juris Divini.

Probatur secundò: Concilia generalia Lugdunense & Florentinum dispensarunt cum Sacerdotibus Græcis circa usum matrimonii initi ante ordinationem: igitur, &c.

Dicendum secundò, præceptum de cœlibatu servando esse Ecclesiasticum, jam inde ab Apostolorum temporibus servatum. Hæc assertio est contra hæreticos qui affirmant præceptum de cœlibatu à Syricio Papa primùm editum fuisse, & in Ecclesia Orientali nunquam receptum.

Probatur primò ex Origene qui sic loquitur: *Videtur mihi quod illius solius est offerre sacrificium, qui indesinenti, & perpetua se devoverit castitati.* Ita ille *hom.23. in librum Numeror.*

Eusebius *lib. 3. demonst. Evangel. cap. 9.* ait: *Verumtamen eos qui sacrati sint, atque in Dei ministerio, cultuque occupati, continere deinceps seipsos à commercio uxoris decet.*

Idem docent alii plurimi Patres. Epiphanius *ad finem operis contra hæreses*, & *hæresi* 59. Chrysostomus *homilia secunda de patientia Iob*, Gregorius Nyssenus *libro de virginitate, capite ultimo*, D. Ambrosius, & alii.

Probatur secundò ex Conciliis Ancyrano in Ecclesia Orientali, Carthaginensi II. in Africa, Romano sub Sylvestro in Italia, Arelatensi II. in Gallia, Eliberino in Hispania, Aquisgranensi & Wormatiensi in Germania, & aliis: unde apparet, hanc cœlibatus legem fuisse ubique terrarum receptam, & servatam.

Dicendum

Dicendum tertiò convenientissimum esse Ecclesiæ præceptum, quo clericis matrimonii usus prohibetur; quia scilicet negotia quæ matrimonii usum solent consequi, Clericos ab iis functionibus quibus necessariò debent incumbere, penitus avocant. *Certum est*, inquit Origenes loco citato, *quia impeditur sacrificium indesinens iis qui conjugalibus necessitatibus serviunt; unde videtur mihi, &c.*

Objectiones de cœlibatu solvuntur.

Objicit primò Philippus Melanchton, illa Scripturæ verba: *Crescite, & multiplicamini.* Genes.1. 28. quibus verbis contendit omnibus hominibus præceptum esse, ut matrimonium contrahant; unde concluditur, matrimonii præceptum esse Juris Divini, adeoque nulla lege humana posse solvi: immò addit tam esse de jure naturæ ut matrimonium homines ineant, sicque speciem humanam conservent, quàm est de lege naturæ ut manducent ad individuum conservandum.

Respondeo primò, prædicta Scripturæ verba non esse præceptum, sed benedictionem, quâ scilicet primis hominibus virtutem Deus indidit filios procreandi: quod vel inde satis apparet, quod in eodem capite, *vers.* 22. eadem verba, *benedixitque eis dicens, Crescite & multiplicamini*, de bestiis dicantur, quibus certum est præceptum datum non fuisse. Ita D. Aug. *de Genes. in oper. imperf. c.* 15. & *lib. de peccato originali, c.* 35.

Respondeo secundò, quòd si his verbis præceptum contineatur, illud pertinere tantùm ad primos homines, quando terra in mundi exordio

dio erat replenda; non verò ad homines hujusce temporis, quandoquidem nunc cœlum potiùs per continentiam, quàm terra per matrimonium debeat repleri. Ita D. Hieron. *lib.* 1. *in Iovinianum*, Cyprianus *libro de habitu virginum*, Tertullianus *lib. de monogamia*, D.August. *de sanct. Virgnitate, cap.* 9.

Respondeo tertiò præceptum de matrimonio contrahendo non singulares homines, sed communitatem potiùs respicere; omnia verò quæ communitati jubentur, ab unoquoque impleri non possunt, cùm observatio unius alterius observationem non rarò præpediat.

Objicit secundò idem Philippus Apostoli verba, quæ habentur 1. Cor. 7. 9. *Quod si non continent, nubant.* Quibus contendit omnibus incontinentibus præceptum esse ut matrimonium contrahant.

Respondeo primò, Paulum hisce verbis non præceptum, sed consilium dare, idque secundùm indulgentiam, quandoquidem incontinentes multa alia remedia possent suæ libidini sanandæ adhibere, putà preces, jejunia, &c.

Respondeo secundò, consilium illud non omnibus dari, sed iis dumtaxat qui nullo continentiæ voto sese obstrinxerunt; qui enim castitatem Deo voverunt, iis dicitur: *Redde Altissimo vota tua.* Psál. 49. Ita S.Hier. *lib.* 1. *contra Iovin.c.*7.ubi explicans hæc alia Apostoli verba, *Si nupserit, virgo non peccavit*, suis verbis ita prosequitur: *Non illa virgo quæ semet Dei cultui dedicavit; harum enim si qua nupserit, habebit damnationem, quia primam fidem irritam fecit.*

Hæc D.Hieronymi responsio desumpta est ex aliis ejusdem Apostoli verbis, quæ habentur 1.

Tim.5.

Tim.5. 11. *Adolescentiores autem viduas devita* (idest rejice, sive ne admittas in numerum viduarum ab Ecclesia alendarum;) *cùm enim luxuriatæ fuerint in Christo* (idest cùm ex bonis Ecclesiæ genio & deliciis indulserint adversùs Christum) *nubere volunt, habentes damnationem quia primam fidem* (Christo tanquam sponso per votum castitatis datam) *irritam fecerunt* (ad secundas nuptias transvolando, & sic fidem, sive fidelitatem Christo priùs datam infringendo.)

Simili ratione solventur ea quæ afferre solent Sectarii, nimirum matrimonium omnibus esse liberum, esse honorabile inter omnes, &c. hæc enim omnia vera sunt quidem, si de illis qui nullo se voto obstrinxerunt, falsa autem si aliter intelligantur.

Objicit tertiò Calvinus, Apostolos omnes uxores habuisse, à quibus nequidem in opere Evangelico secubarent, ut sic scilicet ostenderent nullius quantumvis excellentis functionis sanctitate indignum esse conjugium: id autem probare conatur ex iis Apostoli verbis quæ habentur 1. Cor. 9.5. *Numquid non habemus potestatem mulierem sororem circumducendi, sicut & cæteri Apostoli, & fratres Domini, & Cephas.*

Respondeo multos etiam è Catholicis ex hoc loco concludere, Paulum uxorem habuisse, quam tamen sororis, non uxoris loco haberet; & idcirco eam hîc vocari *sororem mulierem*. Ita ex antiquis Clemens Alexandrinus *lib. 3. Strom.* & ex recentioribus Laurentius Valla, Catharinus & Jacobus Faber. Sed hæc illorum expositio nullâ solidâ ratione nititur: quare

Respondeo secundò meliùs alios interpretari hunc

hunc locum de mulieribus, *quæ juxta morem Iudaïcum magistris de sua substantia ministrabant, sicut legimus ipsi quoque Domino factitatum.* Verba sunt D. Hieron. *lib.* 1. *contra Iovin. cap.*14. Idem docet D. August. *lib. de opere monach. cap.* 4. *&* 5. Ita etiam è Græcis Chrysostomus, Oecumenius, Theodoretus, &c.

Quod autem hæc secunda responsio verior sit, probari potest primò, quia plurimi veterum asserunt, Paulum non habuisse uxorem, ut Hieronym. *in Epist. ad Eustochium*, Hilarius *in ps.*127. *&c.* Secundò, quia 1. *Cor.*7. se ponit inter non nuptos, dicens: *Dico autem non nuptis & viduis, bonum est illis si sic permaneant, sicut & ego.*

Objicit quartò Calvinus quod habent Socrates & Sozomenus, nempe Nicænum Concilium desiisse à lege ferenda, quâ Clericis uxores habere prohiberetur, quòd moneret Paphnutius, fore ut ex illa plus damni quàm utilitatis & boni eveniret.

Respondeo illam Socratis & Sozomeni narrationem, quam non pauci suspectam habent, nihil prorsus continere qnod Calvinianæ hæresi faveat; non enim narrant Authores supradicti, cœlibatum fuisse Clericis interdictum, quæ est propria Sectariorum nostrorum hæresis, sed solùm illis, qui uxores ante ordinationem habebant, matrimonii usum non fuisse nova lege interdictum.

Objici possunt quintò aliqui canones, qui adversariis nostris prima fronte aliquantisper favere videntur. Primus est canon sextus Apostolorum, his verbis expressus: *Episcopus aut Presbyter uxorem propriam nequaqam obtentu religionis*

gionis abjiciat. Verùm illo canone nihil aliud jubetur, quàm quod expressiùs postea jussit Concilium II. Turonense *can.* 12. his verbis: *Episcopus conjugem ut sororem habeat, & ita sancta conversatione gubernet domum omnem, tam Ecclesiasticam, quàm propriam, ut nulla de eo suspicio quaquâ ratione consurgat.* Jubetur ergo Episcopo, ut uxoris curam gerat, ita tamen ut ne levissimam quidem det carnalis commercii suspicionem.

Secundus est canon quartus Concilii Gangrensis, in quo hæc habentur: *Quicumque discernit à Presbytero qui uxorem habuit, quod non oporteat eo ministrante de oblatione percipere, anathema sit.* Verùm neque etiam hoc canone aliquid contra cœlibatum Clericorum efficitur; in hac enim Synodo damnantur errores Eustathii, qui nuptias eò usque damnabat, ut omnem salutis spem conjugatis adimeret, ut habetur in Synodi præfatione. Anathema igitur dicitur illi, qui cum Presbytero qui uxorem aliquando habuit, nollet communicare: at verò Ecclesia Romana Presbyteros qui uxorem aliquando habuerunt, non damnat.

Tertius est canon decimustertius sextæ Synodi, qui Presbyteris, & Diaconis jam ante ordinationem conjugatis permittit matrimonii usum; imò reprobat consuetudinem Ecclesiæ Romanæ, quâ Diaconi & Presbyteri tenentur continentiam profiteri.

Ut canonis hujus difficultas solvatur sciendum est, quod antiquitus etiam in Ecclesia Orientali Presbyteri, & Diaconi castitatem servare tenebantur, ut è veteribus Græcis facilè posset commonstrari: quinto tamen sæculo op-

posita consuetudo apud Græcos cœpit invalescere, paulò ante Synodum Quinisextam: unde in hac Synodo Quinisexta novam hanc suam consuetudinem conati sunt totius Concilii authoritate confirmare; unde cùm jam recessissent Latini Patres, quidam Episcopi Orientalis dumtaxat Ecclesiæ in Secretario Imperialis Palatii, quod Trullum nominabatur, convenerunt, ibidemque duos suprà centum canones ediderunt, quos inter legitur canon suprà laudatus. Verùm Romani Pontifices; præsertim Sergius, canones illos tanquam à schismaticis editos rejecerunt. In aliis tamen deinde Conciliis, putà in Lugdunensi & Florentino, Presbyteris & Diaconis Græcis ante ordinationem conjugatis, matrimonii usum permisit Ecclesia Latina. Verùm evidens est ex hac tota historia nihil prorsus concludi posse in favorem illorum qui cœlibatum Clericorum impugnant.

De illegitimè natis.

Iis qui illegitimè nati sunt, non semper fuit annexa irregularitas; nam antiqui Patres qui de cæteris irregularitatibus tam accuratè scripserunt, de hac spuriorum irregularitate nullum verbum habuerunt: circa undecimum tamen sæculum illegitimi inter irregulares habiti sunt, quia ut ait Regino lib. 1. de Ecclesiastic. discipl. cap. 418. *Eos quos publicæ leges non admittunt, velut infamiæ maculis respersos respuunt, & quasi degeneres despiciunt, Ecclesiastica dignitas nullatenus recipit, præsertim cum nihil maculosum Deo ritè possit offerri, vel ejus servitio applicari.*

At

At verò apud Græcos nunquam recepta est hæc irregularitas. *Qui ex concubinis geniti* (ait Balsamon) *non vetantur sacrari; matres enim eorum pœnis scortantium obnoxiæ fuerunt: ipsi autem nihil deliquerunt, quamobrem nec pœnis subjiciuntur, ut reliqui. Igitur homines, qui nihil deliquerunt, honorem sacerdotalem secundùm canones consequentur & ipsi.*

De hæreticis, schismaticis & apostatis.

Hæreticos omnes, schismaticos & apostatas irregulares esse, palam omninò asserit Concilium Eliberinum. *Ex omni hæresi, qui ad nos fidelis venerit, minimè est ad Clerum promovendus; vel si qui sunt in præteritum ordinati, sine dubio deponentur.* Ita legitur *can.* 51. prædicti Concilii.

Quanvis autem hæretici omnes irregulares semper habiti sint, in illos tamen severiùs actum est, quos constaret hæreseos fuisse authores. *Damnato uno Donato, qui author schismatis fuisse manifestatus est, cæteros correctos, etiamsi extra Ecclesiam ordinati essent, in suis honoribus suscipiendos esse censuerunt.* Sic D. August. *epist.* 50.

Docet autem ibidem idem S. Doctor, quod cùm isti ad radicem Catholicam veniunt, *nec eis, quanvis post erroris sui pœnitentiam, honor Clericatus, aut Episcopatus aufertur, fit aliquid tanquam in cortice arboris matris contra integritatem severitatis.*

Docet deinde levissimum illud arboris (Ecclesiæ scilicet Romanæ) vulnus abundè compensari, cùm id fiat *maximè propter eos quos foris*

positi possent decipere, & à susceptione illius muneris impedire. Deinde ut etiam ipsorum infirmitas leviùs excepta intus sanabilis fieret, jam nullâ pertinaciâ claudente oculos cordis adversùs evidentiam veritatis.

Docet tandem in Ecclesiæ potestate situm esse, ut majori, vel minori adversùs hæreticos clementiâ, prout res exigunt, uti possit. *Vt enim*, ait, *constitueretur in Ecclesia, ne quisquam post alicujus criminis pœnitentiam clericatum accipiat, vel ad clericatum redeat, vel in clericatu permaneat, non desperatione indulgentiæ, sed rigore factum est disciplinæ.*

De filiis hæreticorum.

Alexander IV. *cap.* 2. §. *hæretici*, hæreticos, atque illorum filios usque ad secundam generationem ad aliquod Ecclesiasticum Beneficium, seu Officium publicum admitti vetat. *Quod si secus actum fuerit*, inquit, *decernimus irritum, & inane.*

Bonifacius VIII. qui *cap. statutum*, *de hæreticis*, Alexandri decretum hac super re renovat, dicit illud intelligi debere de iis dumtaxat, quorum parentes, vel etiamnum hæretici sunt, vel in hæresi decesserunt; non verò de iis, quorum parentes emendatos esse constiterit, & reincorporatos Ecclesiæ unitati.

Ex his ultimis Bonifacii verbis colligi potest, hodiernam Ecclesiæ praxim, quâ hæreticorum filii à sacris Ordinibus arceantur, à vetusta Ecclesiæ praxi dimanasse; vult enim canon 18. Concilii III. Carthaginensis, *ut Episcopi, Presbyteri, & Diaconi non ordinentur, priusquam omnes*

nes

nes qui ſunt in domo eorum Chriſtianos Catholicos effecerint.

Quapropter dici poteſt, filios hæreticorum à ſacris Ordinibus duplici ratione arceri, ſcilicet tum quòd hæreſeos infamia in ipſos etiam hæreticorum filios aliqua ratione redundet, tum quòd illis curæ non fuerit parentes ſuos hæreticos ad Fidem Catholicam reducere. Poſteriorem rationem antiqui, recentiores verò priorem potiſſimùm conſiderarunt.

De peregrinis, clinicis, & neophytis.

Cùm peregrini utplurimùm ignoti ſint, & aliqua hæreſeos infamiâ non rarò laborent, licèt ignoretur, eos idcircò non ſecus ac hæreticos ad Ordines promoveri prohibuit Gregorius Magnus *lib.* 1. *epiſt.* 23. & Concilium Charthaginenſe anni 535. Eccleſiaſticos omnes ut hæreticos haberi voluit, qui Romam peterent ſine commendatitiis litteris.

Quos per ludibrium S. Cyprianus clinicos vocat, quòd in lecto Baptiſmum receperint, eos à Sacerdotio excludit canon 12. Concilii Neocæſareenſis. Longè autem ante Concilium Neocæſareenſe aſſeruerat Cornelius Papa, *non licere quemquam ex iis qui urgente vi morbi in lectulo perfuſi eſſent, in Clerum aſſumi.*

Vetat Divus Paulus ordinari neophytum, *ne in ſuperbiam elatus in judicium incidat diaboli.* 1. Tim. 3. 6. Præter rationem ab Apoſtolo allatam aliam profert. Hormiſdas epiſt. 25. *Diſcere priùs quiſque debet antequam doceat: emendatiorem eſſe convenit populo, quem decet orare pro populo.*

SPECULATIO II.

Prædicta impedimenta ordinationem reddunt illicitam, sed non irritam.

Validas esse ordinationes, quibus hæretici, schismatici, simoniaci, &c. aut ordinant, aut ordinantur, modò fiant juxta receptam ab Ecclesia formam, unanimi consensu, & nemine refragante docuerunt quotquot quadringentis ab hinc annis Authores hac super re scripsere. Tam diuturnus Ecclesiæ consensus jure merito legis instar omnibus esse debet.

Ratæ sunt igitur prædictæ ordinationes, licèt sint illicitæ; quia tamen plurimæ, eæque gravis momenti difficultates contra nostram assertionem possunt afferri, eas idcircò in certas classes ob majorem facilitatem distributas dissolvere conabimur.

Prima objectionum classis de schismaticis.

Primò schismatici duplicis generis possunt distingui; alii enim ab Ecclesia sese dividunt, illi obedire nolentes, licèt ab illa in nulla alia re dissentiant. Illi postquam eos pœnituerit, in eundem Ordinem admittantur, ait S. Basilius.

Alii autem ab ipsa Ecclesia pulsi sunt propter causas Ecclesiasticas, sed non capitales, ut Novatiani, Donatistæ, Meletiani, &c. De iis ita loquitur S. Basilius epist. 1. ad Amphilochium:

Qui

Qui abrupti ſunt, laïci effecti, nec baptizandi, nec ordinandi habent poteſtatem.::: Sed quoniam nonnullis Aſiaticis viſum eſt propter multorum œconomiam, & diſpenſationem eorum Baptiſma ſuſcipi, ſuſcipiatur. Ergo juxta D. Baſilium ſchiſmatici & baptizandi, & ordinandi poteſtatem amittebant, quanquam Baptiſma ab illis collatum Eccleſiaſtica diſpenſatione ratum haberetur.

Secundò canone 8. Concilii Nicæni edicitur, ut Novatiani ad Eccleſiam redeuntes, *impoſitis eis manibus ſic in Clero maneant*; vel ut vertit Iſidorus, *ut ordinentur, & ſic maneant in Clero.* Idem ſenſus apparet in verſione ejuſdem canonis authoritate Concilii ſexti Carthaginenſis facta: *Placuit eos ordinatos ſic manere in Clero.* Igitur qui à Novatianis ad Eccleſiam revertebantur, Ordinationem denuò recipiebant.

Tertiò Meletius, licèt Catholicus fuerit, & ſchiſmaticus verè dici non potuerit, niſi poſt Concilium Nicænum, cui ipſe & ſui non obedierunt; nihilominus ea tantùm conditione ab eodem Concilio ſuſceptus eſt, ut omne jus ordinationum illi adimeretur in poſterum, in anteceſſum verò factæ iterum celebrarentur, ut videre eſt in epiſtola Concilii ſcripta ad omnes quæ ſub cœlo ſunt Eccleſias. Habetur *pag.* 149. *tom.* 2. *Concil. R. P. Labbe*, & ibidem *pag.* 85. hæc habentur: *Abdicavit eadem* (Synodus Nicæna) *Meletium Thebaïdis Epiſcopum unà cum ordinationibus ipſius.*

Secunda claſſis objectionum de depoſitis & degradatis.

Ordinationes ab Epiſcopis depoſitis factas,

irritas esse, & vanas multa probant: præcipua tantùm breviter recensebimus. Primò Formosus Portuensis Episcopus propter varia crimina à Joanne VIII. Papa depositus, degradatus, & ad communionem laïcam redactus, eidem Joanni Papæ solenniter per jusjurandum promisit se Romam nunquam rediturum, neque suum Episcopatum unquam in posterum esse recepturum. Nihilominus à Marino Papa Joannis successore ab anathemate absolutus, & in suum Episcopatum restitutus, paucis post annis à Sede Portuensi ad Sedem Romanam translatus est. Porrò omnes Formosi ordinationes irritas esse & vanas declararunt Summi Pontifices Stephanus VI. & Sergius III. *Cunctos quos ordinaverat Formosus gradu proprio depositos iterum ordinavit Stephanus Sextus*, ait Luitprandus Diaconus Ticinensis libro primo historiæ suæ, cap. 8.

Stephani acta in Formosum rescidit quidem Joannes IX. convocata Romæ Synodo: verùm Sergius III. qui tertio anno post Joannis mortem ei successit, Formosi ordinationes iterum irritas fecit.

Secundò Hincmarus Archiepiscopus Rhemensis declaravit irritas ordinationes omnes factas ab Ebbone, qui de Rhemensi Sede depositus, illegitimè fuerat restitutus. Hincmari sententiam decreto suo confirmavit Synodus Suessionensis sub Carolo Calvo, & Leone IV. congregata.

Tertiò Nicolaus primus ideo Photium non fuisse Episcopum dicit, quia ordinatus fuerat ab Episcopo deposito, nempe à Gregorio Syracusano, quem S. Ignatius Patriarcha deposuerat. *Nihil Photius*, inquit, *à Gregorio percepit, nisi*

nisi in quantum Gregorius habuit; nihil autem habuit, nihil dedit. Ergo potestas spiritualis per ordinationem collata, atque adeo character per legitimam depositionem amittitur, sicque character non est indelebilis.

Quartò Ivo Carnotensis in suo Decreto, *p.14.cap.55.* hæc habet: *Gregorius Papa Septimus in Synodo præsidens dixit: Ordinationes illorum qui ab excommunicatis sunt ordinati, Sanctorum Patrum sequentes vestigia irritas fieri censuimus.* Quibus verbis ordinationes ab excommunicatis factas non solùm illicitas, sed etiam invalidas declaratas fuisse testantur Bernardus Constantiensis, & Bertoldus, ambo eidem Gregorio benevoli & addicti, ejusdemque temporis praxim perspectam habentes.

Tertia objectionum classis, de neophytis.

Primò canon quartus Synodi VIII. Photii qui sex dierum spatio omnes ordines susceperat, depositionem ita exprimit: *Ut ambitionem veluti quandam malorum omnium malam radicem convellamus, Photium contra jus fasque præcipiti temeritate velut atrocem lupum in gregem Christi insilientem, orbemque terrarum perturbatione complentem, nunquam antea Episcopum fuisse, neque nunc ulla ratione esse, justo decreto declaramus, nec ab illo creatos in eo Sacerdotii gradu, in quem ab eo promoti sunt, manere.* Testantur præterea Patres ejusdem Synodi, Legatos Nicolaii Primi iterasse Sacramentum Confirmationis à Photio, & Photianis, datum, existimantes scilicet neque Photium, neque à Photio ordinatos ullam habere in Clero potestatem.

Secundò, nihil in Constantini Papæ assumptione anno 767. peractæ defuit, nisi quod electus est in Pontificem, cùm adhuc esset laïcus, & quòd Ordinum susceptio in ejus consecratione præcipitata est: nihilominus Concilium Romanum sub Stephano IV statuit Constantinum nunquam fuisse Episcopum, omnesque ejus ordinationes irritas esse, & invalidas: unde decrevit, ut Episcopi, Presbyteri, & Diaconi à Constantino ordinati, vel in perpetuum suis spoliarentur Ordinibus, vel si qui illorum placabiles fuissent coram populo civitatis suæ, iterum à populo & Clero electi denuò ordinarentur. Quâ promulgatâ sententiâ Episcopi à Constantino consecrati denuò à Clero, & plebe electi, à Sanctissimo Papa Stephano iterum consecrati sunt.

Quarta classis objectionum de simoniacis.

Primò Maximus Cynicus à S. Gregorio Nazianzeno baptizatus, & Presbyter ordinatus, in Episcopum Constantinopolitanum corruptis pecuniâ Episcopis clam se ordinari curavit: à Patribus autem secundi Concilii statutum est, *ut neque Maximus fuisse, aut esse etiam putetur Episcopus, neque hi qui ab eo sunt ordinati, qualemcunque gradum Clericatus obtineant, omnibus scilicet quæ circa eum, vel ab eo gesta sunt, in irritum revocatis.* Ita canon illius depositionis.

Secundò Urbanus II. Daribertum à Nezelano Episcopo Moguntino schismatico simoniaco, non simoniacè ordinatum, ex integro Diaconum ordinavit, & rescribens Petro Pistoriensi

Episcopo, dicit Baptismum ab hæretico, sive schismatico, Ecclesiastico more celebratum, ratum esse; non verò ordinationem.

Quinta classis objectionum de hæreticis.

Primò in Epistola Synodica Oecumenicæ Synodi Sardicensis ad Alexandrinam Ecclesiam, quam ipse refert Athanasius *apol. 2.* hæc habentur: *Gregorium quidem, qui illegitimè ab hæreticis Episcopus constitutus est, & in vestram civitatem ab illis deductus, ab universa sacra Synodo de Episcopatu (tametsi revera nunquam pro Episcopo habitus fuerit) depositum esse, vestram Unanimitatem scire volumus.*

Secundò canon Apostolicus 68. eandem doctrinam evidenter confirmat. *Si quis Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus secundam ordinationem ab alio susceperit, deponatur, & ipse, & qui ordinavit, nisi utique constiterit quod ab hæreticis ordinationem habeat.*

Tertiò Innocentius I. *epist.* 18. *ad Alexandrinum Antiochiæ Episcopum, cap. ultimo,* sic loquitur: *Ab hæreticis baptizati recipiendi sunt cum suo Baptismo; sed ab hæreticis ordinati non sunt recipiendi cum suo ordine, quia hæretici solum Baptismum dare permittuntur.*

Prima Responsio.

Respondeo primò, ea quæ à Summis Pontificibus Stephano & Sergio contra Formosum facta fuere, non esse parmagni ponderis, cùm in illorum decretis non ratio aut jus ullum, sed Stephani & Sergii perditissima nequitia, &

fœdissima inferiorum Episcoporum adulatio prævaluerit.

Idem dici debet de Hincmari contra Ebbonem sententia à Concilio Suessionensi confirmata; nam illius Concilii acta Leo IV. approbare noluit. Refert quidem Flodoardus Benedictum Papam Leonis successorem omnia illius Synodi acta confirmasse; verùm id fecit propter falsam Hincmari Rhemensis relationem: unde re tota maturiùs deinceps discussa, Nicolaus primus Concilii sententiam improbavit. Quare ex illis exemplis argumentum aliquod legitimum contra indelebilitatem characteris deduci non potest. Verùm cùm in objectionibus allatis multa sint indubitatæ fidei, & permagnæ authoritatis, alia illis ratione respondendum est.

Secunda Responsio.

Respondeo secundò dubium olim in Ecclesia fuisse, an ordinationes ab hæreticis, schismaticis, degradatis, & simoniacis factæ validæ fuerint? Quandiù autem tale dubium duravit, potuerunt Pontifices quod sibi fuit probabilius aut accommodatius in hac opinionum varietate visum eligere. Hinc pleræque authoritates pro, aut contra ejusmodi ordinationes afferri possunt, adeò ut referente Petro Damiano in sexti opusculi sui præfatione, Leo IX. ex tanta opinionum varietate anceps admodum, & dubius, in postrema Synodo omnes Episcopos ex divina obtestatione rogavit, *quatenus Dei misericordiam in commune deposcerent, ut quid su-*

per

per hoc scrupuloso negotio decernendum esset, nutantibus revelaret.

Mirum autem alicui esse non debet, plerasque quæstiones primis Ecclesiæ temporibus dubias fuisse & in utramque partem vulgò disputatas, quæ posteris indubitatæ fuerunt; quot enim definivit Concilium Tridentinum, ut cætera omittam, quæ priùs in utramque partem probabiliter agitabantur.

Simili ratione factum est, ut præsens quæstio, quæ priùs dubia erat, annis abhinc quadringentis ab omnibus Scholasticis ut indubia traderetur. Quare tam diuturnus Authorum consensus instar legis esse debet; licèt hactenus nullo Ecclesiæ decreto statutum sit, ordinationes ab hæreticis, &c. factas esse validas; quæcumque enim definivit Concilium Tridentinum, de solis ordinationibus à Catholicis legitimè peractis nihil prohibet intelligi.

Tertia Responsio.

Respondeo tertiò, Scholasticos nihil non moliri, ut omnes quæ superiùs allatæ sunt, objectiones ita explicent, quatenus ordinationes ab hæreticis, schismaticis, simoniacis, degradatis, &c. collatæ, illicitæ quidem, non verò invalidæ declarentur. Sed nescio an hæc illorum solutio cuilibet objectioni plenè satisfaciat, iisque videatur legitima qui in legendis antiquorum libris diutiùs insudarunt.

Quarta Responsio.

Respondeo quartò in charactere duo debere distin-

diſtingui, characteris ſcilicet ipſius ſubſtantiam, ut ita dicam, & ipſius virtutem. Character ſemel impreſſus ab Eccleſia non pendet amplius quantum ad ſubſtantiam, ſed eſt perpetuus & indelebilis: at ab Eccleſia pendet quantum ad agendi virtutem, adeo ut nihil agere poſſit quandiu vis ejus ab Eccleſia ſuſpenditur. Juxta hanc reſponſionem character, ſive poteſtas Ordines conferendi ſimilis erit poteſtati abſolvendi à peccatis, quam poteſtatem unuſquiſque Presbyter in ſua ordinatione verè quidem recipit, licèt illa ne validè quidem uti poſſit ſine ſuperioris permiſſu.

Hac quarta reſponſione diſſolvit olim Hincmarus authoritates Summorum Pontificum Leonis, Anaſtaſii, Gelaſii & aliorum, quas ſibi objecerat; atque huic Hincmari ſententiæ conſenſerunt Galliæ Epiſcopi in Sueſſionenſi Concilio congregati.

Quinta Reſponſio.

Reſpondeo quintò, penes Eccleſiam eſſe Sacramenti alicujus adminiſtrationi certas adhibere conditiones, quibus non ſervatis Sacramentum non modò illicitum ſit, ſed etiam invalidum. Iſtam Eccleſiæ poteſtatem agnovere ex antiquis Theologis Alexander de Ales, S. Bonaventura, Innocentius IV. Cardinalis Oſtienſis, Abbas Panormitanus, & alii: ex recentioribus verò Cardinalis Bellarminus, Cardinalis Delugo, Franciſcus Hallerius, Pater Morinus, & alii. De hac ultima reſponſione aliquid iterum dicemus cùm de Epiſcopatus, aut Presbyteratus materia ſermo habebitur.

Exponitur

Exponitur ratio cur ordinationes validæ sint, quæ à malis ministris conferuntur.

Ratio propter quam ordinatio à malis ministris facta rata sit, est quia efficacia & virtus Sacramentorum novæ legis, non tam dependet à ministro qui illa confert, quàm à Christo qui intus operatur, juxta illud Joannis I. *Hic est qui baptizat in Spiritu Sancto.* Ex quo fluit illa D.Augustini sententia: *Baptizet Petrus, baptizet Paulus, baptizet Iudas, hic est qui baptizat in Spiritu sancto*, nimirum Christus. Ut enim latè prosequitur idem Divus Doctor tractatu q in:o in Joannem, *parum refert utrum aqua ad areolas irrigandas per canalem lapideum, an per a ge iteum transeat.* Et libro 3. de Baptismo, cap.*o. *Lumen solis, vel etiam lampadum non inquinatur, etiamsi per lutum transeat.* Et libro 3. in Crescentium, cap.8. *Nihil refert ad efficaciam sementis & plantationis, an lotis manibus, an sordidis id fiat, modò bonum sit semen, & terra fertilis, nec desit calor solis & pluvia de cœlo.* Et tandem ut Nazianzenus docet in oratione de Baptismo, *non minùs rectè imprimit imaginem Regis sigillum ferreum quàm sigillum aureum.* Ex his & similibus patet, Sacramenta validè conferri etiam à malis ministris, imò ab hæreticis, schismaticis, &c.

Solvitur vulgaris objectio.

Adversus ea quæ in hac speculatione docuimus, objici solet difficultas ex vulgari axioma-

te

te repetita, scilicet neminem dare posse quod non habet, non posse aliquem conferre Spiritum sanctum, gratiam, &c. qui Spiritum sanctum, aut gratiam non habet; eos qui sunt extra Ecclesiam, putà hæreticos, schismaticos, &c. non posse conferre ea quæ sunt solius Ecclesiæ.

Verùm illæ omnes difficultates evanescunt ubi attenditur ad suprà explicatum Divi Augustini principium, nimirum non ministrum esse qui efficaciter Sacramentorum effectum producit, sed ipsum Christum; ut enim ait idem Augustinus tractatu 80. in Joan. *Excedit hoc humanam humilitatem, excedit angelicam sublimitatem, nec omninò pertinet nisi ad agricolam Trinitatem.* Quocirca in forma sic respondeo: Ministri qui non habent gratiam, aut Spiritum sanctum, non possunt principaliter, & ex virtute propria gratiam, aut Spiritum sanctum conferre, concedo; non possunt esse ministri, aut instrumenta quibus Christus gratiam suam largitur, nego: unde dici potest, malos ministros non habere quidem gratiam quâ sanctificentur, sed habere gratiam quam aliis ceu ministri & instrumenta conferant; & sic etiam verum est neminem dare quod non habet.

Ad id autem quod additur, hæreticos, Schismaticos, &c, qui extra Ecclesiam sunt, non posse conferre Sacramenta quæ sunt solius Ecclesiæ: Respondeo Ecclesiæ bona etiam apud hæreticos non raro reperiri, ut eximiè docet D. Augustinus sermone de gestis cum Emerito, ubi loquitur de iis quos ex hæreticis, aut schismaticis venientibus recipit Ecclesia. *Propter malum quod habent*, inquit Doctor Sanctus,

nem-

non in eis possumus persequi bona quæ agnoscimus; malum enim dissensionis, schismatis, hæresis, malum suum habent; bona verò, quæ in illis agnoscimus, non sunt sua, Domini nostri habent bona; Baptismus non est ipsorum, sed Christi; invocatio nominis Dei super caput ipsorum quando ordinantur Episcopi, invocatio illa Dei est, non Donati: non eum suscipio Episcopum, si quando est ordinatus, super caput ejus Donatus est invocatus: in errante & deserente milite crimen est desertoris; character autem non est desertoris, sed Imperatoris. Hæc D. Augustinus, quibus rectè intellectis, nulla prorsus afferri potest circa præsentem materiam difficultas, cui facilè satisfieri non possit.

SPECVLATIO III.

Expenduntur dotes, quibus debet insigniri qui ad Ordines suscipiendos accedit.

DOtes omnes quæ in Ordinandis necessariò prærequiruntur, sunt innocentia, sive sanctitas vitæ; scientia, & vocatio: unde sequentibus tribus propositionibus præsentem speculationem absolvemus.

PROPOSITIO PRIMA.

Sanctitas vitæ necessariò prærequiritur, ut aliquis Ordines licitè suscipiat.

Præsens propositio sufficienter probata est ex

ex iis quæ ſuperiùs dicta ſunt de irregularitatibus ex parte criminis; ſi enim per crimen aliquod capitale etiam occultum homines Ordinibus indigni redduntur, patet maximam in ordinandis ſanctitatem requiri. Ut tamen ſanctitatis hujuſce neceſſitas magis appareat, breviter percurremus præcipuas rationes, propter quas hæc ſanctitas in ordinandis neceſſaria ſit.

Prima, & præcipua ratio petitur ex dignitate, ſanctitate & ſublimitate Sacerdotii, ut ſcilicet *quod Clerici ſunt profeſſione, actione potiùs demonſtrent quàm nomine, ut nomen congruat actioni, actio reſpondeat nomini, ne ſit honor ſublimis, & vita deformis; ne ſit deifica profeſſio, & illicita actio.* Sic S. Ambroſ. *de dignit. Sacerd. cap.* 3.

Secunda ratio petitur ex eo quod Sacerdotis munus ſit pro populo orare. *Quomodo autem aliis veniam poſtulat, qui utrum ſibi Deus ſit placatus ignorat? Qua in re formidandum eſt, ne qui placare iram poſſe creditur, hanc ipſe ex proprio reatu mereatur.* Sic S. Gregor. *Paſt. part.* 1. *cap.* 11.

Tertia ratio petitur ex eo, quod Clerici laïcis debeant & verbis, & operibus prælucere: hinc dicuntur lux mundi, ſal terræ, &c. *Tanta debet eſſe* (ait S. Hieronymus) *ſcientia & eruditio Pontificis Dei, ut greſſus ejus & motus vocalia ſint, veritatem mente concipiat, & toto eam habitu reſonet & ornatu, & quidquid agit, quidquid loquitur, ſit doctrina populorum.* Ita S. ille Doctor *epiſt.* 128. *ad Fabiolam.*

Quarta ratio petitur ex eo quod Clerici ubi ſemel in crimina delapſi ſunt, vix ad meliorem ſe frugem recipiunt, ut paſſim teſtantur Sancti Patres,

Patres, & præsertim Divus Chrysostomus, qui hanc hujusce rei causam affert, *quia scilicet erubescit aliquando reus videri, qui aliorum semper fuerat Iudex*. Ita *hom.43. Oper. Imperf.*

Quinta ratio petitur ex decretis Ecclesiæ, quibus Clerici sub gravissimis pœnis jubentur sanctitatem profiteri: quæ omnia decreta à Concilii Tridentini Patribus renovata fuere *sessione 22. de reformatione, cap.1.*

Jam verò ut paucis aperiam quænam debeat esse Sacerdotum sanctitas, sufficiet uno verbo dixisse, Sacerdotes tum demùm sanctos fore ut decet, si præceptis Evangelicis, Decretis Conciliorum, & Sanctorum Patrum institutis vitam suam conformaverint.

Propositio Secunda.

Scientia in ordinandis necessariò prærequiritur.

Scientiam in ordinandis prærequiri manifestum est, cùm Clericorum sit populos edocere; hinc unicuique de populo dicitur: *Si difficile & ambiguum apud te judicium esse perspexeris, &c. venies ad Sacerdotes, &c.* Deuter.17. *Interroga Sacerdotes legem.* Aggæi 2. *Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirent ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum est.* Malachiæ 2. Hinc Sacerdotibus dictum fuit: *Vos estis lux mundi.* Matth.5.

Quapropter rectè Divus Hieronymus *in c. 2. Aggai*, ait: *Si Sacerdos est, sciat legem Domini; si legem Domini ignorat, convincit se non esse Domini Sacerdotem.* Et D. Chrysost. *homil.15. in 1.*

ad

ad Timoth. de Sacerdotibus loquens: *Quomodo,* inquit, *lucerna, si non lucent? Profectò inseparabile est lucere à lucerna. Tenetur ergo lucere* (utique abundantiâ doctrinæ) *quem Dominus habere voluit officium lucernæ.*

Quænam sit scientia in ordinandis prærequisita.

Itaque Sacerdotes tenentur scire Scripturas sacras, & Canones, tum ut iis vitam suam conforment, tum ut illa populum edoceant, ut eos qui contradicunt possint arguere. *Sciant igitur Sacerdotes Scripturas sanctas, & Canones meditentur; omne opus eorum in prædicatione & doctrina consistat, atque ædificent cunctos, tam fidei scientiâ, quàm operum disciplinâ.* Verba sunt Concilii IV. Toletani, *can.* 24. à Gratiano citata. Non solùm autem Sacerdotes, sed etiam inferiores Clericos ad id teneri docet Divus Hieronymus *in cap.2.epist. ad Titum,*ibi: *Qualis enim erit ædificatio discipuli, si se intelligat magistro esse majorem? Unde non solùm Episcopi, Presbyteri & Diaconi debent magnopere providere ut cunctum populum cui præsident, conversatione, sermone & scientia præcedant; verùm etiam & inferior gradus, Exorcistæ, Lectores, Æditui, & omnes omninò qui domui Dei deserviunt; quia vehementer Ecclesiam Dei destruit meliores esse laïcos quàm Clericos.*

Tenentur præterea scire ea quæ ad Sacramentorum administrationem pertinent. Hinc Concilium Tridentinum vult, ut illi tantùm ad Presbyteratus Ordinem assumantur, *qui ad populum docendum ea quæ scire omnibus necessa-*

rium est ad salutem, ac ad ministranda Sacramenta diligenti examine præcedente idonei comprobentur. Ita decernit *sess. 23. de reform. cap.* 14. & à Concilio Senon. an. 1528. in decreto morum *cap.* 3. inter ea quæ ipsis Sacerdotibus necessaria sunt ad discendum, enumerantur *Liber Sacramentorum, Lectionarius, Antiphonarius, Baptisterium, Computus, Canon pœnitentialis, Psalterium, Homilia per circulum anni Dominicis diebus, & singulis festivitatibus apta: ex quibus si unum defuerit, Sacerdotis nomen vix in eo constabit; quia valde periculosa sunt Evangelica mina, quibus dicitur: Si cæcus cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt.*

Tenentur quoque ea nosse quæ necessaria sunt ad resolvendos ordinarios saltem conscientiæ casus, quorum tamen solutionem in Canonibus, in Decretis Summorum Pontificum, & in Sanctorum Patrum scriptis quæret potiùs quàm in modernorum Casuistarum scriptis: ut enim præclarè monet Eminentissimus ac Doctissimus Cardinalis Bellarminus in opusculo ad Episcopum Theanensem nepotem suum: *Si quis velit tutò salutem suam collocare, is omninò debet certam veritatem inquirere, & non respicere quid multi hoc tempore dicant, aut faciant: & si rei certitudo non possit ad liquidum apparere, debet omninò tutiorem partem sequi, & nulla ratione, nullius imperio, nulla utilitate temporali proposita ad minùs tutam partem declinare. Agitur enim de summa rei cùm de salute æterna tractatur, & facillimum est conscientiam erroneam exemplo aliorum induere, & eo modo conscientiâ non remordente ad eum locum descendere ubi vermis non moritur, & ignis non extinguitur.*

Non immeritò itaque ignorantes & illiterati à Sacerdotio repelluntur. *Quia repulisti scientiam, ego repellam te ne Sacerdotio fungaris mihi.* Osee 4. *Nemo illiteratos ad Clericatus ordinem promovere præsumat, quia litteris carens sacris non potest aptus esse officiis.* Gelasius epist. 1. *Nullus ad sacra veniat indoctus, nullus ignorantiæ tenebris cacutiens, sed quem morum innocentia & litterarum splendor reddunt illustrem.* Concil. VIII. Tolet. *can.* 8.

Quinam fuerint antiquitus Doctores, & quæ Scholæ.

Cùm itaque scientia adeo necessaria sit iis qui ordinandi sunt, mirum non est si antiquitus Episcopi Doctoris & nomen, & officium habuerint; quippe docere, prædicare, Evangelizare præcipuum, & maximè proprium est Episcoporum munus. *Oportet Episcopum esse pudicum, hospitalem, doctorem.* 1. Tim. 3. 2. Unde Apostolus passim se *Doctorem, & magistrum gentium* appellat: & S. Leo *epist. ad Maximum Antiochenum*, vetat: *Vt præter Sacerdotes nullus audeat prædicare, sive sit monachus, sive laïcus, cujuslibet scientiæ nomine glorietur.* Tum temporis Episcopalis domus schola erat, in qua adolescentes ad Clerum destinati sacris litteris erudiebantur, ut apparet ex Sancto Athanasio, quem cum aliis pluribus in Episcopali domo erudiri jussit Alexander in Alexandrina Sede Sancti Athanasii prædecessor. Socrates *lib.* 1. *cap.* 11. Idipsum evidenter apparet ex sequentibus verbis Concilii II. Toletani, can. 1. *Quos voluntas parentum à primis infantiæ annis Clericatus officio manci*

manciparit, statuimus observandum ut mox cùm detonsi, & ministerio Lectorum contraditi fuerint, in domo Ecclesiæ sub Episcopali præsentia à præposito sibi debeant erudiri. Idem demùm dici debet de Lateriali Palatio sub Gregorio Magno, in quo refloruerant diversarum Artium studia, ut docet Joannes Diaconus *in vita S.Greg.lib.*1.*cap.*13.

Porrò cùm Fidelium, ac proinde Clericorum numerus in dies cresceret, fieri non potuit ut Schola in Pontificali domo erecta omnibus Clericis erudiendis sufficeret; quare subsequentibus temporibus non Episcopi duntaxat, sed cujuslibet Presbyteri domus schola erat junioribus Clericis erudiendis destinata: id nos docet Concilium Vasense can. 1. *Placuit ut omnes Presbyteri, qui sunt in Parochiis constituti, secundùm consuetudinem quam per totam Italiam satis salubriter teneri cognovimus, juniores Lectores, quantoscumque sine uxore habuerint, secum in domo ubi ipsi habitare videntur, recipiant, & eos quomodo boni patres spiritaliter nutrientes, Psalmos parare, divinis lectionibus insistere, & in lege Domini erudire contendant, ut sibi dignos successores provideant, & à Domino præmia æterna recipiant.*

Non solùm autem particulares illæ scholæ in domibus Episcoporum aut Sacerdotum vigebant; erant enim præterea aliæ scholæ magis celebres, qualis fuit Alexandrina, de qua Eusebius *lib.* 5. *cap.* 10. ait: *Per idem tempus Fidelium scholæ præerat vir doctrinæ causâ celeberrimus Pantænus, quippe jam inde à priscis temporibus sacrarum Litterarum scholæ in ea civitate* (Alexandrina) *fuerat instituta, quæ quidem nostra adhuc ætate perseverat.* Qualis fuit illa quam

Edessæ

Edessæ Protogenes aperuit, ut narrat Theodoretus *hist. lib. 4. cap. 16.*

An aliquæ sint scientiæ, quæ Clericis debeant interdici.

Certum est primò, disciplinas omnes ex se, & ratione sui bonas esse; quis enim dixerit Philosophiæ, Medicinæ, Mathematicarum Artium, &c. notitiam malam esse, & ut talem rejiciendam? Etenim in prædictis disciplinis veritas inquiritur & addiscitur; veritatis autem inquisitio & cognitio procul dubio bona est. Nullus etiam dixerit Rhetorices, aut Poëseos artem malam esse, saltem quatenus insinuandæ in hominum animis veritati inserviunt. Rhetorica enim, ut etiam Poësis, ex se nec bona est, nec mala, sed bona evadit cùm veritati, mala cùm falsitati & errori inservit: quare

Certum est secundò, quod quando Sancti Patres in Rhetoricam, aut in Poësin insurrexerunt, non tam Artes prædictas, quàm pravum illarum usum improbarunt: quod etiam de Philosophicis disciplinis dicendum est, eas enim non propter se, sed propter abusum à Patribus condemnari ostendunt hæc Augustini verba: *Non ergo illa innumerabiles & impia fabula, quibus vanorum plena sunt carmina Poëtarum, ullo modo nostra consonant libertati, non Oratorum inflata & expolita mendacia, non denique ipsorum Philosophorum garrula argutia, qui vel Deum prorsus non cognoverunt, vel non sicut Deum glorificaverunt.*

Non est igitur omninò repudianda Rhetorica; nam *quis audeat dicere adversùs mendacium in*

in defensoribus suis inermem debere consistere veritatem, ut videlicet illi qui res falsas persuadere conantur, noverint auditorem vel benevolum, vel intentum, vel docilem proœmio facere, isti autem non noverint? &c. Ita S.August. *lib.4.doct.christ. cap.2.* Hæc tamen eloquentia ministris Ecclesiæ necessaria minimè quæri debet in prophanorum Poëtarum præsertim scriptis, quæ teste Augustino lib.14.de Trin. cap.1. *plena sunt supervacuæ vanitatis & noxiæ curiositatis*; sed in scriptis SS.Cypriani, Chrysologi, & aliorum.

Neque etiam rejici debent Philosophicæ disciplinæ, & Mathematicæ Artes, quas *quisquis ad unum quoddam simplex verum certumque redegerit, non temerè jam quærit divina, non jam credenda solùm, verùm etiam contemplanda, intelligenda, atque retinenda: quisquis autem vel cupiditates fugiens, casteque vivens, nesciens tamen* (enumeratas prius disciplinas,) *non dico de summo illo Deo, qui scitur meliùs nesciendo, sed de anima ipsa sua quærere ac disputare voluerit, tantum errabit, quantum errari plurimùm potest.* Ita D.August. lib.2.de Ordine, cap.16.

Non tamen crediderim Philosophiæ principia ab ipsis prophanis esse repetenda (illorum quippe Philosophia impietatem ubique spirat, & idololatriæ principia clanculum propinat;) sed à Divo Augustino præsertim, qui Philosophiam nobis proponit verè christianam, à sensibus discipulorum animos abducentem, & ad divina contemplanda dirigentem. Hæc est Philosophia quæ Clericos maximè decet.

Tertia Propositio.

Exponitur necessitas vocationis in iis qui ordines suscepturi sunt.

Ut aliquis ad Ordines licitè accedat, debet procul dubio & impedimentis carere quibus ab Ordinibus arceretur, & qualitatibus ornari quas superioribus propositionibus exposuimus: verùm illa nondum sufficiunt; non enim satis est alicui quod sit probus & eruditus, ut ad Sacerdotium licitè accedat, nisi etiam se ad illud cœlitus vocari cognoscat. Id non potest meliùs exprimi, quàm sequentibus Fortunati verbis: *Gravat Sacerdos Ordinem, qui Episcopatum sic petit: præcepta qui complectitur, fugit honoris ambitum: hoc si cui sit debitum, coactus ascendat gradum, non se petente callidè, sed dante Christi munere. Ineptus est qui sanctæ se præferre vult Ecclesiæ; nam rem sacratam sumere, electio divina sit. Clarus Sacerdos Ordinem Hilarius non ambiit, Martinus illud effugit, Gregorius vix sustulit. Leges refutant ambitum, invasor omnis pellitur; quod respuunt Prætoria, vitat nefas Ecclesia.* Ita ille *Poëmat. lib. 1. cap. 16.*

Nempe una semper fuit, & communis omnium Patrum sententia, illos esse Sacerdotio indignos, qui tremendam Sacerdotii dignitatem ultrò capesserent. *Quid miseris illis dixeris qui se conjiciunt in tantam abyssum suppliciorum? Omnium quos regis mulierum, & virorum, & puerorum à te reddenda ratio est, tanquam igni caput tuum subjicis. Miror an fieri possit, ut salvus fiat aliquis ex Rectoribus, quum videam post minas &*

& præsentem socordiam aliquos adhuc accurrentes, & se conjicientes in tantam molem administrationis. Nam si ii qui necessitate trahuntur non habent quò confugiant, & quo se excusent, si rem malè administraverint, & sint negligentes, quanto magis ii qui in hoc suum studium ponunt, & in id irruunt? Timere enim oportet & contremiscere, & propter conscientiam, & propter molem imperii, & neque si trahantur, semel recusare. Hæc D. Chrysost. *hom. 34. in epist. ad Hebræos.*

Non solùm ergo juxta D. Chrysostomum in Sacerdotium irruere non debemus, sed neque si trahimur, semel tantùm debemus recusare, sed magis fugere, ut ibidem prosequitur, *prævidentes magnitudinem dignitatis*; adeo ut ne coacti quidem Sacerdotium suscipiamus, si illi ferendo impares nos esse cognoscimus, ut docet *lib. 4. de Sacerdotio, cap. 2.* ibi: *Decere arbitror, ut si te eò sexcenti vocent, atque adeo cogant, non illos spectare, verùm animi tui dotes priùs examinare, viresque tuas omnes exactè perscrutari, atque ita demùm cogentibus cedere. Iam domum se aliquam ædificaturum polliceri nemo audeat, qui idem architectus non sit, neque ægrotantia contingere corpora quisquam aggrediatur, qui medicinam non didicerit.*

Chrysostomo succinit S. Gregorius, dum ait quod ad Sacerdotium *indignus, nec coactus accedat.* Succinit Avitus Viennensis, juxta quem *placere Deo penitus nequit, qui usque ad sui electionem sibi ipse placuerit.*

Porrò si in eo consentiunt Sancti Patres, ut declarent eum qui Sacerdotio indignum se noscit, nec coactum ad illud debere accedere, non minùs consentiunt dum declarant illos in con-

trarium peccare, *ac per hoc contra justitiam facere, qui merito suæ conversationis, vel eruditionis electi, otiosum studium fructuosæ utilitati regendæ multitudinis anteponunt, & cùm possunt laboranti Ecclesiæ subvenire, operosæ administrationis laborem fruendæ quietis contemplatione refugiunt.* Jul. Pomer. *de vita contemplat. lib.*3. *cap.*28. ut enim ait Gregorius Nazianz. orat. 1. *Par meo quidem judicio malum est, ac peraquè inordinatum, & omnes praesse atque imperare velle, & neminem id suscipere.*

Duo igitur sunt quæ apud Sanctos Patres æqua ratione certa sunt & indubitata. Primum, ut indignus ad Ordines nunquam accedat, etiamsi ad id cogatur: secundum, ut qui præesse & prodesse populis possunt, honorem sibi traditum contumaciùs non repellant, sed cedant necessitati, ac tanquam divinitus oblatam tesseram accipiant: nempe juxta Sanctos Patres, tunc demùm aliquis se divinitus ad Ordines vocatum agnoscit, cùm illos sibi à Superioribus oblatos invitus accipit.

Quæres, an semper necesse sit, ut aliquis Ordines legitimè suscipiat, quod à Superioribus suis, Ecclesiæ scilicet Præsulibus ad id munus vocetur.

Respondeo primò hac de re nullum unquam dubium fuisse apud Sanctos Patres, apud quos constans semper fuit hæc Sancti Gregorii sententia: *Locus regiminis desiderantibus negandus est, fugientibus offerendus.*

Respondeo secundò, Ecclesiam nunquam condemnasse, quin immò approbasse & laudasse praxim eorum qui filios suos ministerio Ecclesiæ à prima pueritia destinabant, modò omnes

illi

illi pueri ad Clerum destinati, *in uno conclavi atrii commorentur, ut lubricæ ætatis annos non in luxuria, sed in disciplinis Ecclesiasticis agant, deputati probatissimo seniori, quem & magistrum disciplinæ, & testem vitæ habeant.* Ita Concil. IV. Tolet. *can.* 23. Verùm cùm illi pueri ad Cleri officia non eveherentur, nisi ad nutum Episcopi, sub cujus præsentia erudiebantur, hæc Ecclesiæ praxis superioribus Patrum sententiis penitus est conformis.

Respondeo tertiò à superioribus Sanctorum Patrum decretis illos etiam alienos non esse, qui in Seminariis eo animo commorantur, ut precibus ad Deum fusis, adhibitisque corporis mortificationibus mereantur cognoscere quid de illis Deus postulet, adeo ut ad Clerum evehi minimè velint, nisi jubente Episcopo, aut jubentibus saltem illis qui ad illos examinandos & dirigendos ab Episcopo constituti sunt. Porrò in eorum numero non sunt annumerandi, qui in Seminariis quidem commorantur, at eo ardent Ordinum capessendorum desiderio, ut ad illos obtinendos nihil non moliantur: vereri debent qui Cleri honores hac ratione ambiunt, ne de illis dicatur, *Ipsi regnaverunt, & non ex me: principes extiterunt, & non vocavi eos.* Oseæ 8. Vereri etiam debent, ne simoniacorum culpam, & pœnas incurrant. Audiant quid dicat D. Chrysostomus in acta Apostol. homil. 3. *Cogita quid acciderit Simoni: quid enim refert si non das pecuniam, sed loco pecuniæ adularis, subornas, multaque machinaris? Pecunia tua tecum sit in perditionem, ad illum dictum est: & his dicetur, Ambitio tua tecum sit in perditionem, quoniam putasti ambitu humano parari donum Dei.*

Dices Episcopatum posse desiderari, ac proinde necesse semper non esse quod aliquis ad Ordines vocetur, ut illos licitè suscipiat; ait enim Apostolus: *Fidelis sermo, si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat*. 1. Timoth. 1.

Respondeo ex D. Paulo bonum opus desiderari cùm Episcopatus desideratur, sed non idcirco benè desiderari: scilicet hisce verbis *Apostolus exponere voluit, quid sit Episcopatus; quia nomen est operis, non honoris, ::: ut intelligat non se esse Episcopum qui praesse dilexerit, non prodesse, ::: quam sarcinam si nullus imponit, percipiendæ, atque intuendæ vacandum est veritati: si autem imponitur, suscipienda est propter charitatis necessitatem.* S. August. *lib.* 19. *de civit. cap.* 19.

Objicies secundò defuturos Sacerdotes Ecclesiæ regendæ necessarios, si nemo ad Ordines se offerat: Ergò, &c.

Respondeo fieri non posse, ut Christus Ecclesiæ suæ desit, atque sinat illam necessariis ministris carere; quare qui sub hac specie sese Ordinibus ingerunt, de Christi erga Ecclesiam providentia videntur subdubitare.

DISSERTATIO III.

De Ordinibus in particulari sumptis.

IAM inde à priscis temporibus in Ecclesia Latina septem Ordines solent distingui, scilicet Sacerdotium, Diaconatus, Subdiaconatus, & quatuor quos vocant mino-

res,

res, quibus plerique addunt Episcopatum. Omnes isti Ordines eo nomine à se invicem distingui solent, quòd alii sint hierarchici, alii verò non sint hierarchici: de hierarchicis primùm agemus, tum de iis qui hierarchici non sunt.

CAPUT I.

De tribus Ordinibus hierarchicis, Episcopatu, Presbyteratu, & Diaconatu.

DEfinit Concilium Tridentinum sessione 23. can.6. *In Ecclesia Catholica esse hierarchiam divina ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris, & ministris.* Per ministros certum est intelligi Diaconos; an verò præter Diaconos Subdiaconi etiam, necnon [illegible] [illegible] contineantur, non est ita certum: quare nunc eos tantùm Ordines prosequimur, quos hierarchicos esse nullatenus dubitatur.

SPECULATIO I.

De Episcopatu.

EX dictis superiùs de Sacramento Ordinis in genere, constat Episcopatum non solùm Sacramenti Ordinis rationem habere, sed etiam

esse totam, & integram Sacerdotii plenitudinem: quare hoc supposito, tanquam illic probato,

Inquiritur primò, quanam sit materia Episcopatus.

Tres aut quatuor sunt ritus in ordinationibus Episcoporum maximè celebres, & antiqui.

Primus est manuum impositio, quam superiùs ostendimus esse materiam essentialem Ordinum ad divinam hierarchiam pertinentium.

Secundus est traditio libri Evangeliorum, cujus meminit S. Dionysius *cap.5. Ecclef. hierarchia*, his verbis: *Pontifex qui ad initiationem Pontificiam accedit, utroque genu flexo ante Altare, supra caput habet eloquia divina* (id est Evangelium.) Ejusdem traditionis meminit etiam S. Chrysostomus in oratione quæ inscribitur, Quod idem sit Legislator veteris ac novi Testamenti: *Quocirca*, inquit, *in Ecclesia in ordinationibus Episcoporum Evangelium Christi eo-* ejus etiam mentionem facit Græcorum Eucologium *aperit Evangelium Pontifex, & imponit capiti, & cervici illius qui ordinatur, &c.*

Ex his patet antiquum esse ritum illum, quo Evangelium Ordinando Episcopo imponitur: at verò ritus ille, quantumvis antiquus, haberi tamen non potest pro materia essentiali ordinationis Episcopalis. Primò, quia multæ Ecclesiæ, Alexandrina, Gallica, & Germanica Episcopos suos hac omissâ ceremoniâ ordinarunt. Secundò, quia nequidem Ecclesia Romana illam cæremoniam semper adhibuit, saltem si

Alcuino,

Alcuino, & Amalario credimus, quorum primus libro de Divinis Officiis, titulo *Qualiter Episcopus ordinetur in Ecclesia Romana*, & secundus *libro 2. de Officiis Ecclesiasticis, cap.14.* dicunt quod ritus ille non reperitur, neque in authoritate veteri, neque nova, sed neque in Romana traditione. Tertiò, quia apud S.Isidorum *lib.2. cap.5. de divinis officiis*, nullum pariter de illa verbum habetur, unde conjicitur neque in Hispania illam fuisse in usu. Quartò, quia in ordinatione Cæciliani carthaginensis Archiepiscopi unius manuum impositionis fit mentio.

Tertius ritus est unctio, cujus usus in Episcoporum ordinationibus est valdè antiquus, præsertim in Gallia; nam teste Morino *lib. de sacris ordinationibus, exercitat.6.cap.2.* antiquus Ritualis liber in Gallia ante mille & centum annos scriptus illius meminit. Tardiùs usurpata fuit hæc unctio in Hispania, in Africa autem non videtur fuisse unquam in usu, sicut neque in Orientali Ecclesia; nam quoties unctionis meminerunt Patres Græci, únctionem materialem, non spiritualem usurpant: quapropter unctionem illam non esse essentialem Episcopatus materiam convincitur.

Quartus ritus est traditio baculi, aut annuli, quam non esse materiam essentialem Episcopatus, probatur primò, quia de illa apud omnes SS. PP. ante Gregorium magnum nulla habetur mentio. Secundò, quia nullus est illius apud Græcos usus, adeò ut Græci Latinos sugillent, quòd annulos corporaliter gestent. Tertiò, quia olim annulus & baculus tradebantur antequam Episcopus ordinaretur, ut constat ex codice Ratholdi.

Restat igitur, ut sola manus impositio sit materia essentialis Episcopatus, & reverà quoties Sancti Patres Episcopatus causam & rationem allegant, toties ad manus impositionem confugiunt.

Quæritur quænam sit forma Episcopatus.

Certum est, formam Episcopatus esse invocationem Spiritus sancti; aiunt enim Sancti Patres, Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, & alii passim, ordinationem duobus perfici, manuum impositione, & imprecatione vocis: non est autem necesse, ut hæc Spiritus sancti invocatio fiat per hæc verba, *Accipe Spiritum Sanctum*: primò, quia hæc verba antiquitus non proferebantur; unde Divus Augustinus probabat Christum fuisse Deum, quòd discipulis suis Spiritum Sanctum dedisset. *Quomodo*, inquit, *Deus non est, qui dat Spiritum sanctum? Imò quantus Deus est, qui dat Deum? Neque enim aliquis discipulorum ejus dedit Spiritum sanctum; orabant quippe, ut veniret in eos, quibus manum imponebant, non ipsi eum dabant: quem morem in suis Præpositis etiamnum servat Ecclesia.* Præterea hæc verba in nullis veteribus Sacramentariis, & Pontificalibus inveniuntur, adeo ut vix ab annis quadringentis cœpta sint usurpari. Tertiò apud Græcos alia verba proferuntur, sive verba illa sint *divina gratia, quæ semper infirma curat, &c.* ut opinatur Arcudius, sive potiùs quædam alia oratio, quæ in Eucologio Græcorum subsequitur.

Dices: Ex Concilio Tridentino in ordinatione non frustrà dicitur: *Accipe Spiritum sanctum.*

ctum. Ergo ex Concilio Tridentino hæc verba, *Accipe Spiritum sanctum*, sunt forma ordinationis.

Respondeo negando consequentiam; nam in hoc canone non definit Concilium quænam sint verba, in quibus ordinationis forma consistat, sed definit tantùm Spiritum sanctum dari virtute ordinationis.

De institutione Episcoporum.

Episcopos Christus instituit, dum Petro, & cæteris Apostolis plenam contulit Sacerdotii potestatem. *Hoc à Christo docemur*, ait S. Basilius const. monast. c. 22. *dum Petrus Ecclesiæ suæ pastorem post se constituit. Petre, inquit, amas me plus his? Pasce oves meas. Et omnibus deinceps Pastoribus ac magistris eandem tribuit potestatem: cujus quidem rei signum est, quod omnes, similiter atque ille & ligent & solvant.*

Quanquam autem eandem omnibus Apostolis potestatem Christus tribuerit; *tamen ut unitatem manifestaret, unitatis ejusdem originem ab uno incipientem sua authoritate disposuit. Hoc erant utique & cæteri Apostoli quod fuit Petrus, pari consortio præditi & honoris & potestatis; sed exordium ab unitate proficiscitur, ut Ecclesia una monstretur.* S. Cyprianus *lib. de unitate Ecclesiæ.*

Apostoli prædicta authoritate præditi Evangelium annunciare cœperunt in primariis civitatibus, ut fides in illis stabilita ad minores urbes faciliùs propagaretur. Id apparet ex actibus Apostolorum, & ex epistolis Sanctorum Petri & Pauli, quæ ad præcipuas urbes scriptæ fuerunt, ut ad Romanos, ad Thessalonicenses, ad Corin-

thios, &c. Unde factum est, ut illarum urbium magna semper in Ecclesia fuerit authoritas in dubiis quæ exoriebantur dissolvendis. Id nos docet Tertullianus lib. de præscript. cap. 56. *Proximè est tibi Achaia,* inquit: *habes Corinthum. Si non longè à Macedonia, habes Philippos, habes Thessalonicenses. Si potes in Asiam tendere, habes Ephesum. Si autem Italiæ adjaces, habes Romam.*

De Ecclesiis Patriarchalibus & Metropolitanis.

Porrò inter illas Ecclesias Metropolitanas, maximè celebres fuere Ecclesiæ Romana, Alexandrina, & Antiochena, quarum jus ibidem vindicat Concilium suprà relatum. *Antiqua consuetudo servetur per Ægytum, Libyam, & Pentapolim, ita ut Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat potestatem, quia & urbis Romæ Episcopo parilis mos est. Similiter autem & apud Antiochiam, cæterasque provincias suis privilegia conserventur Ecclesiis.*

Eandem prædictarum Ecclesiarum præeminentiam non solùm asserit Gelasius in Concilio Romano, anno 494. sed præterea ejus præeminentiæ causam affert. *Quanvis*, inquit, *universa per orbem Catholica Ecclesia unus thalamus Christi sit, sancta tamen Romana Ecclesia nullis synodicis constitutis, cæteris Ecclesiis prælata est, sed Evangelica voce Domini & Salvatoris nostri primatum obtinuit: Tu es Petrus, & super, &c. Est ergo prima Petri Apostoli Sedes Romana Ecclesia, secunda autem sedes apud Alexandriam Beati Petri nomine à Marco ejus discipulo & Evangelista*

gelista consecrata est, ipseque à Petro Apostolo in Ægyptum directus, verbum veritatis prædicavit, & gloriosum consummavit martyrium: tertia verò sedes apud Antiochiam ejusdem Beati Apostoli Petri nomine habetur honorabilis, eo quòd illic priusquàm Romam venisset, habitavit, & illic primum nomen Christianorum novella gentis exortum est.

Magna ergo semper fuit prædictarum Sedium authoritas, sed Sedis Romanæ præsertim: nam ut ait Optatus lib.2. *Negare non potes, scire te in urbe Roma Petro primò cathedram Episcopalem esse collatam, in qua sederit omnium Apostolorum caput Petrus, in qua una cathedra unitas ab omnibus servaretur.* Hinc summus Pontifex Julius, *cùm propter Sedis dignitatem cura omnium ad ipsum spectaret, singulis suam Ecclesiam restituit.* Sozomenus *lib.5.cap.7.*

De titulis Patriarcha, Archiepiscopi, Exarcha, &c.

Ex superiùs dictis patet, quod Episcoporum omnium dignitas non sit communis, licèt ordo sit generalis: *magna enim dispositione provisum est, ne omnes omnia sibi vindicarent, sed essent in singulis provinciis singuli, quorum inter fratres prima haberetur sententia, & rursus quidam in majoribus urbibus constituti sollicitudinem susciperent ampliorem, per quos ad unam Petri Sedem universalis Ecclesia cura conflueret, & nihil usquam à suo capite dissideret.* S.Leo Epist.84.

Hinc Episcopi, apud quos varia residet authoritas, variis etiam nominibus fuerunt insigniti: alii enim Archiepiscopi, sive primi Episcopi,

copi, alii Exarchæ, alii Patriarchæ dicti sunt. Cùm autem hæc nomina non semper in usu fuerint, ubi usurpari cœpere, à multis etiam cœpere condemnari; vult enim Concilium III. Carthaginense, can.26. *Ut primæ Sedis Episcopus non appelletur Princeps Sacerdotum, aut summus Sacerdos, sed tantùm primæ Sedis Episcopus.* Et S.Gregor. lib. 6. epist. 24. *Si unus Episcopus vocatur universalis, universa Ecclesia corruit.* Et lib. 7. epist. 30. *Si universalem me Papam vestra Sanctitas dicit, negat se hoc esse, quod me fatetur universum.*

Verùm satis apparet prædicta vocabula eo tantùm sensu fuisse condemnata, secundùm quem ambitionem & fastum præ se ferebant; quocirca procedente tempore homines hisce nominibus assueti, & illa benigniùs interpretati, minùs illis restiterunt.

Ex omnibus hisce titulis antiquissimum est Metropolitani nomen, quod etiamnum maximè commune est: quare de Metropolitanorum jure pauca dicenda sunt.

De Metropolitanorum jure.

Primum, & præcipuum Metropolitanorum jus est potestas Episcopos instituendi & consecrandi. *Si quis præter sententiam Metropolitani fuerit factus Episcopus, hunc magna Synodus definit Episcopum esse non oportere.* Concilium Nicænum can.6.

Ex illo primo Metropolitanorum jure factum est, *ut tanquam pater filiis honore primatus assisteret, & ut Metropolitanus, tanquam pius pater Consacerdotes suos honoret ut filios, & Sacerdotes*

tes tanquam boni filii eundem habeant ut parentem. Concilium Taurinense *can.* 1. ubi per Sacerdotes intelligi debent Episcopi, qui à Proculo Massiliensi, cujus jus examinabatur, fuerant ordinati.

Hinc factum est primò, *ut firmitas eorum quæ geruntur per unamquamque provinciam, Metropolitano tribuatur Episcopo*, juxta Concil. Nicæn. *can.* 4. Secundò, ut *nec ullis liceat Synodos* (id est Concilia provincialia,) *per se facere, præter eos quibus credita sunt Metropoles.* Concil. Antioch. *can.* 20. Tertiò, ut nullus Episcopus *ad Imperatorem se conferat, nisi cum deliberatione & sententia Metropolitani provinciæ, & Episcoporum*, ut statuitur *ibid. can.* 11. Quartò, ut communicatorias litteras examinent, & suo testimonio comprobent. Concil. Eliberinum *can.* 58. Quintò, ut Presbyter aut Diaconus, *qui ejicitur, potestatem habeat confugiendi ad Episcopum Metropolis ejusdem provinciæ.* Sextò, *ut singulas provincias tempore Concilii visitet Metropolitanus.* Ita eod. *can. Eccl. Afric.* Septimò, *ut si fuerit defunctus Episcopus, visitatorem ipsi viduata designet Ecclesia.* Hincmar. *opusc.* 55. *cap.* 6.

Porrò non eadem semper fuit Episcoporum potestas; variis enim temporibus varia accepit aut decrementa, aut incrementa, prout scilicet Ecclesiæ necessitas postulavit, & divina ordinavit providentia.

Hoc certè tempore hæc sunt Metropolitanorum jura à Concilio Tridentino confirmata. Primò Metropolitanus suffraganeos Episcopos absentes sub pœna interdicti ingressus Ecclesiæ eo ipso incurrenda, infrà tres menses per litte-

ras, seu nuncium Romano Pontifici denunciare tenetur, *sess.6. de reform.cap.1.*

Secundò debet Metropolitanus legitimæ absentiæ suffraganeorum à sua Ecclesia causas in scriptis approbare, *sess.25.de reform.cap.1.*

Tertiò debet Metropolitanus cum Concilio provinciali judicare de licentiis à se, vel à suffraganeo datis, & videre ne quis eo jure abutatur, & ut pœnis canonicis errantes puniantur curare, *ibid.*

Quartò debet Archiepiscopus acriter corripere Episcopos, qui in Seminarii erectione negligentes fuerint, & illos cogere, ut quamprimùm hoc sanctum, & pium opus promoveant, *ibid.cap.18.*

Quintò debet Metropolitanus (negligente illud Capitulo) Sede vacante œconomum & vicarium, sive officialem constituere, vel existentem confirmare, *sess.24.cap.10.*

Sextò tenetur Metropolitanus quolibet saltem triennio Synodum in provincia sua cogere, *ibid.cap.2.*

Septimò, si aliquis dubius, aut difficilis abusus sit exstirpandus, vel omninò aliqua gravior quæstio accidat, Episcopus antequam controversiam dirimat, Metropolitani & comprovincialium Episcoporum in Concilio provinciali sententiam expectet, *sess.25. decreto de invocat. Sanctorum.*

Octavò, si in aliqua provincia Ecclesiæ nimia paupertate laborent, Metropolitanus cum duobus antiquioribus suffraganeis in Ecclesia Metropolitana vel alia commodiori unum, aut plura collegia erigenda curabit, ubi pueri illarum Ecclesiarum educentur, *sess.23.cap.ult.*

Nonò

Nonò, si quæ Parochiales Ecclesiæ reperiantur subjectæ monasteriis in nulla diœcesi existentibus, si Abbates, & Regulares Prælati in docendis populis negligentes fuerint, à Metropolitanis, in quorum provinciis diœceses ipsæ sitæ sunt, tanquam quoad hoc Sedis Apostolicæ delegatis compellantur, *sess.5.cap.2.*

Decimò, si monasteria, quæ Generalibus Capitulis, aut Episcopis non subsunt, negligant sese in Congregationes redigere, liceat Metropolitano tanquam Sedis Apostolicæ delegato eos prædictis causis convocare, *sess.25.cap.8.*

De electione Episcoporum.

Ex iis quæ dicta fuerunt superiùs, satis apparet Metropolitanorum, & comprovincialium Episcoporum esse Episcopos eligere; penes illos enim residet jus Apostolorum, quorum sunt successores: nihilominus propter rationes, quas attulimus cùm Clericorum institutionem prosequeremur, potestas eligendi Episcopos penes universum Clerum, cæteramque plebem diutiùs [illegible] ejusmodi electiones à plebe & ab universo Clero factæ multis scâterent malis, varia etiam subinde adhibita sunt remedia, quousque tandem per concordata inter Leonem X. & Franciscum Primum Francorum Regem, potestas Episcopos nominandi ad Regem, & eosdem confirmandi ad summum Pontificem in Galliis devoluta est.

De electione Summi Pontificis.

Summus Pontifex, ut & alii Episcopi, per undecim

undecim integra sæcula Cleri & Populi suffragiis electus est : unde cùm Innocentius II. à nonnullis tantùm Episcopis, Presbyteris, & Diaconis Cardinalibus absque reliqui Cleri populique consensu ad Petri Sedem assumptus esset, ejus electioni acriter se opposuit Portuensis Episcopus, qui cum Clero & populo alium Pontificem elegit, Anacletum dictum. Prævaluit tamen Innocentii electio, primò ob favorem Lotharii, quem ex Rege in Imperatorem Innocentius creavit. Secundò, quia Anacletus malè se gerendo bonos à se averterat. Tertiò, quia Sanctus Bernardus, magni nominis vir, Innocentii partes tuebatur. Quartò, quia Innocentii electio sanior erat, utpote à sanioribus & pluribus Cardinalibus facta. Quintò quia Innocentius priùs fuerat electus.

Hæc Innocentii II. electio à solis Cardinalibus facta, Innocentium movit ut electionem Papæ solis Cardinalibus in posterum reservaret : quod Innocentii decretum confirmavit Synodus œcumenica Constantiensis, adeo ut nunc non ampliùs Clerus & Populus Romanus, sed soli Cardinales in electione Summi P[illegible] vices gerant totius Ecclesiæ.

De ordinatione, sive consecratione Episcoporum.

Concilium Nicænum *can.* 4. decernit, ut Episcopus ordinetur *ab omnibus aliis, si fieri possit, provinciæ Episcopis; sin minus, à tribus saltem congregatis, accedentibus reliquorum absentium suffragiis unà cum Metropolitani consensu.* Hanc Concilii Nicæni constitutionem confirmavere subse

ſubſequentia Concilia, adeo ut Joannes III. *Epiſt. unica*, dixerit, *omnia maxima Concilia affirmare, eum non eſſe Epiſcopum, qui minùs quàm à tribus Epiſcopis fuerit factus Epiſcopus.*

Hinc factum eſt, ut Cajetanus, Bellarminus, Vaſques, & alii crediderint, Epiſcopi ordinationem irritam eſſe, quæ minùs quàm à tribus Epiſcopis fieret, niſi ſaltem Eccleſiæ diſpenſatio advenerit. Longè tamen probabilius eſt, Epiſcopum validè, licèt illicitè ab uno tantùm Epiſcopo poſſe ordinari.

Primò, quia fieri vix potuit, ut Apoſtoli varias provincias peragrantes, & novos ſubinde Epiſcopos procreantes, tantam Epiſcoporum copiam ſemper haberent.

Secundò, quia canon primus Apoſtolorum vult, ut *Epiſcopus à duobus, aut tribus Epiſcopis ordinetur.*

Tertiò, quia S. Dionyſius *lib. de Hier. Eccl.* Epiſcopalem inaugurationem deſcribens, unius Epiſcopi conſecrantis meminit. Hinc in veteri Ordine Romano unus ſolùm Epiſcopus conſecrator nominatur: quapropter non malè aliqui conjiciunt, Epiſcopos conſecratori aſſiſtentes, non tam ad ordinationis validitatem requiri, quàm ad illius pompam & ſolennitatem.

SPECULATIO II.

De Presbyteratu, & primò de illius materia & forma.

EX iis quæ dicta ſunt de Sacramento Ordinis in genere, apparet primò Presbyteratum eſſe verè Ordinem: ſecundò, materiam illius eſſentia

eſſentialem eſſe manuum impoſitionem: tertiò materiam illius accidentalem eſſe porrectionem inſtrumentorum: quartò formam eſſe ea verba, quæ Epiſcopus profert cùm manus imponit.

Cùm autem in ordinatione Presbyterorum triplex ſit manuum impoſitio, dubium eſſe poteſt quænam ex illis ſit materia eſſentialis Presbyteratus. Prima manus impoſitio illa eſt, quâ Epiſcopus & omnes presbyteri adſtantes imponunt ſucceſſivè ambas manus ſuper caput cujuſlibet ordinandi. Secunda immediatè ſequitur, & eſt illa quâ tam Pontifex, quàm Sacerdotes tenent manus dexteras extenſas ſuper ordinandos, Epiſcopo dicente: *Oremus fratres chariſſimi, &c.* Tertia manuum impoſitio illa eſt, quâ poſt communionem Epiſcopus imponit ambas manus ſuper capita ſingulorum, dicens: *Accipe Spiritum ſanctum, &c.*

Scholaſtici qui impoſitionem manuum pro materia eſſentiali Ordinationis admittunt, hanc tertiam manuum impoſitionem ferè omnes uſurpant: verùm in hoc falli videntur. Primò quia illa mille & ducentis annis in Eccleſia incognita fuit, nulla enim illius fit mentio in antiquis Authoribus, aut in antiquis Ritualibus: imò Joannes Major qui ſcribebat anno 1516. *diſt.*24. *quæſt.*7. poſtremam hanc manuum impoſitionem ex eo probat ad Presbyteratus ſubſtantiam non pertinere, quòd aliqua Paſtoralia, inquit, hanc non habeant, nec ſit probabile quod deficerent in aliquo tam neceſſario ad Sacramentum. Secundò Concilium Tridentinum *ſeſſ.*14. *can.* 3. docet Extremæ Unctionis miniſtros Epiſcopos eſſe, *aut Sacerdotes ab ipſis ritè ordinatos per impoſitionem manuum Preſbyterii.*

Impoſitio

Impoſitio autem manuum Presbyterii non eſt poſtrema manus impoſitio, cùm in illa ſolus Epiſcopus manum imponat. Tertiò, quia hæc verba, *Accipe Spiritum ſanctum*, quæ in ultima manuum impoſitione proferuntur, non ita pridem cœperunt in Eccleſia uſurpari: illa certè ævo S. Auguſtini non fuiſſe uſurpata, evidens eſt, cùm D. Auguſtinus probet, Chriſtum eſſe Deum, quòd Spiritum ſanctum dederit: *Quomodo*, inquit, *Deus non eſt qui dat Spiritum Sanctum? Imò quantus Deus eſt qui dat Deum? Neque enim aliquis diſcipulorum ejus dedit Spiritum Sanctum; orabant quippe ut veniret in eos quibus manum imponebant, non ipſi eum dabant: quem morem in ſuis Præpoſitis etiam nunc ſervat Eccleſia.* Ita Sanctus Doctor *lib.15.de Trin.cap.26.*

Hæc cùm ita ſint, ſupereſt ut prima, aut ſecunda manus impoſitio, quâ tam Epiſcopus, quàm Presbyteri adſtantes tenent manus dexteras extenſas ſuper ordinandos, pro materia eſſentiali Presbyteratus conſtituatur, oratio autem quæ immediatè poſt legitur, nempe: *Oremus fratres chariſſimi, &c.* ſit forma ejuſdem Presbyteratus; hæc enim oratio antiquiſſima eſt, & in omnibus fermè Ritualibus antiquis reperitur.

Oſtenditur Presbyteros eſſe Epiſcopis inferiores.

Hac ſuper re tres evulgari ſolent ſententiæ. Prima eſt Oterii, qui ægrè ferens Epiſcopatum fuiſſe ſibi denegatum, hanc Arianiſmo, quem profitebatur, hæreſim adjunxit, Epiſcopum à Presbytero nihil differre. Hæc ſunt illius verba:

Nullum

Nullum inter utrumque discrimen est, est enim amborum unus Ordo, par & idem ordo ac dignitas: manus imponit Episcopus, imponit & Presbyter: baptizat Episcopus, idem facit & Presbyter: œconomiam latriæ administrat Episcopus, non minùs id facit & Presbyter: Episcopus in throno sedet, sedet & Presbyter. Ut autem hæretici illius errorem confutaret sanctus Epiphanius, Presbyteros inter & Episcopos hoc statuit discrimen, *quod Ordo Episcoporum ad proponendos Patres præcipuè pertineat, Presbyter autem filios Ecclesiæ regenerationis lotione producat, non tamen Patres, aut magistros.* Sic Epiphan. *hæres.* 75. *num.* 3.

Secunda sententia eorum est, qui Presbyteros inter, & Episcopos aliquam quidem distinctionem admittunt, sed ex jure tantùm Ecclesiastico exortam, ut scilicet hac ratione scandala & schismata vitarentur. Hanc sententiam videtur edocuisse Sanctus Hieronymus dum sic loquitur in epistola ad Evagrium: *Quod autem unus postea electus est qui cæteris præponeretur, in schismatis remedium factum est, ne unusquisque ad se trahens Christi Ecclesiam rumperet.* Et *in comment. in epist. ad Tit.* hæc dicit: *Sicut ergo Presbyteri sciunt se ex Ecclesiæ consuetudine, ei qui sibi præpositus fuerit, esse subjectos; ita Episcopi noverint se magis consuetudine quàm dispositionis Dominicæ veritate Presbyteris esse majores, & in commune debere Ecclesiam regere, imitantes Moysen, qui cùm haberet in potestate solus praeesse populo Israël, septuaginta elegit cum quibus populum judicaret.*

Hæc & quædam similia habet D. Hieronymus, quorum causâ Michael Medina non dubitavit

bitavit Divum Hieronymum in invidiam dogmatis Aëriani trahere,at temerè & imprudenter: si enim diligentiùs inquiratur Divi Hieronymi mens, neque aliqua ejus verba seorsim, sed tota ejus doctrina simul conspiciatur (quod scilicet in exploranda Authoris cujuslibet sententia semper debet observari,) apparebit aliam prorsus esse S. Hieronymi mentem; nam primò ait, Episcopum Presbyteris præpositum fuisse *in schismatis remedium*, cùm scilicet Fideles dicerent, *Ego sum Pauli, Ego Apollo, ego autem Cephæ*, nempe in ipso Christianismi initio, unde præsumendum est id mandato divino factum fuisse: quis enim quod omnium Apostolorum consilio factum est expressæ authoritati divinæ non imputabit? Hoc principium si quasses, vix erit aliquid in Sacramentis, ut cætera omittam, quod probari possit esse Juris Divini: præterea clariùs etiam illud apparebit, si consideretur Christum Ecclesiæ authorem ea instituisse censeri debere, quæ ad vitanda schismata necessaria esse prævidebat. Id nos docet idem Divus Hieronymus *lib.* 1. *advers. Iovin.* ubi sic loquitur: *At dicis, super Petrum fundatur Ecclesia, licèt idipsum in alio loco super omnes Apostolos fiat, & cuncti claves regni cœlorum accipiant, & ex æquo super eos Ecclesiæ fortitudo solidetur; tamen propterea inter duodecim unus eligitur, ut capite constituto schismatis tollatur occasio.*

Secundò ait Divus Hieronymus, Apostolis non Episcopos tantùm, sed etiam Presbyteros successisse. *Episcopi*, inquit, *& Presbyteri habeant in exemplum Apostolos & Apostolicos viros, quorum honorem possidentes, habere nitantur & meritum.* D.Hier. *Epist. ad Paulin. de instit. monach.*

nach. Verùm hoc non impedit quominus Episcopi sint etiam Jure Divino Presbyteris superiores; nam ut ait idem Hieronymus epist. ad Evagrium, *quod Aaron, & filii ejus, atque Levitæ in Templo fuerunt, hoc sibi Episcopi, & Presbyteri, & Diaconi vendicent in Ecclesia*. Ergo juxta Divum Hieronymum, sicut Aaron, supremus nempe Pontifex, cæteris Presbyteris erat Jure Divino superior, sic in lege Evangelica Episcopi Jure Divino sunt Presbyteris superiores: neque contrarium evincitur ex D. Hieronymi verbis superiùs relatis: *Episcopos scilicet Presbyteris esse majores, magis consuetudine, quàm dispositionis Dominicæ veritate*. Non enim his verbis Domini dispositionem absolutè excludit, quanvis magis referat ad consuetudinem Ecclesiæ, quàm ad Dominicam dispositionem. Id autem dicit Divus Hieronymus, quia in primitiva Ecclesia Episcopi simul cum Presbyteris in commune omnia gerebant; unde aliqua ratione Episcopi & Presbyteri pares erant in regimine, licèt potestas suprema apud Episcopum semper remaneret. Nam ut fatetur ipse Hieronymus, Episcopus solus ordinandi obtinet potestatem. *Quid enim* (ait Epist. ad Evag.) *facit excepta ordinatione Episcopus, quod Presbyter non faciat?* Quæ tamen Divi Hieronymi verba ità intelligi debent, ut eadem quidem faciant, excepta ordinatione, Episcopus & Presbyter, sed non cum pari potestate; nam Episcopus munia sua exequitur cum plena potestate, Presbyter verò non nisi cum dependentia ab Episcopo. Tertia sententia asserit Presbyteros esse Jure Divino Episcopis inferiores. Hanc sententiam omnium Patrum calculis comprobatam

sub

ſub anathemate definivit Concilium Tridentinum *ſeſſione* 23. *can.*6. his verbis: *Si quis dixerit in Eccleſia Catholica non eſſe hierarchiam divina ordinatione inſtitutam, qua conſtat ex Epiſcopis, Preſbyteris, & miniſtris, anathema ſit.. Si quis dixerit Epiſcopos non eſſe Preſbyteris ſuperiores, anathema ſit.* Ita ibid. *can.*7.

Presbyteros teneri Epiſcopis ſuis obedire.

Cùm plena Sacerdotii poteſtas in Epiſcopis reſideat, Presbyteri verò aliquam duntaxat illius portionem, eamque limitatam obtineant, fit ut Epiſcopalis dignitas, ut ſumma & in ſuo genere perfecta, juriſdictionem neceſſariò complectatur, nec ſine ea conſiſtat non magis quàm regia dignitas; Sacerdotalis autem, utpote imperfectior & Epiſcopali ſubjecta, ullam per ſe juriſdictionem nec includat, nec exigat. *Non licitum eſt ſine Epiſcopo neque baptizare, neque agapen facere.* S. Ignat. *epiſt. ad Smyrn.* & Epiſt. ad Magneſ. *Quemadmodum*, inquit, *Dominus ſine Patre nihil fecit unitus exiſtens, ſic nec nos ſine Epiſcopo, nec Preſbyter, nec Diaconus.*

Hinc vel jam ſatis apparet, quæ & quanta eſſe debeat obedientia, quam Presbyteri Epiſcopis ſuis debent. Verùm id evidentiùs adhuc apparebit, ſi conſideretur unumquemque Preſbyterum in ordinatione ſua publicè profiteri, ſe Pontifici ſuo velle ſemper obedire, adeo ut jam illis non liceat publicam illam profeſſionem ſine ſacrilegio violare.

De Chorepiſcopis.

Quanquam Epiſcopi longè ſint Presbyteris & dignitate, & jurisdictione ſuperiores, eam tamen poteſtatis ſuæ partem quibuſdam Preſbyteris Epiſcopi communicarunt, ut dubium ſit apud multos, an Prebyteri illi qui Chorepiſcoporum nemine inſigniebantur, non fuerint verè Epiſcopi, hac præcipuè ratione, quod Chorepiſcopis Presbyteros & Diaconos ordinandi videatur poteſtas fuiſſe conceſſa.

Verùm cùm non liceat *in villulis, vel in agris conſtituere Epiſcopos*, juxta Concilium Laodicenum *can.* 57. Chorepiſcopi verò in villulis, vel in agris tantùm conſtituerentur, patet Chorepiſcopos non fuiſſe verè Epiſcopos. Præterea *Chorepiſcopum civitatis Epiſcopus ordinabat, cui ille ſubjectus eſt*, ut ait Concilium Antiochenum *can.* 10. cùm tamen Epiſcopus juxta Concilium Nicænum *can.* 4. conſtitui & ordinari debeat *ab omnibus aliis, ſi fieri poſſit, Eccleſiæ provinciis; ſin minùs, à tribus ſaltem congregatis, accedentibus reliquorum abſentium ſ.ffragiis unà cum Metropolitani conſ[illegible].*

Poterat tamen fieri, ut aliqui è Chorepiſcopis Epiſcoporum dignitatem obtinerent, non quâ Chorepiſcopi erant, ſed aliunde: quod varia ratione contingebat. Primò, quando aliquis contra Canones ordinabatur. Secundò, quando Epiſcopus aliquis ex hereſi ad Eccleſiam revertebatur. Tertiò, quando Epiſcopus legitimè ordinatus à plebe ſibi commiſſa recipi non poterat; ejuſmodi enim Epiſcopis Chorepiſcopatus gradus & poteſtas ſæpiùs conferebatur.

Quare

Quare de ejuſmodi Chorepiſcopis, qui ſimul erant Epiſcopi, intelligi debent verba Patrum, aut Conciliorum, quæ Chorepiſcopis ordinandorum Diaconorum, aut etiam Presbyterorum videntur poteſtatem concedere.

Porrò Chorepiſcopi, quatenus Chorepiſcopi, primò Presbyteris & Eccleſiis raris exiſtentibus præficiebantur. *Si qui ſunt in vicis vel pagis, qui dicuntur Chorepiſcopi, ::: ſibi ſubjectas Eccleſias adminiſtrent.* Concilium Antioch. *can.* 10. Secundò Subdiaconos poterant ordinare, & cæteros minores Ordines conferre. *Conſtituant autem Lectores, Hypodiaconos, & Exorciſtas, & eorum promotione contenti ſint.* Ita *ibid.* Concilium. Tertiò inſtituti erant propter ſolicitudinem pauperum: quartò erant vicarii Epiſcoporum. Ea omnia Chorepiſcoporum munia breviter & dilucidè complectitur S. Iſidorus *lib.* 2. *de Officiis Eccleſiaſticis, cap.* 6. his verbis: *Chorepiſcopi, id eſt vicarii Epiſcoporum, juxta quod Canones ipſi teſtantur, inſtituti ſunt ad exemplum ſeptuaginta Seniorum, tanquam Sacerdotes, propter ſollicitudinem pauperum. Hi in vicis & villis inſtituti gubernant ſibi commiſſas Eccleſias, habentes licentiam conſtituere Lectores, Subdiaconos, Exorciſtas.* Addit Rabanus Maurus *lib.* 1. *de inſtitutione Clericorum, cap.* 5. confirmandi munus fuiſſe illis conceſſum. *Ordinati ſunt*, inquit, *Chorepiſcopi propter pauperum curam, qui in agris & villis conſiſtunt, ne eis ſolatium Confirmationis deeſſet.*

Chorepiſcoporum mentio fit in Conciliis Ancyrano, & Neocæſareenſi, in quibus cùm non agatur de Chorepiſcopis creandis, ſed de eorum authoritate exercenda, manifeſtum eſt

Chorepiſcoporum Ordinem in Oriente fuiſſe antiquiſſimum, ut qui circiter annum 270. vigere cœperit: in Occidente verò multò ſeriùs hic gradus invaluit; prima enim illius mentio habetur in Concilio Rhegienſi anno 439. celebrato. Cùm autem Chorepiſcoporum dignitas adeo in dies invaleſceret, ut ipſis etiam Epiſcopis evaderet formidabilis, paulò poſt nonum ſæculum tam in Oriente, quàm in Occidente penitus fuit abrogata.

De Archipresbyteris.

Primis Eccleſiæ temporibus Archipresbyter, ſive primus Presbyter dicebatur, qui ordinatione Presbyterali cæteros antecedebat, ut manifeſtè apparet ex epiſtola 57. S. Leonis, ex epiſtola 9. Gelaſii, & ex Concilio Melevitano *can.*13. cujus hæc ſunt verba: *Litteras accipiant ab ordinatoribus ſuis, manu eorum ſubſcriptas, continentes Conſulem & diem, ut nulla altercatio de poſterioribus, vel anterioribus oriatur.*

Aliquando tamen major habebatur ratio meriti, quàm ordinationis priùs factæ: ſic D. Baſilius primum inter ſuos Presbyteros locum D. Gregorio Nazianzeno voluit concedere.

Archipresbyterorum munia erant primò viduarum, pupillorum ac peregrinorum gubernationem agere. Conc. IV. Carthag. *can.*17. Secundò juniores Clericos coërcere. Concil. Turon. *can.* 19. Tertiò in Concilio provinciali Epiſcopi vicem gerere. Conc. Emeritenſe *can.* 5. Quartò Epiſcopo abſente Miſſarum ſolennia celebrare. S. Iſidor. *epiſt. ad Ludifrid.* Quintò ordinandos Epiſcopis præſentare. Conc. Nannet. *can.* 11.

De

De Parochis.

Cùm in Ecclesiæ primordio exiguus esset Fidelium numerus, non in villis, aut in agris, sed in urbibus tantùm, & quidem in unaquaque urbe unica erigebatur Ecclesia; hinc teste S. Justino *apol.* 2. Solis die *omnium qui in urbibus, vel in agris degunt, in eundem locum conventus fiebat, &c. Propositas preces, & Eucharistias faciebat, &c. Distributio fiebat cuique præsenti, absentibus per Diaconos mittebatur.*

Tunc scilicet temporis, ut majori cautelâ Ecclesiæ servaretur unitas, Episcopus solus Missam celebrabat, & ex Episcopi manu & Laïci, & Clerici omnes, imò etiam Presbyteri Eucharistiam recipiebant. Id apparet ex *lib.* 8. *Constitut. Apostol. cap.* 13. ubi hæc leguntur: *Postea communicet Episcopus, deinde Presbyteri, & Diaconi, &c.* Hunc etiam morem supponit canon 8. Apostol. *Si quis*, ait, *Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut alius Ordinis Ecclesiastici, oblationis facta particeps non extiterit, causam dicito, & si justa fuerit, veniam consequatur; sin minùs, à consortio segregetur, ut author offensionis factus populo, & suspicionem præbens in offerentem.* Mos ille etiam multò post tempore in Ecclesia aliquâ saltem ratione perseveravit; siquidem in Ordine Romano, *cap.* 2. hæc leguntur: *Si quando Episcopus festivis diebus Missam celebrare voluerit, &c. Presbyteri & Diaconi osculando Episcopum, corpus Christi ab eo manibus accipiant in sinistra parte Altaris communicaturi: Subdiaconi autem osculando manum Episcopi, ore accipiant corpus Christi ab eo. Postquam verò*

Diaconi in finistro cornu Altaris de sanguine Christi communicarunt, venientes Subdiaconi ordinatim, accipiant sanguinem Christi ab Archidiacono, manus ejus osculantes.

Procedente verò tempore, cùm crevisset Fidelium numerus, plures Ecclesiæ in eadem urbe cœperunt institui, ita tamen ut Presbyteri, quibus illarum Ecclesiarum cura committebatur, in illis Ecclesiis Missæ celebrandæ potestatem non haberent, ne scilicet aliqua schismatis præberetur occasio. *Illarum Ecclesiarum Presbyteri*, ait Innocent.I. epist. ad Decent. *quia die ipsa propter plebem sibi creditam nobiscum convenire non possunt, idcirco fermentum à nobis confectum per Acolytos accipiunt, ut se à nostra communione maximè in illa die non judicent separatos.*

Cùm tandem impossibile esset Episcopos omnia sua munia per se implere, quædam illorum Presbyteris concesserunt. Unde Presbyteri Missas celebrare cœperunt: ne tamen Presbyteri occasionem inde arriperent in Episcopum insurgendi, *fermentum ab Episcopo consecratum* etiam tum tenebantur accipere, ut apparet è vita Syricii Papæ, in qua hæc habentur: *Hic constituit, ut nullus Presbyter Missas celebraret per omnem hebdomadam, nisi consecratum Episcopi loci designati susciperet declaratum, quod nominatur fermentum.*

Non solùm autem Missas celebrare, sed omnia fermè exequi, quæ ab Episcopis antea fiebant, si unam ordinationem excipias, Presbyteris fuit permissum, ita ut tamen Presbyteri in illis muniis exequendis ab Episcopo dependere se semper agnoscerent. *Presbyter inconsulto Episcopo*

copo non reconciliet pœnitentem, virginem non consecret. Concil. Carthag. III. *can.* 32. Et *can.* 36. *Statutum est, Diaconum non chrismare, sed Presbyterum absente Episcopo; præsente verò, si ab ipso fuerit præceptum.* Concilium I. Toletan. can. 2. *Propter reprobos, & perversos mores à Presbytero suo excommunicatus.* D. August. epist. 255. *Psalmista, idest Cantor, potest absque scientia Episcopi, sola jussione Presbyteri officium suscipere cantandi, dicente sibi Presbytero: Vide ut quod ore cantas, &c.* Concil. Carthag. IV. can. 10. *Accepta ab Episcopis potestate, Presbyteri nonnulli coram Episcopis populis tractare cœperunt verbum Dei.* Possidius in vita Augustini, *cap.* 5. Apparet itaque, Presbyteris olim concessum fuisse primò pœnitentes reconciliare: secundò virgines consecrare: tertiò chrismare, seu confirmare: quartò excommunicare: quintò minores Ordines conferre: sextò tandem prædicare. Unde meritò diximus, omnia fermè Episcoporum munia fuisse ipsis, & Presbyteris communia, neque in hoc aliqua ratione læsa fuit Episcoporum authoritas, cùm ut diximus, Presbyteri ejusmodi munia non potuerint absque Episcopi licentia adimplere.

Ex muniis supradictis potestatem confirmandi per Ecclesiam universam nunquam obtinuerunt Presbyteri, sed in quibusdam dumtaxat Ecclesiis; potestatem verò excommunicandi sensim etiam amiserunt, ut manifestè apparet ex iis quæ habet D. Thomas *Supplem. quæst.* 22. *art.* 1. ubi ait probabilius esse Presbyteros non posse propria authoritate excommunicare, licèt alii Theologi oppositum teneant.

Censura Facultatis Parisiensis anno 1408. lata

Parochorum munia & institutionem evidenter exponit. *Domini curati*, inquit, *sunt in Ecclesia minores Prælati & Hierarchæ ex primaria institutione Christi, quibus competit ex statu jus prædicandi, jus confessiones audiendi, jus Sacramenta Ecclesiastica ministrandi, jus sepulturas dandi, jus insuper decimas, & alia jura parochialia recipiendi :- item jus prædicandi, & jus confessandi competunt Prælatis & Curatis principaliter & essentialiter, & Mendicantibus de per accidens, ex privilegio, &c.*

Eadem Parisiensis Facultas in alia censura à se lata declaravit Parochorum munus esse institutionis divinæ. Quod perpendens Petrus Aurelius *tom. 2. pag.* 225. ait : *Parochorum officium, si minùs institutionis divinæ seorsum in se est, at est in Episcopo; quia in Episcopo inclusum à Christo est, ut in fonte ac plenitudine Ecclesiasticæ & hierarchicæ potestatis, cujus Parochialis potestas est decidua pars ab Episcopo in Parochum, ut à Fonte in rivum transfusa, sine detrimento tamen, aut imminutione, &c.*

SPECULATIO III.

De Diaconis, & primò de Diaconatus materia & forma.

EX dictis de materia ordinationis in genere patet, quænam sit materia Diaconatus, tum apud Latinos, tum apud Græcos : unde superest ut illius formam breviter inquiramus.

Scholastici fermè omnes, qui impositionem manuum

manuum prò Diaconatus materia adſtruunt, volunt illius formam his verbis contineri: *Accipe Spiritum ſanctum ad robur ad reſiſtendum diabolo & tentationibus ejus, in nomine Domini.* Sed cùm hæc forma antiqua non ſit, ut quæ in Ritualibus, aut in Sacramentariis ante quadringentos annos non reperiatur, cùm etiam univerſo Orienti hactenus fuerit incognita, patet illam non poſſe eſſe formam eſſentialem ordinationis Diaconi. Unde veriſimilius eſt, formam Diaconatus eſſe orationem, quam per modum præfationis Epiſcopus recitat, & in cujus medio prædicta verba: *Accipe Spiritum ſanctum, &c.* profert. Hæc enim oratio antiquiſſima eſt, & in omnibus Ritualibus vocatur conſecratio Diaconi.

Oſtenditur præcipuum Diaconorum munus eſſe Altari deſervire.

Quanquam in Actibus Apoſtolorum non alia appareat creandorum Diaconorum occaſio, quàm neceſſitas miniſtrandi menſis, extra dubium tamen eſt, præcipuum, & primarium officium Diaconorum fuiſſe Altari, & ſacrificio deſervire.

Nam primò ex ipſis Scripturis apparet Diaconos non ſolùm miniſtraſſe menſis, ſed etiam Chriſtum prædicaſſe, *Act.* 6. 10. & 8. 6. Credentes baptizaſſe, *Act.* 8. 12. Scripturam interpretatos eſſe. *Act.* 8. 35. *&c.*

Præterea S. Ignatius *epiſt. ad Trall.* ait, *Diaconos miniſtros exiſtentes myſteriorum Jeſu Chriſti ſecundùm omnem modum omnibus placere; non*

enim ciborum, & potuum sunt ministri, sed Ecclesia Dei.

Author constitutionum Apost. lib. 8. cap.28. *Oblatione*, inquit, *ab Episcopo, aut Presbytero facta, ipse Diaconus dat populo, non tanquam Sacerdos, sed tanquam qui ministrat Presbyteris. Nulli ex reliquis clericis licet facere opus Diaconi.*

Origenes homil. 2. in Num. *Putasne qui Sacerdotio funguntur, agunt omnia quæ illo Ordine digna sunt? Et unde est quod sæpe audimus blasphemare homines, & dicere: Ecce qualis Episcopus, aut qualis Presbyter, aut qualis Diaconus.*

Tertullianus de Baptismo, cap. 17. *Dandi quidem Baptismi jus habet summus Sacerdos, qui est Episcopus; dehinc Presbyteri & Diaconi; non tamen sine Episcopi authoritate.*

D. Cyprianus lib. 3. epist. 9. *Diaconos post ascensum Domini in cœlos Apostoli sibi constituerunt, Episcopatus sui & Ecclesiæ ministros.*

Optatus Milevitanus lib. 1. *Quid commemorem laïcos? quid plurimos ministros? quid Diaconos in tertio? quid Presbyteros in secundo Sacerdotio constitutos? Ipsi apices & principes omnium Episcopi, &c.*

D. Hieronymus lib. 2. advers. Jovin. *Si tollis ordinem Tabernaculi, Templi, Ecclesiæ, nec quicquam Episcopi, frustra Presbyteri, sine causa Diaconi.* Et advers. Lucif. *Ecclesia multis gradibus consistens, ad ultimum Diaconis, Presbyteris, Episcopis finitur.*

An aliquando Diaconis licuerit pœnitentes reconciliare.

Extant quidam antiquorum Patrum contextus,

tus, qui videntur Diaconis reconciliandi pœnitentes potestatem concedere: nam primò D. Cyprianus *epist.* 13. de lapsis sic loquitur: *Si incommodo aliquo, & infirmitatis periculo occupati fuerint, non expectatâ præsentiâ nostrâ apud Presbyterum quemcunque præsentem, vel si Presbyter repertus non fuerit, & urgere exitus cœperit, apud Diaconum quoque exomologesim facere delicti sui possint, ut manu eis in pœnitentiam imposita, veniant ad Dominum cum pace, quam dari Martyres, litteris ad nos factis, desideraverunt.*

Concilium Eliberitanum can. 32. *Si quis gravi lapsu in ruinam mortis inciderit, placuit agere pœnitentiam non debere sine Episcopi consultu, sed potiùs apud Episcopum agat: cogente tamen infirmitate non est Presbyterorum, aut Diaconorum communionem talibus præstare debere, nisi eis jusserit Episcopus.*

Alcuinus de Divinis Officiis, in cap. Jejunii: *Si necessitas evenerit, & Presbyter non fuerit præsens, Diaconus suscipiat pœnitentem, ac det ei sanctam communionem.*

Antiquus Ordo Romanus: *Sicut sacrificium offerre non debent nisi Episcopi, vel Presbyteri, quibus claves regni cœlestis traditæ sunt; sic nec ista judicia alius usurpare debet. Si autem necessitas evenerit, & Presbyter non fuerit præsens, Diaconus suscipiat pœnitentem, ac det Sanctam communionem.*

Caput *Fures, extra de furtis*, hæc habet: *Fures & latrones, si in furando & deprædando occiduntur, visum est pro eis non esse orandum: sed si comprehensi, aut vulnerati Presbytero, vel Diacono confessi fuerint, communionem eis non negamus.*

In Canonibus Romanis apud Sirmundum *tom. 1. Concil. Gallic. pag.* 589. hæc leguntur: *Paschæ tempore Presbyter & Diaconus per Parochias dare remissionem peccatorum, & ministerium implere consueverunt, etiam præsente Episcopo.*

Concilium Eboracense anni 1195. *can.* 4. statuit, *ut nonnisi summa urgente necessitate Diaconus baptizet, vel corpus Christi cuiquam eroget, vel pœnitentiam confitenti imponat.*

Concilium Londinense anni 1200. *can.* 3. ita decernit: *Non liceat Diaconis baptizare, vel pœnitentias dare, nisi duplici necessitate, videlicet quia Sacerdos non potest, vel absens est, vel stultè non vult, & mors imminet puero, vel ægro.*

Qui jam allegatos Patrum contextus diligenter examinabit, vix poterit negare datam aliquando fuisse Diaconis reconciliandorum pœnitentium potestatem, maximè si advertat, communionis nomen priscis illis temporibus non tam Eucharistiam significare, quàm Fidelium Societatem: quocirca Diaconum dare communionem pœnitentibus, erat Diaconum pœnitentes reconciliare, sive eos in Fidelium consortium recipere. In hisce tamen rebus maximè servari debet illa Juris regula, secundùm quam hæc in argumentum trahi nequeunt, quæ propter necessitatem aliquando sunt concessa. Adde, illam absolutionem à Diaconis datam, non fuisse sacramentalem, cùm clavium potestas nullatenus Diaconis conveniat. Id expresè docet canon 56. Parisiensis relatus Spicil. tom. 11. pag. 220. *Ne Diaconi ullo modo audiant confessiones, nisi in arctissima necessitate; claves enim non habent, nec possunt absolvere.*

Cætera Diaconorum munia breviter exponuntur.

Author constitutionum Apostol. lib. 8. cap. 28. *Diaconus non benedicit, neque dat benedictionem, non baptizat, non offert: oblatione verò à Presbytero, aut Episcopo facta, ipse Diaconus dat populo; non tanquam Sacerdos, sed tanquam qui ministrat Presbyteris, &c. Diaconus excommunicat Hypodiaconum, Lectorem, Cantorem.*

Concilium Eliberinum can. 77. *Si quis Diaconus regens plebem sine Episcopo, vel Presbytero aliquos baptizaverit, eos per benedictionem Episcopus perficere debebit.* Ubi vide potestatem baptizandi Diaconis concessam, quam illis denegarat Author Constitutionum: imò videtur concilium Eliberinum alicujus Parœciæ curam Diacono committere.

S. Cyprianus: *In præteritum semper sub antecessoribus nostris factum est, ut Diaconi ad carceres commeantes Martyrum desideria consiliis suis, & Scripturarum præceptis gubernarent.*

Sozomenus lib. 7. cap. 19. *Sacrum codicem Evangeliorum legit Alexandriæ solus Archidiaconus, apud alios verò Diaconi, in multis etiam Ecclesiis soli Sacerdotes, diebus autem solennibus Episcopi, ut Constantinopoli prima feria Resurrectionis Dominicæ.*

Author Constitut. Apostol. lib. II. cap. 44. *Diaconus quidem de re omni ad Episcopum referat, ut Christus ad Patrem: verùm quæcumque potest, facta ab Episcopo potestate moderetur per se, sicut Christus potestatem creandi & providendi à Patre accepit. Quæ verò majora sunt,*

Episcopus judicet. Cæterùm sit Diaconus Episcopi auris & oculus, & item os, cor, & anima, ne Episcopus solicitudine multarum rerum, sed graviorum tantùm urgeatur.

Diaconorum officia hac ratione recenset Catechismus Romanus : *Ad Diaconum pertinet Episcopum perpetuò sequi, concionantem custodire, eique & Sacerdoti sacra facienti, vel alia Sacramenta administranti præsto esse, & in Missæ Sacrificio Evangelium legere.*

Olim verò Fidelium animos sæpiùs excitabat, ut sacra attenderent ; sanguinem etiam Domini ministrabat, in quibus Ecclesiis consuetudo erat ut Fideles Eucharistiam sub utraque specie sumerent.

Diacono præterea Ecclesiasticorum bonorum dispensatio commissa erat, ut unicuique necessaria ad victum subministraret.

Ad Diaconum etiam attinet tanquam Episcopi oculum pervestigare quinam in urbe piè & religiosè, quive secus vitam traducant ; qui ad Sacrificium & concionem statis temporibus conveniant, ut de omnibus Episcopum certiorem faciat.

Catechumenorum etiam nomina recitare debet, & eos qui Ordinis Sacramento initiandi sunt, ante Episcopum statuere.

Licet ei præterea, si absit Episcopus & Sacerdos, Evangelium explanare, non tamen è superiori loco, ut intelligatur hoc ejus proprium munus non esse.

Quanta verò diligentia adhibenda sit, ne quis eo munere indignus ad hunc Ordinis gradum ascendat, Apostolus ostendit, cùm ad Timotheum Diaconi mores, virtutem, & integritatem exposuit.

De

De Archidiaconis.

Cùm Diaconi fuerint *auris, oculus, os, cor, & anima Episcopi*, facilè crediderunt se ab Episcopo solo pendere, sive Episcopi tantùm, non verò Presbyterorum esse ministros. Sed hanc Diaconorum arrogantiam repressit Concilium Carthag. IV. *can.* 31. ubi: *Diaconus*, inquit, *ita se Presbyteri, ut Episcopi ministrum noverit.* In eundem Diaconorum fastum insurrexit S. Hieronymus epistola ad Evagrium: *Quis*, inquit, *patiatur, ut mensarum & viduarum minister supra eos se tumidus efferat, ad quorum preces Christi corpus, sanguisque conficitur?* Alibi tamen fatetur Diaconos esse Altaris ministros, ut superiùs ostendimus.

Primis ergo Ecclesiæ temporibus Diaconi nullam in Presbyteros jurisdictionem exercuere; sed procedente tempore, cùm potestatem delegatam in Presbyteros primùm accepissent, ordinariam tandem obtinuerunt.

Hæc tamen Diaconorum in Presbyteros potestas Archidiacono potissimùm concessa est. *Archipresbyter verò se esse sub Archidiacono, ejusque præceptis sicut Episcopi sui sciat obedire.* S. Isidorus epist. ad Luidfredum.

Decret. Greg. lib. 1. tit. 23. cap. 7. *Archidiaconus* (secundùm statuta Beati Isidori) *imperat Subdiaconis & Levitis: Parœciarum solicitudo, & earum ordinatio ad ipsum pertinet, & audire debet jurgia singulorum: Archipresbyteri, qui à pluribus Decani nuncupantur, ejus jurisdictioni se noverint subjacere. Secundùm verò Romani Ordinis constitutionem major est post Episcopum, & ipsius*

ipsius Episcopi Vicarius: omnem solicitudinem & curam, tam in Clericis, quàm in Ecclesiis eorum impendendo. ::: Item in Epistola Beati Clementis Papæ, oculus Episcopi Archidiaconus appellatur, ut loco Episcopi per Episcopatum prospiciens, quæ corrigenda viderit, corrigat & emendet.

Archidiaconus autem tam ampla potestate ab Episcopo recepta, *cùm deberet esse oculus Episcopi, factus est Episcopo suo clavus in oculum, prædo pauperibus, &c.* ut speciatim de Lisiardo asserit Fulbertus *epist.* 34.

Hinc factum est, ut Episcopi amplam illam potestatem Archidiaconis ademerint, atque eorum loco Officiales & Vicarios generales procrearint.

CAPUT II.

De Subdiaconatu, de minoribus Ordinibus, & de cæteris quæ ad Ordines pertinent.

QUæcumque nobis restant de Ordinis Sacramento, respiciunt vel Subdiaconatum, cæterosve Ordines, qui minores solent nominari; vel respiciunt simplices Clericos, qui scilicet solâ Tonsurâ sunt initiati; vel quædam munia omnibus Clericis communia, quæ superiùs non exposuimus. Illa omnia tribus sequentibus speculationibus conabimur enodare.

SPECV

SPECVLATIO I.

De Subdiaconatu, & de minoribus Ordinibus, & primò de eorum antiquitate.

CErtum est, Subdiaconatum & cæteros Ordines minores esse in Ecclesia antiquissimos; illorum enim meminit S. Ignatius Epistola ad Antioch. *Saluto*, inquit, *Hypodiaconos, Lectores, Cantores, Ianitores, Laborantes, Exorcistas:* ubi omittit Acolythos, sed complectitur Laborantes, de quibus ita Epiphanius in exposit. Fid. Cathol. cap.21. *Postea sequuntur Exorcistæ & linguarum interpretes, tam in lectionibus, quàm in concionibus. Sequuntur Laborantes, qui mortuorum corpora curant. Tum Ianitores, & omnis series.*

Author Constitutionum quæ tribuuntur Apostolis, meminit Hypodiaconi *lib.*8. *cap.*21. Lectoris *cap.*22. eosque ambos per manus impositionem vult ordinari. Meminit etiam Confessoris *cap.*23. Exorcistæ *cap.*26. Cantoris *cap.*28.

Tertullianus *lib. de præscript. cap.* 41. meminit Exorcistarum, & Lectorum.

Divus Cyprianus *lib.* 3. *cap.* 22. mentionem facit Lectorum Doctorum *lib.* 2. *epist.* 8.10. & etiam Acolythorum.

Divus Cornelius apud Eusebium *lib.* 6. *cap.* 43. dicit Romæ fuisse quadraginta quatuor Presbyteros, septem Diaconos, septem Subdiaconos, quadraginta duos Acolythos, & quinquaginta

ginta duos, tum Exorcistas, tum Lectores, tum Ostiarios.

Concilium IV. Carthaginense meminit *canone* 5. Subdiaconorum, *can.* 6. Acolythorum, *can.* 7. Exorcistarum, *can.* 8. Lectorum, *can.* 9. Ostiariorum, *can.* 10. Cantorum.

Cantores jam antè inter Clericos locum habuerant in Concilio Carthaginensi III. *can.* 21. ibi: *Clericorum nomen etiam Lectores, & Psalmista, & Ostiarii retinent.*

Inquiritur an, & quomodo Ordines prædicti inter Ordines sacros debeant recenseri.

Ex superioribus authoritatibus, & ex aliis quæ possent afferri, apparet primò eosdem minores Ordines non semper & ubique viguisse. Secundò inter eos præcipuos semper fuisse Subdiaconatum, & Lectoratum. Tertiò, plerosque priscis illis temporibus usurpatos fuisse, qui nunc penitus inoleverunt.

Hinc colligi potest, nullum ex illis esse sacrum ex institutione divina. Id expresse docet Urbanus II. dum vetat Episcopos eligi è Subdiaconis. *Nullus*, inquit, *in Episcopum eligatur, nisi in sacris Ordinibus religiosè vivens fuerit inventus. Sacros autem Ordines dicimus Diaconatum & Presbyteratum; hos siquidem solos primitiva legitur habuisse Ecclesia. Subdiaconos verò, quia & ipsi Altaribus ministrant, opportunitate exigente concedimus; si tamen spectatæ sint religionis, & scientiæ. Quod ipsum non sine Romani Pontificis, vel Metropolitani licentia fieri concedimus.* Citatur apud Gratianum *dist.* 60. *can.* 4.

Idem

Idem decretum Urbani II. vel potiùs Concilii Beneventani, cui præsidebat Urbanus II. refertur ad Innocentio III. *cap. multis*, *de ætate & qualitate præfic.* ubi Innocentius III. vult, *ut Subdiaconus in Episcopum valeat liberè eligi, sicut Diaconus, vel Sacerdos.* Quibus verbis Subdiaconatum ad Ordinis sacri rationem videtur evexisse.

Quod clariùs etiam apparet ex ejusdem Innocentii III. verbis, quæ habentur *cap. Miramur, de servis non ordin.* ibi: *De Subdiaconali Ordine, quia de eo non fit mentio in Patrum statutis expressè, videtur nobis quod & is cum Diaconali gradu privilegio gaudet eodem: nam licèt Sacer Ordo non reputaretur in Ecclesia primitiva; tamen à constitutione Gregorii* (quâ scilicet statuerat Gregorius Magnus, ut nullum facere Subdiaconum præsumerent Episcopi, nisi qui se castè victurum promisisset,) *atque Urbani* (qui permiserat Subdiaconum saltem cum dispensatione posse in Episcopum eligi,) *secundùm moderna tempora sacer gradus esse minimè dubitatur.*

Constat ergo, prædictos Ordines, quos inter Subdiaconatum includo, non esse Ordines sacros ex institutione divina, ut apertè docet Magister Sententiarum *lib. 4. dist. 24.* ibi: *Levitas ab Apostolis ordinatos legimus, Subdiaconos verò & Acolytos procedente tempore Ecclesia sibi constituit.*

Hoc tamen non impedit quominus Ordines prædicti institutionis divinæ aliqua ratione dici possint, ut expressè docet Divus Thomas *in 4. dist. 24. quæst. 2. art. 1.* ibi: *In primitiva Ecclesia opter paucitatem ministrorum omnia inferiora mini*

de minoribus neglexisse, vel prætermisisse dicantur. Innoc.IV. *epist. ad Episcop. Tuscul. in regno Cypri Legatum.*

Latini ipsi, qui dictorum Ordinum numerum, & distinctionem accuratiùs semper servarunt, illos tamen uno & eodem die conferendo, aliqua ratione in unum confuderunt. Hunc abusum exstirpare conatus est Joannes de Peckam Archiepiscopus Cantuariensis *in cap. 5. constitutionum suarum*, apud Lambeth editarum. *Contra dignitatem*, inquit, *tam reverendissimi esse dignoscitur Sacramenti, quinque simul Ordines non sacros cum uno sacro alicui uni homini exhibere. Unde in aliis provinciis quatuor minores Ordines non simul faciliter conceduntur, aut conferuntur, ut ascendentes Clerici ad Christi mysteria, quasi graduum canticum concinentes, cùm probati extiterint in minoribus officiis, gradatim demùm procedant ad majora, &c.*

Eundem abusum exstirpari curavit Concilium Tridentinum *sess.* 23. *cap.* 17. ubi sic statuit: *Ut sanctorum Ordinum à Diaconatu ad Ostiariatum functiones ab Apostolorum temporibus in Ecclesia laudabiliter receptæ, & pluribus in locis aliquandiu intermissæ in usum juxta sacros Canones revocentur, nec ab hæreticis tanquam otiosæ traducantur, illius pristini moris restituendi desiderio flagrans sancta Synodus decernit, ut in posterum hujuscemodi ministeria non nisi per constitutes in dictis Ordinibus exerceantur, &c.* Et ejusdem sessionis capite 11. *Minores Ordines iis qui saltem Latinam linguam intelligant per temporum interstitia, nisi aliud Episcopo expedire magis videretur, conferantur, ut eo accuratiùs quantum sit hujus*

hujus disciplinæ pondus possint edoceri, ac in unoquoque munere juxta præscriptum Episcopi se exerceant, idque in ea, cui adscripti erunt Ecclesia, nisi fortè ex causa studiorum absint: atque ita de gradu in gradum ascendant, ut in eis cum ætate vitæ meritum & doctrina major accrescat, &c.

Recensentur ordo & officia prædictorum Ordinum.

Cùm Catechismus Concilii Tridentini clarè, & nitidè officia illa expresserit, propria illius verba huc afferre non gravabor. Ostiarii mu„nus (inquit de Ordinis Sacramento, §. 32.) „est templi claves & januam custodire, aditu „templi arcere eos quibus ingredi interdictum „est, ad sanctum Missæ sacrificium assistere, cu„raturus ne quis propiùs quàm par sit, ad sa„cram accedat, & Sacerdotem rem divinam fa„cientem interpellat, &c. Unde Episcopus „claves ex Altari acceptas ei tradens, quem „Ostiarium vult instituere: Sic age, inquit, quasi „redditurus Deo rationem pro his rebus, quæ „his clavibus recluduntur.

Paragrapho autem 34. Ad Lectorem, inquit, „pertinet in Ecclesia veteris & novi Testamen„ti libros clara voce, & distinctè recitare, præ„sertim verò eos qui inter nocturnam Psalmo„diam legi solent: Religionis Christianæ ru„dimenta Fidelibus tradere. Episcopus itaque „præsente populo in ejus ordinatione librum „in quo descripta sunt quæ ad hanc functio„nem attinent, illi tradens inquit: Accipe, & „esto verbi Dei relator, habiturus, si fideliter

&

„ & utiliter impleveris officium tuum, partem „ cum iis qui verbum Dei ministrarunt ab „ initio.

Paragrapho autem 35. Exorcistis, inquit, po„ testas data est nomen Domini invocandi in „ eos qui ab immundis spiritibus obsidentur. „ Quare Episcopus librum exorcismorum eis „ porrigens : Accipe, inquit, & commenda „ memoriæ, & habe potestatem imponendi ma„ nus super energumenos, sive baptizatos, sive „ catechumenos.

Paragrapho 36. Acolythorum est ministros „ majores Subdiaconos & Diaconos in Altaris „ ministerio assectari, eisque operam dare, lu„ mina deferre & asservare cùm Missæ sacrifi„ cium celebratur, præcipuè verò cùm Evan„ gelium legitur, ex quo & Ceroferarii alio „ nomine vocati sunt : unde Episcopus primùm „ lumina eorum singulis tradit, dicens : Accipe „ ceroferarium cum cereo, & scias te ad ac„ cendenda Ecclesiæ luminaria mancipari, in „ nomine Domini. Deinde dat illis urceolos va„ cuos, quibus aqua & vinum in sacrificio mi„ nistratur, dicens : Accipe urceolos ad sugge„ rendum vinum & aquam in Eucharistiam san„ guinis Christi, in nomine Domini.

Paragrapho tandem 37. Subdiaconi munus „ est, ut nomen ipsum declarat, Diacono ad „ Altare inservire, sacra lintea, vasa, panem & „ vinum ad sacrificii usum necessaria parare, „ Episcopo & Sacerdoti aquam præbere cùm „ manus in Missæ sacrificio abluunt : Episto„ lam, quæ olim à Diacono in Missa recitaba„ tur, legere, tanquam testem ad sacrum assi-

„ ſtere, prohibereque ne Sacerdos ſacra faciens
„ à quopiam perturbari poſſit.

Epiſcopus Subdiaconos ordinaturus primùm
„ legem perpetuæ continentiæ huic Ordini
„ impoſitam eſſe admonet, &c. His peractis,
„ eorum ſinguli qui ordinantur, ab Epiſcopo
„ quidem calicem & ſacram patenam accipiunt;
„ ab Archidiacono verò (ut intelligatur Sub-
„ diaconum Diaconi officio ſubſervire) urceo-
„ los vino & aquâ plenos, unà cum lebete &
„ linteolo, quo manus abſterguntur, dicente
„ Epiſcopo: Videte cujuſmodi miniſterium vo-
„ bis traditur. Ideo vos admoneo, ut ita vos ex-
„ hibeatis, ut Deo placere poſſitis. Adduntur
„ præterea aliæ preces. Ad extremum cùm Epiſ-
„ copus ſacris veſtibus Subdiaconum ornavit,
„ ad quarum ſingulas propria verba & cærimo-
„ niæ adhibentur, tradit ei Epiſtolarum li-
„ brum, ac dicit: Accipe librum Epiſtolarum,
„ & habe poteſtatem legendi eas in Eccleſia
„ ſancta Dei, tam pro vivis, quàm pro de-
„ functis.

De iiſdem autem Ordinibus ita loquitur Concilium Tridentinum ſeſſione 23. cap. 11. *Cùm à minoribus Ordinibus ad altiores gradus & ſacratiſſima myſteria ſit ingreſſus, nemo iis initietur, quem non ſcientiæ ſpes majoribus Ordinibus dignum oſtendat.* Et paulò antè ita legitur: *Niſi ſaltem linguam Latinam intelligant.* Et ejuſdem ſeſſionis cap. 5. *Ad minores Ordines promovendi bonum à Parocho & Magiſtro ſcholæ in qua educantur, teſtimonium habeant.* Cap. verò 13. *Subdiaconi ordinentur habentes bonum teſtimonium, & in minoribus Ordinibus jam probati, ac litteris & iis quæ ad Ordinem exercendum*

pertinent,

pertinent, instructi: qui sperant Deo authore se continere posse, Ecclesiis quibus adscribentur, inserviant; sciantque maximè decere, si saltem diebus Dominicis & solennibus cùm Altari ministraverint, sacram communionem perceperint.

Porrò tam Concilium Tridentinum, quàm illius Catechismus inter Ordines sacros Subdiaconatum reponunt, quia ut superiùs vidimus, ad eum honoris gradum Innocentius III. Subdiaconatum evexerat.

SPECVLATIO II.

Quid sit prima Tonsura, & quæ ad ipsam dispositiones prærequirantur.

PRima Tonsura, quâ Clerici primùm initiantur, est quædam præparatio ad Ordines accipiendos: ut enim homines ad Baptismum exorcismis, ad Matrimonium sponsalibus præparari solent; ita per primam Tonsuram ad Ordinis Sacramentum aditus illis aperitur.

Concilium Tridentinum *sessione 23. cap. 4.* vult ut *prima Tonsura non initientur, qui Sacramentum Confirmationis non susceperint, & fidei rudimenta edocti non fuerint, quique legere & scribere nesciunt, & de quibus probabilis conjectura non sit, eos non sæcularis judicii fugiendi fraude, sed ut Deo fidelem cultum præstent, hoc vitæ genus elegisse.*

De Seminariis erigendis, ex Concilio Tridentino.

Cùm simplices illi Clerici, qui primâ Tonsurâ donantur, hac sacra cæremonia ad Ordines suscipiendos præparentur, maximè conveniens fuit ut pueri illi in aliqua domo communi educarentur, quod etiam sapienter constituit Concilium Tridentinum *sessione 23. cap. 18.* „ Cùm, inquit, adolescentium ætas, nisi rectè „ instituatur, prona sit ad mundi voluptates se- „ quendas, & nisi à teneris annis ad pietatem „ & religionem informetur, antequam vitio- „ rum habitus totos homines possideat, nun- „ quam perfectè, ac sine maximo ac singulari „ propemodum Dei omnipotentis auxilio in „ disciplina Ecclesiastica perseveret, sancta Sy- „ nodus statuit, ut singulæ Cathedrales, Me- „ tropolitanæ, atque his majores Ecclesiæ, pro „ modo facultatum & Diœcesis amplitudine, „ certum puerorum ipsius civitatis & Diœcesis, „ vel ejus provinciæ, si ibi non reperiantur, nu- „ merum in collegio ad hoc prope ipsas Eccle- „ sias, vel alio in loco convenienti ab Episco- „ po eligendo, alere ac religiosè educare, & „ Ecclesiasticis disciplinis instituere teneantur. „ In hoc verò collegio recipiantur qui ad mini- „ mum duodecim annos, & ex legitimo matri- „ monio nati sint, ac legere & scribere com- „ petenter noverint, & quorum indoles & vo- „ luntas spem afferat eos Ecclesiasticis ministe- „ riis perpetuò inservituros. Pauperum autem „ filios præcipuè eligi vult; nec tamen ditio- „ rum excludit, modò suo sumptu alantur, &

„ studium

„ ſtudium præ ſe ferant Deo & Eccleſiæ inſer-„ viendi. Hos pueros Epiſcopus in tot claſſes „ quot ei videbitur diviſos, juxta eorum nu-„ merum, ætatem, ac in diſciplina Eccleſiaſtica „ progreſſum, partim cùm ei opportunum vi-„ debitur Eccleſiarum miniſterio addicet, par-„ tim in collegio erudiendos retinebit, alioſ-„ que in locum eductorum ſufficiet; ita ut hoc „ collegium Dei miniſtrorum perpetuum Semi-„ narium ſit. Ut verò in eadem diſciplina Ec-„ cleſiaſtica commodiùs inſtituantur, Tonſurâ „ ſtatim, atque habitu clericali ſemper utentur: „ Grammatices, cantus, computi Eccleſiaſtici, „ aliarumque bonarum artium diſciplinam diſ-„ cent: ſacram Scripturam, libros Eccleſiaſticos, „ homilias Sanctorum, atque Sacramentorum „ tradendorum, maximè quæ ad confeſſiones „ audiendas videbuntur opportuna, & rituum „ ac cæremoniarum formas addiſcent: curet „ Epiſcopus ut ſingulis diebus Miſſæ ſacrificio „ interſint, ac ſaltem ſingulis menſibus confi-„ teantur peccata, & juxta confeſſoris judi-„ cium ſumant corpus Domini noſtri Jeſu „ Chriſti, &c.

De antiquitate Seminariorum.

Cùm tanta ſit Seminariorum neceſſitas, ut è relatis ſuperiùs Concilii Tridentini verbis manifeſtum eſt, dubitari nequaquam poteſt, illa jam inde à primis Eccleſiæ temporibus fuiſſe inſtituta. Etenim ſcholæ omnes, quas ſuprà retulimus, cùm de ſcientia in ordinandis prærequiſita ageremus; totidem erant Seminaria, in quibus digni Parochis ſucceſſores providebantur.

Videtur Divus Auguſtinus ejuſmodi Seminaria, ſive Clericorum collegia primus inſtituiſſe. *Perveni*, inquit, *ad Epiſcopatum: vidi neceſſe habere Epiſcopum exhibere humanitatem aſſiduam quibuſcumque venientibus, ſive tranſeuntibus: quod ſi non feciſſem, Epiſcopus inhumanus diceretur. Si autem conſuetudo iſta in monaſterio permiſſa eſſet, indecens eſſet; & ideo volui habere in iſta domo Epiſcopi mecum monaſterium Clericorum.* Ita ſanctus ille Doctor *de diverſis ſerm.49.*

Ex illo clericorum monaſterio à D. Auguſtino inſtituto, & Presbyteri & Epiſcopi emanarunt: at docet Poſſidius in illius vita, pleroſque alios Epiſcopos Divum Auguſtinum in inſtituendis Seminariis fuiſſe imitatos.

Non eſt autem credibile, quod ante Divi Auguſtini tempora inſtituta fuerint quædam Clericorum collegia; quomodo enim durante perſequutionis æſtu potuiſſent clerici vitam communem ducere? Narrat quidem ſanctus Lucas, primos Chriſtianos vitam communem duxiſſe; verùm id dicit de illis dumtaxat qui in Palæſtina commorabantur, ubi Chriſtiani eadem quâ Judæi libertate potiebantur, nempe Judæis permiſſum à Romanis fuerat ſecundùm legem ſuam vivere, & vitam in commune ducere. At in aliis regionibus idem factum fuiſſe, nullibi neque à D.Luca, neque à cæteris Apoſtolis narratur. Præterea Fideles illi, qui teſte ſancto Luca vitam communem ducebant, non Clericos ſolùm, ſed laïcos etiam omnes, ipſaſque mulieres comprehendebant: quapropter primus ille Fidelium conventus neque Clericorum collegium, neque etiam monachorum monaſterium

nasterium haberi potest. Manet ergo, quod prius diximus, probabile esse, Divum Augustinum fuisse primum prædictorum Clericorum Seminariorum institutorem.

De antiquitate Tonsuræ, & vestium clericalium.

Qua ratione ostenditur clericos primis Ecclesiæ sæculis communem vitam non duxisse, eadem videtur posse ostendi, nullam fuisse Tonsuram, nullamque vestem, quâ Clerici persequutionum temporibus à cæteris dignoscerentur. Tenebantur quidem Clerici tunc temporis capillos modestè attonsos habere, vestemque modestam deferre: at vestes penitus ab aliis diversas, aut tonsuræ coronam deferre minimè tenebantur.

Et quidem quod pertinet ad Tonsuram, nullum dubitandi locum nobis relinquit Divus Hieronymus, dum *in cap.* 44. *Ezechielis*, ubi hæc verba habentur, *Caput suum non radent, neque comam nutrient, sed attondebunt capita sua*, sic loquitur: *Perspicuè demonstratur, nec rasis capitibus, sicut Sacerdotes, cultoresque Isidis, atque Serapis, nos esse debere: nec rursus comam demittere, quod propriè luxuriosorum est, barbarorumque & militantium; sed ut honestus habitus in Sacerdotum facie demonstretur. Discimus nec calvitium novacula esse faciendum, nec ita ad pressum tondendum caput, ut rasorum similes esse videamur; sed in tantum capillos esse demittendos, ut opertum sit caput.*

Sapienter ergo Amalarius præsentem tractans quæstionem, hac ratione loquutus est. *Interra-*

pallio, & lumbos præcincti, credunt se Scripturæ fidem non per spiritum, sed per litteram completuros: nam si ad hoc ista præcepta sunt, ut taliter servarentur, cur non fiunt pariter quæ sequuntur, ut lucernæ ardentes in manibus unà cum baculo teneantur. ::: Discernendi à plebe, vel cæteris sumus doctrinâ, non veste; conversatione, non habitu; mentis puritate, non cultu. ::: Docendi potiùs sunt Fideles, quàm illudendi, &c.

Tempore autem Divi Gregorii jam mos inoleverat, ut Clerici à laïcis habitu distinguerentur. *Paulum clericum,* inquit lib.3. epist.24. *qui despecto habitu suo ad laïcam reversus vitam in Africam fugerat, prævidimus in pœnitentiam dari.* Id clariùs adhuc edocet Gregorius Turonensis *lib.5. cap.14.* ibi: *Merovæus tonsuratus est, mutataque veste, quâ Clericis uti mos est, Presbyter ordinatur.*

De simplicium Clericorum antiquitate.

Non semper in Ecclesia mos ille viguit, ut Clerici per solam Tonsuram atque vestium immutationem instituerentur; nullus enim olim instituebatur Clericus, quin aliquo simul Ordine, aut Lectoratus, aut Acholitatus insigniretur. Tempore Divi Cypriani Clerici ordinabantur, & Lectores primùm instituebantur. *In ordinandis Clericis solemus vos antè consulere, &c. Merebatur talis clericalis ordinationis ulteriores gradus, &c. Interim placuit, ut ab officio lectionis incipiat.* Ita D.Cypr. *lib.2. epist.5.* Idem declarat Syricius Papa *epist.1. cap.9.* ibi: *Quicumque se Ecclesiæ vovit obsequiis, à sua infantia ante pubertatis annos baptizari, & Lectorum de-*

bet ministerio sociari. Justinianus *novel.*3. agnoscit in Ecclesia *Presbyteros, Diaconos, Subdiaconos, Cantores, Lectores, & Ostiarios*: at Clericos nulla ordinatione donatos non agnoscit.

Simplicium Clericorum mentio fit in canone 14. Synodi Oecumenicæ septimæ, ubi sic legitur: *Quoniam videmus, sine manûs impositione à parvula ætate tonsuram Clerici quosdam accipientes, nondum ab Episcopo manus impositione perceptâ, super ambonem regulariter in Collecta legentes, præcipimus amodò id minimè fieri.* Erant ergo tunc temporis *quidam tonsuram Clerici accipientes sine ulla manus impositione ab Episcopo percepta*; id est, sine ulla ordinatione. Unde Zonaras prædictum canonem explicans, sic loquitur: *Qui verò nec manuum impositione designatus, nec in Lectorum album relatus sit; qualis illorum est ratio, qui à teneris Deo sepositi, nihil aliud quàm coronam in capite gestant, ab eo sacram Scripturam de suggestu in conventu populo pronunciari, quædam Ordinis perturbatio est. Id igitur ne fiat in posterum, decernit Synodus.*

Similes etiam Clericos nulla ordinatione insignitos videtur insinuare Concilium Meldense anni 845. *can.* 58. his verbis: *Canonicorum autem quidam in Parochiis tonsurantur, & erudiuntur, interdum etiam & ordinantur.* Igitur non semper tonsurati ordinabantur. Patet igitur jam inde ab octavo sæculo Clericos fuisse tonsuratos duntaxat, ac proinde jam tum Tonsuram cœpisse esse primum ad Sacerdotium aditum, cùm antea aliqua aut Lectoris, aut Exorcistæ, &c. requireretur ordinatio, ut aliquis Clerici nomen obtineret.

SPECV

SPECVLATIO III.

De reliquis Clericis: & primò de Chartophylace, sive Chartulario.

QUid sit Chartophylax, quæve sint illius munia, exactè nos docet Anastasius Bibliothecarius *in act. 2. Synodi* 8. Chartophylax, „ interpretatur chartarum custos. Fungitur au„ tem officio Chartophylax apud Ecclesiam „ Constantinopolitanam, quo Bibliothecarius „ apud Romanos, indutus videlicet infulis Ec„ clesiasticorum ministrorum, & agens Eccle„ siastica prorsus cuncta obsequia, exceptis il„ lis solis, quæ ad Sacerdotale specialiter, ac „ propriè pertinere probantur officium. Sine „ illo præterea nullus Præsulum, aut Clerico„ rum à foris veniens, in conspectum Patriar„ chæ intromittitur: nullus Ecclesiastico con„ ventui præsentatur, nullius Epistola Patriar„ chæ missa recipitur, nisi fortè à cæteris Pa„ triarchis mittatur: nullus ad præsulatum, vel „ alterius ordinis Clericorum, sive ad præpo„ situram monasteriorum provehitur, nisi iste „ hunc approbet & commendet, atque de illo „ illi Patriarchæ suggerat, & ipse præsentet.

Chartophylax, ex Codino cap. 1. p. 5. *tabulas habet & instrumenta quæ Iura Ecclesiastica continent; Iudex est omnium causarum Ecclesiasticarum; causis quoque matrimonialibus præest, quin & in cæteris Clericorum litibus judex est, tanquam dextra Patriarchæ manus.*

Chartophylax, inquit Balsamon in can. 10.

Synodi VII. *omnia Patriarchæ jura exercet, quæ ei conveniunt ut Episcopo; etenim excommunicat, animæ delicta corrigit, Diaconos, & Sacerdotes ordinari permittit.*

Cùm tanta esset Chartophylacis dignitas, facilè factum est, ut Chartophylax, licèt Diaconus tantùm, ante Presbyteros sederet. Hanc Diaconorum arrogantiam coërcere voluit Concilium in Trullo coactum, *can.7.* ubi ait: *Quoniam in nonnullis Ecclesiis Diaconos officia Ecclesiastica habere didicimus, & ex hoc nonnullos eorum arrogantiâ & licentiâ fretos ante Presbyteros sedere; statuimus ut Diaconus, etiamsi in dignitate, id est in officio quovis sit Ecclesiastico, ante Presbyterum ne sedeat, præterquam si proprii Patriarchæ, vel Metropolitani vices gerens, adsit in alia civitate super aliquo capite; tunc enim ut locum illius implens honorabitur.*

Tantum autem abest, ut Diaconi Chartophylacis dignitate præditi prædicto decreto obtemperarint, ut etiam sederint ante Episcopos ipsos. Id docet Jus Orientale *tom.1.pag.144.* ubi: *Chartophylax*, inquit, *in congregationibus quæ fiunt extra Synodum sedet non solùm ante Sacerdotes, sed etiam ante Pontifices ex constitutione Alexii Comneni.*

Episcopi huic constitutioni fortiter sese opposuerunt, sed coacti sunt cedere Imperatoris edicto, quo Imperator testabatur nihil hac super re à se constitui, quod longa consuetudine non fuerit receptum: quare, inquit, si hoc non ferant Episcopi, urbe Regia excedant. Ait nempe Imperator id longo jam usu invaluisse, quod jam pridem Chartophylax omnia Patriarchæ jura exercuerit, quæ ei conveniunt ut

Episco

Episcopo, ut jam diximus; adeo ut *existimaretur esse os, & labra, & manus quodammodo Patriarchæ*, ut ait idem Balsamon.

Quod de Chartophylace dictum est, intelligi etiam debet de primariis Officialibus Ecclesiæ Constantinopolitanæ, Exocatacellis dictis, quasi extra Patriarchæ cellam habitantibus, qui ab aliquot sæculis sunt tantùm Diaconi, quique hoc ordine constanti recensentur: *Magnus Oeconomus, magnus Sacellarius, magnus Vasorum Custos, Chartophylax, Præfectus Sacelli, primus Defensor.* Illi omnes ante Episcopos sedebant, hujusque præsidentiæ rationem affert Codinus, quòd hi in sacris concionibus seu conventibus cum Patriarcha sedeant.

De Cardinalibus.

Quod diximus de Diaconis Exocatacellis, qui in Ecclesia Constantinopolitana Episcopos præcedebant, de Diaconis Cardinalibus, qui nunc Episcopos in Ecclesia Romana præcedunt, dici debet, cum hoc solùm discrimine, quod Cardinalium Diaconorum præsidentia longè recentior sit quàm præsidentia Exocatacellorum; nam jam ab octavo sæculo Exocatacelli Diaconi Episcopos Constantinopoli præcedebant; Cardinales autem Diaconi non ante undecimum, aut etiam duodecimum sæculum Episcopos Romæ præcedisse videntur; siquidem in omnibus Conciliis Romanis ante annum à Christo nato millesimum celebratis, neqaidem sedere, nedum ante Episcopos sedere, permittebantur Cardinales Diaconi.

Difficile tamen esset præcisè tempus annota-

re, quo Cardinales cœperunt Episcopos præcedere; hoc enim sensim factum est, nempe cùm Cardinales sæpiùs Legati fuissent, & legationis suæ jure Episcopos præcedere consuevissent, hanc suam supra Episcopos præsidentiam ordinariam reddiderunt.

Quanquam autem non ita pridem Cardinales Episcopos præcedant, dubitari tamen non potest, quin Cardinalium dignitas & authoritas vetustissimæ sint: nam ut benè advertit
„ Petrus de Alliaco, licèt nomina Papatus, &
„ Cardinalatus tempore Petri & aliorum Apo-
„ stolorum non fuerint in Ecclesiæ usu; tamen
„ Ecclesiasticæ potestates dictis nominibus de-
„ signatæ ex tunc in Apostolis præfulserunt,
„ videlicet Papalis dignitas in Petro, & in sin-
„ gulis Apostolis Cardinalatus authoritas. Pro
„ cujus declaratione sciendum est, quod ante
„ divisionem Apostolorum Apostoli Petro tan-
„ quam Papale officium gerenti assistebant,
„ tanquam Cardinalatus officium exercentes:
„ postquam verò Apostoli à Petro separati spe-
„ ciales sibi diœceses sortiti sunt; ex tunc Epis-
„ copale officium exercuerunt. Ex hoc potest
„ inferri, quod Apostoli priùs Cardinales quàm
„ Episcopi fuerunt; quodque Senatui Aposto-
„ lorum succedit collegium Sacrum Cardina-
„ lium quantum ad illum statum, quo Apostoli
„ coassistebant Petro, antequam fierent parti-
„ cularium Ecclesiarum Episcopi. Statui autem
„ Apostolorum in quantùm fuerunt Episcopi,
„ succedit ordo Episcoporum. Ita Petrus Alliacus in tractatu de authoritate Ecclesiæ, quem in ipso Concilio Constantiensi composuit.

De

De Oeconomis.

Cùm antiquitus fundi Ecclesiastici viritim non fuerint divisi, sed ad Episcopum, omnemque Clerum indivisim, atque in solidum pertinuerint; mirum non est, si suprema in bonis illis dispensandis authoritas apud Episcopum resederit. *Episcopus Ecclesiasticarum rerum habeat potestatem, ut eas in omnes gentes dispenset cum summa reverentia & timore Dei*, ait canon 25. Concilii Antiocheni.

Tanta verò erat Episcopi potestas in bonorum illorum dispensatione, ut nullam illius rationem, nisi soli Deo teneretur reddere. *Tibi laïce convenit ut largiaris, Episcopo verò tanquam œconomo & administratori rerum Ecclesiasticarum, ut dispenset. Cave tamen ne Episcopum ad rationes voces, neque dispensationem illius observes, quomodo eam gerat, aut quando, aut quibus, aut ubi; utrùm bene, an secùs: habet enim ipse ratiocinatorem Deum, qui hanc illi procurationem in manus tradidit, qui ei Sacerdotium tantæ dignitatis mandare voluit.* Ita legitur *lib. 2. const. Apost. cap. 35.*

Supremam illam Episcoporum in facultatibus Ecclesiæ distribuendis potestatem non minùs clarè adstruit canon 41. Apostolorum, his verbis: *Præcipimus ut in potestate sua Episcopus Ecclesiæ res habeat; si enim animæ hominum pretiosæ illi sunt creditæ, multò magis oportet eam curam pecuniarum gerere, ita ut potestate ejus indigentibus omnia dispensentur per Presbyteros & Diaconos, & cum timore, omnique sollicitudine ministrentur. Ex iis autem quibus indiget, si ta-*

men

men indiget, ad suas necessitates, & ad peregrinorum fratrum usus ipse percipiat, &c.

Cùm autem Episcopi hac bonorum dispensatione à spiritualibus ministeriis avocarentur, cumque etiam nonnunquam incusarentur ea quæ ad Ecclesiam pertinebant sibi usurpare, præcepit Concilium Chalcedonense can. 26. *omnem Ecclesiam habentem Episcopum, habere Oeconomum de Clero proprio, qui dispenset res Ecclesiasticas secundùm sententiam Episcopi proprii; ita ut Ecclesiæ dispensatio præter testimonium non sit, & ex hoc dispergantur Ecclesiæ facultates, & Sacerdotio maledictionis contumelia procuretur.*

Oeconomi autem constituendi potestas penes Episcopum erat; id enim manifestè declaratur in actione 9. Concilii Chalcedonensis, ubi hæc leguntur: *Placuit Ibæ Episcopo ex propria voluntate permittere, quod de cætero secundùm formam Antiochenæ maximæ civitatis gubernarentur res per œconomos ex Clero ordinatos ab ejus religiositate.*

Non semper tamen hæc constituendi Oeconomi potestas uni Episcopo reservabatur; illam enim toti Clero tribuit Theophilus Alexandrinus in Commonitorio apud Balsamonem cap. 9. ubi ait: *Ut totius Sacerdotalis ordinis sententiâ alius renuncietur Oeconomus, in quo Episcopus quoque consensit.* Idem Theophilus ibidem ait, Oeconomi esse curare, *ut bona Ecclesiæ ut decet insumantur, viduæ & pauperes, & peregrinantes hospites omni quiete fruantur, & nemo ea quæ sunt Ecclesiæ, ut sua usurpet.*

Quibus

Quibus Ecclesiæ facultates distribui debeant, inquiritur.

Ex iis quæ superiùs diximus, apparet Episcopos, Oeconomosve non potuisse Ecclesiæ bona ut sua usurpare, sed ex iis quibus indiget, si tamen indiget, ad suas necessitates percipere, ut statuitur can. 41. Apostolorum. Non ergo Clerici omnes, sed ii tantùm qui indigent, aliquid ex facultatibus Ecclesiæ possunt accipere. *Quod habet Ecclesia* (inquit Julianus Pomerius lib. 2. de vita contempl. cap. 9.) *cum omnibus nihil habentibus habet commune; nec aliquid inde eis qui sibi de suo sufficiunt, debet erogare, quando nihil aliud sit habentibus dare quàm perdere.* Et cap. 10. *Nec illi qui sua possidentes, dari sibi aliquid inde volunt, sine grandi peccato suo unde pauper victurus erat accipiunt.*

Quod si quilibet minister Ecclesiæ, pergit ibidem idem Author, *non habet unde vivat, non ei præmium reddit hic, sed necessaria præstat Ecclesia, ut in futuro præmium laboris sui recipiat, quod in hac vita jam spe Dominicæ promissionis certus expectat.*

Idem docet D. Hieronymus Epistola ad Nepotian. *Si ego*, inquit, *pars Domini sum, & funiculus hæreditatis ejus, nec accipio partem inter cæteras tribus, sed quasi Levita & Sacerdos vivo de decimis, & Altaris oblatione sustentor, habens victum & vestitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus sequar.*

Si pauperum compauperes sumus, ait S. Augustinus epist. 59.) *& nostra sunt, & illorum: si autem*

autem privatim qua nobis sufficiant possidemus, non sunt illa nostra, sed pauperum, quorum procurationem quodammodò gerimus, non proprietatem nobis usurpatione damnabili vindicamus.

Horum omnium rationem affert Pomerius in libro suprà laudato, hisce verbis: *Scientes nihil aliud esse res Ecclesiæ nisi vota Fidelium, pretia peccatorum, patrimonia pauperum, non eas vendicaverunt in usus suos ut proprias, sed ut commendatas pauperibus diviserunt.* Eandem rationem affert Concilium quartum Carthag. can.31. *Ut Episcopus*, inquit, *rebus Ecclesiæ tanquam commendatis, non tanquam propriis utatur.*

Hinc factum est, ut Sancti Patres crediderint, Sacerdotibus licitum non esse res Ecclesiæ apud se conservare. *Enthecam nobis habere non licet* (inquit S. Aug. serm. 49. de diversis;) *non enim est Episcopi servare aurum, & revocare à se mendicantis manum. Quotidie tam multi petunt, tam multi gemunt, tam multi nos inopes interpellant, ut plures tristes relinquamus, quia quod possimus dare omnibus non habemus, non habemus enthecam.*

Id ipsum validiùs urget S. Hieronymus ad Nepot. de vita clericorum, ubi in pauperis persona alloquitur Clericum res Ecclesiæ apud se coacervantem. *Ego*, inquit, *fame torqueor, & tu judicas quantum ventri meo satis sit? Aut divide statim quod acceperis, aut si timidus dispensator es, dimitte largitorem, ut sua ipse distribuat. Nolo sub occasione mea sacculus tuus plenus sit: nemo me meliùs mea servare potest: optimus dispensator est qui sibi nihil reservat.*

Itaque juxta regulas quas tradunt Sancti Patres,

tres, primò Ecclesiasticus dives nihil de Ecclesiæ bonis debet accipere: secundò, si pauper sit, id tantùm accipere debet, quod ad illius victum & vestitum necessarium est: tertiò quidquid restat post victum & vestitum, pauperibus debetur: quartò, ac proinde illis quamprimùm tribui debent, quia quæ pauperum sunt, à pauperibus servari debent, non à Clericis.

Quæritur quando bona Ecclesiæ in varias portiones cœperunt distribui.

Cùm Simplicius Papa resciviſſet Gaudentium Aufinienſis Eccleſiæ Sacerdotem, id est Episcopum, Eccleſiæ ſuæ redditibus abuſum fuiſſe, Severum Episcopum commiſit, ut quartam duntaxat illorum redditūum partem Gaudentio relinqueret, ut similem portionem Clericis pro singulorum meritis divideret, ut duas alias portiones Ecclesiasticis fabricis, & erogationi peregrinorum & pauperum profuturas Onagro Presbytero ab ipso sub periculo sui ordinis ministrandas committeret, & tandem ut tres portiones, quas Gaudentius per triennium sibi vindicarat, restitui curaret.

Eandem redditūum Ecclesiæ distributionem, ut jam stabilitam confirmat Gelasius Papa » *epist. 9. cap.* 27. his verbis: Quatuor, tam de » reddit u, quàm de oblatione Fidelium, sicut » dudum rationabiliter est decretum, convenit » fieri portiones, quarum sit una Pontificis, al» tera Clericorum, pauperum tertia, quarta fa» bricis applicanda. De quibus sicut Sacerdotis » intererit integram ministris Ecclesiæ memo» ratam dependere quantitatem, sic Clerus ul-

tra

„ tra delegatam sibi summam nihil insolenter
„ noverit expetendum. Ea verò quæ Ecclesia-
„ sticis ædificiis attributa sunt, huic operi ve-
„ raciter prærogata locorum doceat instaura-
„ tio manifesta sanctorum, quia nefas est si Sa-
„ cris ædibus destitutis, in lucrum suum Præ-
„ sul impendia his designata convertat. Ipsam
„ nihilominus adscriptam pauperibus portio-
„ nem, quanvis divinis rationibus se dispensasse
„ monstraturus esse videatur; tamen juxta quod
„ scriptum est, Ut videant opera vestra bona,
„ & glorificent Patrem vestrum qui in cœlis
„ est, oportet etiam præsenti testificatione
„ prædicari, & bonæ famæ præconiis non
„ taceri.

Illa bonorum Ecclesiæ in quatuor partes distributio apud Scriptores Græcos non legitur, neque etiam apud Latinos ante Simplicium Papam: unde negari non potest, illam in Ecclesia dumtaxat Latina, & quidem non ante quintum sæculum viguisse.

Porrò licèt hac facta distributione, quarta portio pauperibus distribueretur, non tamen idcirco eximuntur Clerici à servandis suprà relatis Sanctorum Patrum regulis, juxta quas cùm Clerici bonorum Ecclesiæ dispensatores tantùm sint, non possessores, ex illis ea tantùm accipere debent, quæ illis ad victum & vestitum necessaria sunt. Si enim ipsimet laïci non solùm decimas dare debent, sed etiam de novem partibus quidquid solutis & expletis sumptibus remanserit, quasi aliis transmissum fideliter erogare debent, ut ait Cæsarius Arelatensis; quantò magis Clerici illud omne tenentur paupe-

pauperibus erogare, quod illis expletis sumptibus necessariis superest.

De Diaconissis.

Diaconissæ olim in Ecclesia per manuum impositionem ordinabantur. Id apparet *ex lib.* 8. *Constitut. Apost. cap.* 19. ubi hæc leguntur : *De Diaconissa ego Bartholomæus sic constitui : Manus ei Episcope impones præsentibus Presbyteris, Diaconis & Diaconissis.* Et ex Concil. Chalcedon. *can.* 15. ibi : *Diaconissam non ordinandam ante annum quadragesimum ; si verò suscipiens manus impositionem, &c.*

Diaconissas tamen ad Sacerdotium non pertinere, apertè nos docet S. Epiphanius *hæresi* 79. his verbis : *Quanquam Diaconissarum in Ecclesia ordo sit, non tamen ad Sacerdotii functionem, aut ullam ejusmodi administrationem institutus est, sed ut muliebris sexus honestati consulatur, sive ut Baptismi tempore adsit, sive cùm nudandum est mulieris corpus, interveniat, ne virorum qui sacris operantur, aspectui sit exposita, sed à sola Diaconissa videatur, quæ ad Sacerdotis mandata mulieris curam agit.*

Quatuor primis Ecclesiæ sæculis nulla vidua ante sexagesimum ætatis annum ordinabatur Diaconissa. Verùm illud immutavit Concilium Chalcedonense *canone* 15. superiùs relato.

Porrò cùm Diaconissæ non eam quam tenebantur continentiam servarent, circa duodecimum, aut decimum tertium sæculum penitus aboleri cœperunt.

Præter illas Diaconissas aliæ olim erant, nempe uxores Diaconorum : ut enim uxores Episco-

Epiſcoporum Epiſcopiſſæ, Presbyterorum Presbyteriſſæ; ita etiam uxores Diaconorum Diaconiſſæ nominabantur. Illæ omnes continentiam ſervare tenebantur, & ad priorum Diaconiſſarum dignitatem non raro evehebantur.

DISSERTATIO IV.

De Sacramento Matrimonii.

MATRIMONIUM ſub duplici ratione poteſt conſiderari, prout nempe eſt officium naturæ, & prout ad Sacramenti dignitatem evectum eſt. Matrimonium ſub hac duplici ratione in prima diſſertationis parte conſiderabimus, in poſteriori autem impedimenta matrimonii expendemus.

CAPUT I.

De Matrimonio tum ut eſt officium naturæ, tum ut eſt Sacramentum.

IN matrimonio hæc potiſſimùm occurrunt obſervanda: primùm in quo matrimonii ratio, ſive natura conſiſtat: ſecundum quid matrimo

trimonium efficiat: tertium quid matrimonium in ratione Sacramenti conſtituat.

SPECVLATIO I.

Exponitur natura Matrimonii.

MAtrimonii natura conſiſtit in mutuo jure, ſive in mutua poteſtate quam propter mutuam corporis traditionem uterque conjux habet in corpus alterius. Nam, ut ait Apoſtolus 1. Corinth. 7. 4. *Mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir: ſimiliter autem & vir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed mulier.* Quapropter rectè definitur matrimonium: Legitima viri fœminæque conjunctio ad individuam vitæ conſuetudinem retinendam divinitus inſtituta.

Hac ſuppoſitâ matrimonii naturâ, multæ ſeſe offerunt difficultates ſequentibus propoſitionibus elucidandæ.

PROPOSITIO PRIMA.

Copula carnalis non eſt de matrimonii eſſentia.

Quanquam matrimonii eſſentia videatur conſiſtere in poteſtate, quam uterque conjux habet in corpus alterius, & mutua illa poteſtas ad copulam carnalem videatur eſſentialiter ordinari; tamen neque copula carnalis, neque conſenſus ad copulam ad matrimonii eſſentiam ulla ratione pertinere credendum eſt. Eſt enim axioma Juris Canonici, uſum ab ipſo dominio

ſeparari; imò etiam in Jure Civili proprietarius alicujus rei non raro ejuſdem rei uſu caret. Ex quo fit, ut inter illos qui continentiæ votum emiſerunt, verum & perfectum matrimonium poſſit reperiri.

Hinc Sancti Patres paſſim aſſerunt, matrimonium inter Beatiſſimam Virginem, & Divum Joſephum, verum & perfectum fuiſſe: cujus rei rationem reddit Divus Ambroſius libro de inſtitutione virginis, cap. 6. *Non defloratio*, inquit, *virginitatis facit conjugium, ſed pactio conjugalis: cùm jungitur puella, conjugium eſt, non cùm virili admixtione conjungitur.* Et lib. 2. in Luc. *Non virginitatis ereptio, ſed conjugii teſtificatio nuptiarum celebratione declaratur.*

Idem clarè docet D. Auguſtinus *libro* 1. *de nuptiis & concupiſcentia*, *cap.* 11. ibi: *Conjux vocatur ex prima fide deſponſationis, quam concubitu non cognoverat Ioſeph, nec fuerat cogniturus, nec petierat: nec mendax manſerat conjugis appellatio, ubi nec fuerat, nec futura erat ulla carnis commiſtio: propter quod fidele conjugium parentes Chriſti vocari ambo meruerunt, non ſolùm illa mater, verùm etiam ille pater ejus, ſicut conjux matris ejus: utrumque mente, non carne.*

Hinc ſequitur primò, illam quæ perpetuam vovit continentiam poſſe alicui nubere, modò vel aliqua revelatione, vel aliunde certò ſciat, virum quem ducit, debitum maritale nunquam petiturum: hæc enim duo inter ſe non pugnant, videlicet dare Deo corpus ſuum ad perpetuam continentiam, & ejuſdem corporis poteſtatem dare viro, quem certò ſcias non uſurum.

Sequitur ſecundò, duos jam conjugatos ex mutuo

mutuo consensu posse continentiam vovere; cùm enim, ut superiùs dictum est, usus ab ipso dominio possit separari, poterunt conjuges potestatem in corpus alterius retinere; & tamen potestatis illius usu votum emittendo se ipsos privare.

Sequitur tertiò, Divum Josephum potuisse dici patrem Christi; cùm enim Josephus fuerit vir Beatæ Virginis, in illius corpus potestatem habuit, atque adeo corpus & sanguis Beatæ Virginis, corpus & sanguis Josephi dici poterant. Unde non immeritò Sancti Patres dixerunt, Josephum fuisse verè Christi patrem, & quidem veriùs quàm socer sit pater privigni; quia socer non habebat potestatem in corpus uxoris, quando privignus natus & conceptus est, cùm privignus in priori conjugio natus sit.

PROPOSITIO SECUNDA.

Copula carnalis, sive actus conjugalis ad perfectionem secundariam matrimonii pertinet, & ideo illicitus haberi non debet.

Quanquam copula carnalis ad matrimonii essentiam non pertineat, quia tamen matrimonii finis est prolis susceptio, proles autem juxta ordinarium naturæ cursum non aliter suscipi queat quàm per copulam carnalem, patet copulam carnalem esse de perfectione saltem accidentaria matrimonii.

Hanc ob rationem matrimonium ante copulam licèt verum sit & ratum, non tamen consum

consummatum dicitur, quanquam neque etiam post copulam sit omninò perfectum matrimonium; ultimam enim suam perfectionem non acquirit nisi suscepta prole, quæ proprius & præcipuus est matrimonii finis.

Ex illis autem satis apparet, copulam non posse dici malam, nisi etiam matrimonium malum esse affirmetur; quandoquidem sine copula juxta consuetum naturæ cursum proles non suscipiatur.

Matrimonium autem malum non esse, reclamantibus licèt Marcione, Manichæo, aliisque quibusdam hæreticis, patet primò, quia Deus matrimonii author est & institutor. Geneseos enim capite 2. hæc leguntur: *Dixit quoque Dominus Deus: Non est bonum esse hominem solum: faciamus ei adjutorium simile sibi. ::: Immisit ergo Dominus Deus soporem in Adam. Cumque obdormisset, tulit unam de costis ejus, & replevit carnem pro ea. Et ædificavit Dominus Deus costam quam tulerat de Adam in mulierem, & adduxit eam ad Adam. Dixitque Adam: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea: hæc vocabitur virago, quoniam de viro sumpta est. Quamobrem relinquet homo patrem suum & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una.* Quæ ultima Adami verba à Christo ipsi Deo per Adamum nimirum loquenti tribuuntur Matth.19. *Non legistis*, inquit Christus, *quia qui fecit hominem ab initio, masculum & fœminam fecit eos, & dixit: Propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una. Itaque jam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet.*

Secundò,

Secundò patet, quia ex Apostolo primæ ad Cor.7. *Si acceperis uxorem, non peccasti: & si nupserit virgo, non peccavit.* Hebræor.13. *Honorabile conjugium in omnibus, & torus immaculatus.*

Tertiò, quia Christus ipse adesse voluit nuptiis in Cana Galilææ.

Quartò, quia in lege veteri frater superstes fratris sine liberis defuncti, uxorem accipere ex præcepto legis tenebatur, ut fratri semen suscitaret. Item Osee Propheta jubetur meretricem in uxorem ducere. Item Sacerdotes veteris legis Sacerdotium propagare per carnalem generationem tenebantur. Item primi homines ut propagaretur genus humanum, & primi Judæi ut electus à Deo populus ampliaretur, uxores ducere ex præcepto tenebantur. Ex quibus omnibus satis efficitur, neque matrimonium, neque copulam carnalem inter res illicitas enumerari debere.

PROPOSITIO TERTIA.

Licèt actus conjugalis non sit per se malus, & illicitus, aliquam tamen deordinationem importat in hoc corrupto naturæ humanæ statu: quæ deordinatio per bona matrimonii removetur.

Cùm matrimonium à Deo institutum fuerit, certum est in eo nullam deordinationem debere admitti in illo statu, in quo creati fuere primi parentes; ut enim habetur Gen. 2. 25. *Erat autem uterque nudus, Adam scilicet & uxor ejus.*

& non erubescebant. Nempe nulla in illis erat libido, propter quam nunc turpis est nuditas. Verùm cùm peccassent primi parentes, *aperti sunt oculi amborum*, non quòd cæci priùs fuissent, sed quòd tunc primùm rebellionem membrorum, libidinisque motus etiam inviti experti sint. *Cúmque cognovissent se esse nudos*, ex illa scilicet impudenti novitate, & erubescerent quòd in membra propria proprium perdidissent imperium, *consuerunt folia ficus, & fecerunt sibi perizomata.* Gen.3. 7.

Itaque omne matrimonii malum in una consistit libidine, quæ ut evidens est, ex Deo non est, sed ex mundo, sive ex peccato; quæ adversùs spiritum concupiscit, quæ ad fornicationes, adulteria, omneque impudicitiæ genus impellit, & in cujus usu etiam licito ita mens hominis abripitur, ut sancta cogitare non possit, ut ait D. August. *lib. 5. contra Iulianum, cap.* 8.

Porrò hæc matrimonii deordinatio efficit ut actus conjugalis licitus non sit nisi in duplici casu: prior est dum fit generationis causâ: posterior quando conjugi petenti debitum redditur.

Licitus est actus conjugalis dum fit generationis causâ, quia tunc eo fine perficitur, ad quem à Deo fuit institutus; non enim in Paradiso tantùm, sed etiam post peccatum deleto per diluvium humano genere, dixit Dominus, *Crescite & multiplicamini*; & Christus hæc verba protulit: *Quæ Deus conjunxit homo non separet.* Et Tobias tanquam bonum opus commemorans, hæc ait: *Et nunc Domine tu scis, quia non luxuriæ causâ accipio sororem meam conjugem.*

gem, sed sola posteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen tuum in sæcula sæculorum.

Licitus est etiam actus conjugalis reddendi debiti causâ; ait enim Apostolus 1. Cor.7. 3. *Uxori vir debitum reddat, similiter autem & uxor viro. Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir; similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. Nolite fraudare invicem, nisi fortè ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi.*

Hinc duo matrimonii bona (prout matrimonium naturæ officium est) rectè assignantur, quibus tollitur omnis matrimonii deordinatio: quæ duo bona his duobus vocabulis exprimuntur, *proles*, & *fides*. Per prolem intelligitur prolis procreatio, & religiosa institutio: per fidem autem, quam uterque conjugum alteri debet, fit ut neuter alteri petenti debitum neget, & ut alteri quàm conjugi non commisceatur. Duobus hisce bonis tertium adjicitur, nempe *Sacramentum*, de quo inferiùs agemus.

PROPOSITIO QUARTA.

An, & quando actus conjugalis omni culpâ vacet, explanatur.

Ex dictis sequitur, actum conjugalem tunc tantùm licitum esse, aut prolis suscipiendæ causâ, aut ad reddendum debitum. Unde Divus August. lib. de bono conjugali, cap.7. *Reddere debitum*, inquit, *nullius est criminis; exigere verò ultra generandi necessitatem, culpa venialis.* Idem etiam docet D. Thomas Supplem. q. 49.

art.6. *Dicendum*, inquit, *quod si delectatio quæratur ultra honestatem matrimonii, ut scilicet aliquis in conjuge non attendat quod conjux est, sed solùm quod mulier, paratus idem facere cum ea si non esset conjux, est peccatum mortale: si autem quæratur delectatio intra limites matrimonii, ut scilicet talis delectatio in alia non quæreretur quàm in conjuge, sic est veniale peccatum.*

Dices primò: Non est peccatum accipere conjugem causâ fornicationis vitandæ: ergo neque etiam ex eadem causa illam cognoscere.

Respondeo negando antecedens, matrimonium enim hac dumtaxat ratione contractum veniali culpâ non caret.

Dices secundò: peccat qui conjugi miscetur ad præcavendam in illa fornicationem: Ergo nec peccabit ad eam in seipso præcavendam.

Respondeo negando consequentiam, quia ut ait Divus Thomas, est ibi aliqua superfluitas, quia scilicet alia ratione posset fornicatio devitari.

Dices tertiò: Matrimonium est institutum in remedium continentiæ: igitur ad hunc finem illo uti licebit.

Respondeo cum Divo Thoma, ad hoc matrimonium non esse institutum, nisi secundùm indulgentiam, quæ est de peccatis venialibus.

Dices quartò: Igitur nec senes, nec steriles, aut quorum alter talis sit, debitum petere sine peccato non poterunt.

Respondeo concedendo totum, si certò credant se suscipiendæ proli esse inidoneos; ut enim ait D.August. serm.63. de diversis, cap.13. *Quis sana fronte dat filiam suam libidini alienæ? Erubescat*

Erubescat maritus aliter accipere, si erubescit pater aliter dare. Sed si non possunt, exigant debitum; & si egrediantur metas matrimonialis pacti, non egrediantur metas conjugalis tori. Numquid hoc non est peccatum, amplius quàm liberorum procreandorum necessitas cogit exigere à conjuge debitum? Est quidem peccatum, sed veniale. Apostolus dicit: Hoc autem dico secundùm veniam; tanquam diceret; Non impero ut faciatis, sed ignosco si feceritis.

Quæres an saltem aliquis non possit sine culpa conjugi immisceri propter sanitatem recuperandam?

Hanc quæstionem sic solvit D. Thomas. *Dicendum*, inquit, *quod quanvis intendere sanitatis conservationem non sit per se malum, tamen hæc intentio efficitur mala, si ex aliquo sanitas intendatur, quod non est ad hoc de se ordinatum, ut in proposito in actu matrimonii.* Hæc ille.

Quæres præterea, quando actus matrimonii sit peccatum mortale.

Respondeo esse peccatum mortale primò, quando aliquis ita conjugem cognoscit, ut aliam etiam paratus esset cognoscere, ut superiùs docuit Divus Thomas.

Secundò quando quis uxorem gravidam cognoscit, si periculum sit fœtum, quanvis nondum animatum perdendi. Qui enim periculo peccati mortalis se exponit, mortaliter peccat: quo in casu etiam reddens debitum, peccat mortaliter, quia non tantùm occidens, sed etiam cooperans in cædem mortali obnoxius est peccato.

Tertiò, quando quis per usum veneris immoderatum suæ, aut conjugis sanitati notabi-

liter nocet, quod etiam ad reddentem debitum non pauci extendunt.

Quartò, quando uſus naturalis non ſervatur, cujus peccati gravitatem paſſim deteſtatur Scriptura.

Quintò, quando uxor menſtruata cognoſcitur, illud enim crimen morte punitur Levitici 20. 18. *Qui coïerit cum muliere in fluxu menſtruo, & revelaverit turpitudinem ejus, ipſaque aperuerit fontem ſanguinis ejus, interficientur ambo de medio populi ſui.* Aliqui tamen credunt illud peccatum venialibus tantùm debere annumerari.

PROPOSITIO QUINTA.

An aliquando liceat debitum petenti denegare; & an conjugibus continentiam vovere non liceat.

Certum eſt conjugem debere alteri petenti debitum ex juſtitia reddere: unde qui ejuſmodi debitum ſine cauſa denegat, injuſtitiæ reus eſt, illiuſque peccatum eſt ex genere ſuo mortale, præſertim cùm plurima mala ex ejuſmodi denegatione ſuboriantur, veluti diſſenſiones, odia, ſeparationes, mœchiæ, &c. Qui enim debitum negat, ſimilis eſt dimittenti, & proinde ſimiliter ut ille, facit uxorem ſuam mœchari, id eſt mœchandi occaſionem ei præbet, ut paſſim urget Divus Auguſtinus.

Nihilominus non deſunt caſus, quibus licet debitum denegare. Primò, ſi mulier ſit gravida, & periculum ſit fœtum perdendi. Secundò,

si mulier sit menstruata. Tertiò, si non possit reddi sine sanitatis detrimento. Quartò, si petens leprosus sit, aut alio morbo contagioso laboret, quandiu contagionis periculum est. Quintò, si conjux adulteraverit; conjux enim adulterans petendi jus amittit.

Porrò ex jure petendi debiti, & ex obligatione illius reddendi manifestè sequitur neutrum conjugum sine alterius consensu posse continentiam, sive ad tempus, sive in perpetuum vovere; nemini enim vovere Deo licet, quod alterius est, sine injustitia: unde hac ratione vovens mortaliter peccare convincitur.

Si autem uterque conjux in emittendo voto consentiant, poterunt ambo non solùm ad tempus, sed etiam in perpetuum continentiam vovere; imò posset alter tantùm continentiam vovere, altero non vovente, si ille qui non vovet, consensum suum voventi præbeat. Hoc autem casu, ei qui votum emittit, petere quidem non licet, sed reddere petenti tenetur.

Major est difficultas, an alter conjux possit sine alterius consensu votum facere de nunquam exigendo debitó? Id illi licitum esse affirmat Richardus cum aliis quibusdam, negat verò Sanctus Thomas cum aliis plerisque: quorum hæc est ratio, quia per ejusmodi votum matrimonium alteri onerosum redditur, quatenus illi soli exigendi debiti pondus & necessitas incumbit. Hinc Dominicus asserit non solùm virum irritare posse hujusmodi votum uxoris, sed etiam uxorem viri. Id vir potest, inquit Estius, quia est caput uxoris: id autem etiam uxor potest, quia uxor ex tali mariti voto magis gravatur propter naturalem illius pudorem; quan-

quam, ut addit, scrupulum hìc omnem tollere potest dispensatio Episcopi.

De aliis autem conjugatorum votis, si illa torum conjugalem vel indirectè attingunt, sine alterius consensu non poterunt emitti: si verò ad torum nihil attinent, non pauci credunt quod etiam vir in eo casu possit ut caput mulieris omnia uxoris vota irritare; dicitur enim Numer. 30. 7. *Si maritum habuerit, & voverit aliquid, & semel de ore ejus verbum egrediens animam ejus obligaverit juramento, quo die audierit vir, & non contradixerit, voti rea erit, reddetque quodcumque promiserat: sin autem audiens statim contradixerit, & irritas fecerit pollicitationes ejus, verbaque quibus obstrinxerat animam suam, propitius erit ei Dominus.* Et ibidem *vers.*10. hæc habentur: *Vxor in domo viri cùm se voto constrinxerit & juramento, si audierit vir & tacuerit, nec contradixerit sponsioni, reddet quodcumque promiserat; sin autem extemplò contradixerit, non tenebitur promissionis rea; quia maritus contradixit, & Dominus ei propitius erit. Si voverit, & juramento se constrinxerit, ut per jejunium & cæterarum rerum abstinentiam affligat animam suam, in arbitrio viri erit ut faciat, sive non faciat. Quod si audiens vir tacuerit, & in alteram diem distulerit sententiam, quidquid voverat atque promiserat, reddet; quia statim ut audivit, tacuit. Sin autem contradixerit postquàm rescivit, portabit ipse iniquitatem ejus.* Quæ ultima verba indicant mulieres liberas esse à votò, si maritus etiam sine aliqua causa contradixerit; quo tamen casu reus erit maritus voti sine causa irritati: unde consequi videtur, virum posse quidem omnia uxoris vota irritare,

ritate, sed id licitè tunc tantùm posse, quando mulieris votum marito nocet, aut familiæ administrationi.

Propositio Sexta.

An, & quæ polygamia illicita sit, utpote matrimonio repugnans.

Duplex distingui solet polygamia; aliquis enim plures uxores habere potest aut simul, aut successivè.

Polygamia quâ aliquis plures uxores habet successivè illicita non est; docet enim Catholica doctrina secundas nuptias, imò tertias, quartas, & cæteras veras esse, & secundùm se licitas & honestas: *Non damno digamos, imò nec trigamos, etiam (si dici potest) octogamos, &c.* ait Hieronymus *in apologia ad Pammachium.* Ipseque Apostolus 1. *Corinth.* 7: 29. ait: *Mulier alligata est legi quanto tempore vir ejus vivit: quod si dormierit vir ejus, liberata est: cui vult nubat.* Et 1. *Timoth.* 5: 14. de viduis loquens: *Volo,* inquit, *juniores nubere, filios procreare, &c.*

Quando igitur Divus Hieronymus, aut alii è Patribus, aut etiam quædam Concilia secundas nuptias videntur culpare, non ipsas nuptias, secundas licèt, aut etiam tertias condemnant, sed ipsam incontinentiam, cujus in remedium secundæ, aut tertiæ nuptiæ adhibentur. Vix enim fieri potest, ut qui toties matrimonium contrahit, aliquo incontinentiæ vitio non laboret.

Idem autem dici non potest de illâ polygamia, quâ aliquis plures uxores simul habet; ait

enim Synodus Tridentina sess.24. can.2. *Si quis dixerit licere Christianis plures simul habere uxores, & hoc nulla lege divina esse prohibitum, anathema sit.* Ubi incertum est, an pronomen, *hoc*, referatur ad *Christianos habere plures uxores*, vel ad *plures uxores habere* simpliciter, ita ut scilicet lege divina non Christianis solùm, sed aliis etiam plures uxores simul habere prohibitum fuerit.

Rationes autem propter quas hæc polygamia condemnatur, sunt quia non solùm uxor est viri, sed etiam vir uxoris: unde vir non videtur posse vivente priori uxore alteri uxori potestatem sui corporis concedere; nam quomodo poterit vir pluribus uxoribus debitum petentibus reddere. Quod si alteri deneget, quot inde discordiæ, rixæ, &c. Quot item discordiæ in familia gubernanda, in filiis educandis, in dividendis inter illos possessionibus, &c.

Quæritur autem, an propter dictas rationes polygamia etiam jure naturæ illicita dicenda sit? Affirmativè respondent omnes fermè Theologi, si unum Durandum excipias, & Alphonsum Episcopum Abulensem.

Pro Durandi sententia multùm facit Sanctorum Patriarcharum, aliorumque Justorum exemplum, qui plures simul uxores habuere, ut patet in Abraham, Jacob, Davide, & aliis. Neque enim aliquis dixerit illos Sanctos Patriarchas ad mortem usque tam aperto crimine voluisse legem divinam & naturalem violare. Unde videtur dicendum, polygamiam esse quidem contra legem divinam positivam, non verò

contra

contra legem naturalem, de qua nulla datur dispensatio.

Crediderim tamen in ejusmodi polygamia duo esse. Primum, quod prohibeatur lege divina: secundum, quod plerasque deordinationes includat, quales nempe suprà multas retulimus. Quatenus ergo polygamia plures deordinationes importat, non potest esse licita, nisi per alia bona illius deordinationes compensentur: quatenus verò lege divina prohibetur, licita esse non potest, nisi accedente divina dispensatione: & illud est quod docent priores Theologi, dum post Sanctos Patres docent polygamiam non opponi primariis legis naturæ præceptis, cujusmodi sunt leges de diligendo Deo, de non mentiendo, &c. à quibus (inquiunt) dispensari non potest; sed opponi secundariis legis naturæ præceptis, quæ mutatis rerum, & personarum circunstantiis, ipsa etiam possunt immutari. Hac ratione facilè explicatur factum Patriarcharum.

PROPOSITIO SEPTIMA.

Matrimonium ex suapte natura est indissolubile.

Cùm in matrimonio uterque conjux in alterius corpus potestatem habeat, sequitur conjugem non posse alteri debitum etiam ad tempus, nedum in perpetuum denegare: ex quo manifestè colligitur, matrimonium ex natura propria esse indissolubile.

Probatur item matrimonii indissolubilitas ex ipsius matrimonii fine; nam finis matrimonii

eſt proles, quam uterque parens ex naturæ lege tenetur nutrire, fovere, inſtituere, & ad perfectum perducere: hoc autem ut parentes præſtare poſſint, ſimul debent cohabitare, illiuſque cohabitationis tempore ſibi fidem ſervare debent; ſi enim cum alio commiſcerentur, poſſent inde filios ſuſcipere; ſicque educationi aut prioris, aut poſterioris prolis malè provideretur.

Tertiò, ſi matrimonium ex natura ſua non poneretur indiſſolubile, non daretur conſtans diſcrimen inter conjugium & concubinatum.

Quartò, ex lege divina probatur eadem matrimonii indiſſolubilitas; ait enim Adamus Spiritu Dei afflatus: *Relinquet homo patrem ſuum, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ: & erunt duo in carne una.* Quæ verba repetens Chriſtus, hæc addit: *Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet.* Et Divus Paulus 1. Cor. 7. Iis, inquit, *qui matrimonio juncti ſunt, præcipio non ego, ſed Dominus uxorem à viro non diſcedere.*

Quintò ex Sacramenti ratione. *Tertium matrimonii bonum*, ait Concilium Florent. *eſt indiviſibilitas matrimonii, propter hoc quod ſignificat indiviſibilem conjunctionem Chriſti, & Eccleſiæ.*

Quæres primò, an matrimonium ita ſit indiſſolubile, ut nulla diſpenſatione ſolvi poſſit?

Reſpondet Divus Thomas, matrimonii ſolutionem non videri eſſe contra prima legis naturæ principia, & illius idcirco poſſe dari diſpenſationem.

Quæres ſecundò, an Judæis licitum fuerit uxorem dimittere?

Recentiores quidam credunt, opinionem illam

lam esse probabiliorem, quâ dicitur Deum cum Judæis dispensasse, ut sine ullo prorsus peccato uxorem suam potuerint dimittere. Uerùm hæc sententia nec authoritate Scripturæ, nec Sanctorum exemplis innititur. Unde Divus Thomas ut probabilius affirmat, id Judæis licitum non fuisse, nisi quatenus minus malum permittebatur, ut majus evitaretur. Idem olim docuerat Divus Hieronymus in cap. 5. Matthæi his verbis: *Moyses libellum repudii dari jussit, non dissidium concedens, sed auferens homicidium.* Et Divus Augustinus *lib.1. de serm. Dom. in monte, cap.* 14. sic ait: *Qui præcepit dari libellum repudii, non hoc præcepit ut uxor dimittatur, sed ut dimittere volens det libellum repudii, ut iracundiam temerariam projicientis uxorem libelli cogitatio temperaret.* Non ergo tam repudium fuit illis permissum, quàm præceptum ut sine libello non repudiarent.

Hinc mulier repudiata, quæ ad alterum virum accessit, dicitur polluta & abominabilis facta coram Domino. *Deut.* 24. Hinc Christus dicit Judæis repudium non nisi ad duritiam cordis illis fuisse permissum.

Quæres tertiò ob quas causas potuerint Judæi uxores dimittere.

Aliqui putant solam fornicationem, aut adulterium fuisse causam repudii apud Judæos. Verùm propter adulterium lapidabatur mulier, & ita non erat locus repudio. Alii verò volunt Judæos potuisse uxores dimittere propter quamlibet rationem, imò propter solum odium. Sed contrarium habetur *Deut.* 2. *Si duxerit vir uxorem, & postea odio habuerit eam, quæsieritque occasiones quibus dimittat eam, &c.*

Videtur

Videtur ergo probabilius Judæos, utpote legibus gentilium imbutos, repudiasse ob easdem causas propter quas gentiles repudiabant: illæ autem causæ apud Romanos erant adulterium, sterilitas, veneficii suspicio, lepra notabilis, morum improbitas, &c.

Illæ autem repudii causæ sub adventum Christi ita multiplicabantur, ut tandem fuerit disputatum, an ex quacumque causa liceret uxorem dimittere.

Quæres quartò, an Judæi post repudium alias nuptias potuerint contrahere?

Respondeo primò, uxorem dimissam non potuisse contrahere: nam *Deut.*22. dicitur mulier illa polluta, & abominabilis coram Domino, quæ repudiata nuptias contrahit. Et Christus *Matth.*5. ait: *Qui dimiserit uxorem suam, facit eam mœchari: & qui dimissam duxerit, mœchatur.*

Respondeo secundò, virum potuisse apud Judæos post repudium ad alias nuptias transire; non quòd priores nuptiæ per repudium fuerint irritæ, sed quòd Judæis fuerit licitum plures simul uxores habere, ac proinde una repudiata aliam ducere.

Dices: Christus *Matth.* 19. dicit, quod quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, mœchatur. Ergo nequidem viro licebat post repudium aliam uxorem ducere.

Respondeo, his verbis Christum revocare matrimonium ad primariam suam institutionem, cui non solùm repudium, sed etiam polygamia repugnat.

Quædam alia supersunt quæ ad matrimonii indissolubilitatem pertinent: sed de illis agemus,

mus, ubi loquemur de matrimonii impedimentis.

SPECVLATIO II.

Quæritur quæ sit causa matrimonii, ubi etiam de sponsalibus agitur.

CUm matrimonium ex dictis in eo consistat, ut uterque conjux habeat potestatem in corpus alterius, matrimonii causa illa erit, quâ uterque conjux jus & potestatem acquirit in corpus alterius.

Hoc posito, cùm Deus sit supremus omnium Dominus, poterit sine dubio virum & fœminam matrimonio conjungere absque ipsorum consensu: quo casu dubitare nemo potest, quin conjuges illi divino illi decreto teneantur obtemperare. Indubium etiam videtur, Deum Ecclesiæ potestatem hanc potuisse communicare, adeo ut nempe quos Ecclesia vellet, simul matrimonio copularet, cui Ecclesiæ decreto homines tenerentur obedire.

Sed multò melius & convenientius fuit, quod nemo non nisi ultro & sponte matrimonio copuletur: quod providens Deus, neminem unquam jure supremi sui dominii, & non habita ratione consensûs illius, matrimonio copulavit. Quaproptervere dici potest, solam matrimonii causam esse mutuum conjugum consensum. Quæ autem ad ejusmodi consensum pertinent, sequentibus quæsitis resolventur.

Quæres primò, qualis debeat esse ille consensus,

ſenſus; id eſt, an debeat eſſe conſenſus in copulam.

Reſpondeo, non eſſe neceſſe, ut conſenſus ille expreſsè & formaliter feratur in copulam, ut patet ex dictis in ſuperiori ſpeculatione: ſed ſufficit conſenſus in conjugalem vitæ ſocietatem, qui cum voto ſervandæ virginitatis ſtare poteſt, ubi habetur certitudo, quod conjux nunquam debitum petet, uti factum eſt in Beata Virgine.

Quæres ſecundò, an conſenſus ille aliquo exteriori ſigno debeat manifeſtari.

Reſpondeo debere exteriùs manifeſtari, alioquin non poſſent conjuges ſcire, an ſimul matrimonio ſint copulati.

Quæres tertiò, an conſenſus ille inter abſentes conſtituat matrimonium.

Reſpondeo matrimonium inter abſentes iniri poſſe, modò utriuſque conſenſus actu, vel virtute permaneat, dum alteri innoteſcit, & ab illo acceptatur.

Quæres quartò, an ratum ſit matrimonium per ſolum parentum conſenſum.

Reſpondeo ejuſmodi matrimonium nullum eſſe; ut enim validum ſit matrimonium, oportet ut contrahentes conſenſum ſuum tacitè ſaltem præbeant.

Quæres quintò, an filii poſſint invitis parentibus contrahere.

Reſpondeo, matrimonium ſic contractum validum haberi ab Eccleſia, quæ filios è tali matrimonio progenitos, ut legitimos agnoſcit: at in Galliis invalidum haberi quantum ad forum civile; unde filii qui ex ejuſmodi matri-

monio

monio pronascuntur, incapaces sunt ad hæreditatem consequendam.

Quæres sextò, an consensus ille debeat esse de præsenti.

Respondeo consensum, quo fit matrimonium, debere esse de præsenti; nam per consensum de futuro, non matrimonium, sed sponsalia constituuntur.

Expediuntur quæ ad sponsalia pertinent.

Sponsalia sunt mutua futurarum nuptiarum promissio ab illis facta qui futuris illis nuptiis conjungendi sunt.

Sponsalia sunt duplicis generis, alia enim absoluta sunt, alia conditionata.

Sponsalia conditionata, positâ conditione evadunt absoluta, modò conditiones appositæ honestæ sint, & bonis matrimonii non repugnent: si enim conditiones illæ matrimonii bonis repugnent, ut si quis promitteret se aliquam ducturum uxorem ad tempus tantùm, vel ut se unicuique prostitueret, vel ut generationem prolis impediret, tunc sponsalia nulla sunt: quod etiam dici debet, si conditio sit impossibilis, ut: Ducam te in uxorem, modò facias ut Sol stet. Qui enim hac ratione promittit, aut etiam actu contrahit, irridere potiùs quàm promittere convincitur.

Porrò ubi sponsalia absoluta sunt, obligant sponsos, etiam sub mortali peccato, ad matrimonium ineundum, nisi forsan graves causæ superveniant, quibus sponsalia possint irritari, cujusmodi vulgò recensentur, primò si alteruter aliquid addiscat, quod si priùs scivisset,

ſponſalia veriſimiliter, & rationabiliter non fuiſſent contracta: ſecundò, ſi gravis inimicitia inter ſponſos, aut ipſorum parentes excitetur: tertiò, ſi non adimpleatur promiſſio appoſita: quartò, ſi alter conjugum diutiùs quàm par eſt, abſens ſit: quintò ſi alterutri gravis morbus, aut deformitas ſuperveniat: ſextò, ſi aliqua incurratur affinitas, aut aliud impedimentum: ſeptimò, ſi alter conjux fornicetur: octavò, ſi alter conjugum Religionem ingrediatur, aut Ordines Sacros ſuſcipiat: nonò, dum ſponſi ſibi invicem ſponſionem remittunt.

Quæres, an ſponſalia cum ſubſequente copula faciant matrimonium.

Reſpondeo matrimonium nunquam poſſe fieri ſine mutuo de præſenti conſenſu; unde copula carnalis, quantumcunque ſponſalia præceſſerint, matrimonium non poteſt conſtituere, niſi fortè conjugali affectu ſponſi carnaliter conveniant. Dum enim cum tali affectu conveniunt, ſibi invicem corporis ſui poteſtatem concedunt.

Quapropter cùm Eccleſia ſemper præſumat copulam ſponſalia ſubſequentem cum tali affectu habitam fuiſſe, idcirco qui poſt ſponſalia carnaliter fuerunt commixti, in foro externo matrimonium contraxiſſe olim cenſebantur.

Nunc verò cùm Concilium Tridentinum omnia clandeſtina matrimonia irrita declaravit, patet matrimonium non fieri per copulam ſponſalia ſubſequentem, etiam cum expreſſo conſenſu de præſenti: ut enim matrimonium nunc validum ſit, coram Parocho & teſtibus contrahi debet.

Quæres

Quæres secundò, an aliquis fictè promittens teneatur promissionem suam adimplere.

Respondeo non teneri, nisi primò ratione damni insequentis, aut scandali: secundò ratione juramenti promissioni annexi; tunc enim etsi non obligetur ratione promissionis, obligatur tamen ratione juramenti, & debitæ divino Numini reverentiæ.

SPECULATIO III.

De matrimonio ut est Sacramentum.

NOn solùm matrimonium res est bona & licita, sed etiam signum est rei sacræ, habetque vim saltem in nova Lege gratiæ producendæ: quod ut enucleatiùs perpendatur, sit

PROPOSITIO PRIMA.

Matrimonium ex primæva sua institutione est signum rei sacræ.

Divus Paulus *Ephes.* 5. cùm exhortatur maritos ut uxores suas diligerent, exemplum Christi Ecclesiam suam diligentis illis proponit, aitque adhæsionem viri cum muliere esse Sacramentum, sive signum unionis Christi cum Ecclesia. *Relinquet*, inquit, *homo patrem & matrem suam, & adhærebit uxori suæ: & erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico, in Christo & Ecclesia.*

Quod autem dicunt hæretici nostri, non matrimonium, sed unionem Christi cum Ecclesia

hic

hic nominari Sacramentum, prorsus adversatur genuino, & naturali sensui textus Divi Pauli; opponiturque perpetuæ traditioni Patrum, qui prædictum textum eadem ac nos ratione semper sunt interpretati.

Hinc colliges primò, matrimonium in prima sui institutione, ac proinde in statu innocentiæ fuisse signum rei sacræ, ut docet D.Hieron. *in Ephes.* 5. & D.Aug. *lib.*1. *de nuptiis, & concup.cap.*21. & *lib. de bono conjug.cap.*5. *&* 18.

Dices, Christus non erat venturus, si Adam non peccasset: Ergo in statu innocentiæ matrimonium non potuit esse signum unionis Christi cum Ecclesia.

Respondeo primò, certum non esse, Christum non fuisse venturum, nisi Adam peccasset: secundò, matrimonium potuisse esse Christi venturi propter peccatum jam prævisum; neque enim ullum est in hoc inconveniens.

Colliges secundò, quodcumque matrimonium, etiam infidelium, fuisse signum conjunctionis Christi cum Ecclesia.

Probatur primò ex ipsis Apostoli verbis, *Sacramentum hoc magnum est:* hæc enim verba respiciunt saltem conjugia eorum omnium, ad quos scribebat: sed illorum plurimi ante Baptismum susceptum, sive cùm adhuc infideles essent, matrimonium contraxerant: ergo etiam infidelium matrimonium est rei sacræ signum.

Probatur secundò authoritate Innocentii III. qui *extra de divortiis*, affirmat Sacramentum conjugii apud Fideles & infideles existere: & ibidem *cap. veniens*, dicit Sacramentum conjugii à non baptizatis recipi posse.

Quæres.

Quæres quid in matrimonio sit propriè res significans, quid res significata.

Respondeo in matrimonio duplicem conjunctionem viri cum muliere posse considerari. Prior conjunctio est conjunctio animorum, quæ inter conjuges maxima esse debet, quæque his Apostoli verbis exprimitur: *Adhærebit uxori suæ*, supple *& uxor viro.* Posterior conjunctio est conjunctio corporum, quæ fit per copulam carnalem, de qua loquitur Apostolus cùm dicit, *Et erunt duo in carne una.*

Porrò prior conjugum conjunctio significat illam Christi cum Ecclesia conjunctionem, quâ eam ut sponsam suam diligit: posterior autem eam, quâ eidem Ecclesiæ sponsæ suæ in utero Virginis per Incarnationis mysterium, quasi secundùm carnem copulatus est.

Prior conjunctio est de matrimonii essentia, posterior autem de illius est duntaxat integritate.

PROPOSITIO SECUNDA.

Matrimonium Christianorum est verum novæ legis Sacramentum.

Ostendimus propositione præcedenti, matrimonium esse Sacramentum, saltem impropriè, quatenus scilicet Sacramentum est signum rei alicujus sacræ: verùm superest ostendendum, matrimonium esse verè & propriè Sacramentum novæ legis, ac proinde matrimonium gratiam conferre.

Mattimonium verè gratiam conferre, probare conantur aliqui ex illis Apostoli verbis, *Sacramentum hoc magnum est, &c.* sed malè, cùm

cùm illa verba matrimonium etiam infidelium respiciant, quæ matrimonia gratiam proculdubio non conferebant.

Alii autem idipsum probare conantur ex aliis locis sacræ Scripturæ, ut ex illis Christi, *Quod Deus conjunxit, homo non separet.* Sed neque etiam illa verba ostendunt matrimonium gratiam conferre, sicut neque hæc Apostoli verba, 1. Timoth.2. *Salvabitur mulier per filiorum generationem, si permanserit in fide, & dilectione, & sanctificatione cum sobrietate.* Neque tandem ejusdem Apostoli verba, quæ habentur 1. Cor.7. *Vnusquisque donum suum habet ex Deo, unus quidem sic, alius autem sic.*

Cùm ergo relata Scripturæ verba ea sint, quibus solet probari matrimonium gratiam conferre, satis apparet veritatem hanc ex Scripturis non posse apertè saltem & evidenter demonstrari: unde forsan factum est, ut Durandus, & alii nonnulli Doctores Catholici oppositum prorsus docuerint, & ut Divus Thomas, S.Bonaventura, Scotus & alii, qui veram & catholicam sententiam docuerunt, eam tantùm ut probabiliorem tradiderint.

Nunc autem circa hanc quæstionem nullus est amplius dubitandi locus post claram hac super re Tridentini definitionem: *Si quis dixerit,* ait Conc. Trid. sess.24. can. 1. *matrimonium non esse verè & propriè unum ex septem Legis Evangelicæ Sacramentis, à Christo Domino institutum, sed ab hominibus in Ecclesia inventum, neque conferre gratiam, anathema sit.*

Huic Synodi Tridentinæ definitioni jam olim præiverant Sancti Patres, qui unanimiter docent Christum ad nuptias invitatum venisse,

nuptiis

nuptiis benedixiſſe, ac gratiam conjugatis contuliſſe. Sic ducenti Epiſcopi in Epheſina Synodo, qui aiunt, *Chriſtum ad nuptias in Cana Galilææ ſe contuliſſe, ſuaque benedictione eaſdem diſpenſatoriè coboneſtaſſe.* Sic S. Ambroſius, qui *lib.*1. *de Abraham, cap.*7. loquens de eo qui alterius nuptam ſibi poſtulat in uxorem: *Qui ſic egerit*, inquit, *peccat in Deum, cujus legem violat, gratiam ſolvit; & ideo quia in Deum peccat, Sacramenti cæleſtis amittit conſortium.* Sic Innocentius I. qui *epiſt.*9. *ad Probam*, dicit matrimonium divinâ gratiâ fundari, dum celebratur: *Statuimus*, inquit, *fide catholicâ ſuffragante, illud eſſe conjugium, quod primitus erat gratiâ fundatum.*

Sic Cyrillus Alexand. qui *lib.*2. *in Ioan. c.*22. ſic loquitur: *Vt nativitatis noſtræ principium, quantum ad carnem attinet, ſanctificaret, oportebat certè, quia totam naturam hominis ad melius reſtaurabat, non ſolùm natis jam hominibus benedicere, verùm etiam naſcituris præparare, & aditum illorum ad hanc vitam, & authoritate miraculi, & præſentiâ ſuâ ſanctum facere.* Sic D. Auguſtinus, qui *lib.*1. *de nuptiis & concupiſcentia, cap.* 10. *& de bono conjugali, cap.*24. matrimonium comparat cum Baptiſmo & Ordinatione, velut cum Sacramentis ejuſdem generis. Sic etiam Patres Concilii Florentini, quibus Græci ſubſcripſerunt, è quibus noviſſimè Hieremias Patriarcha Conſtantinopolitanus in cenſura Confeſſionis Auguſtanæ Lutheranorum, ſuo & reliquorum Præſulum nomine edita affirmat, matrimonium eſſe unum è ſeptem Sacramentis, quæ Chriſtus, & Apoſtoli Eccleſiæ tradiderunt.

Quæres,

Quæres, quam gratiam producat matrimonii Sacramentum?

Reſpondeo, præter gratiam habitualem, quæ communis eſt effectus omnium Sacramentorum, matrimonium etiam conferre gratias requiſitas ad vitam conjugalem ſanctè & piè tranſigendam. Itaque gratia matrimonialis datur, ut conjuges per actum conjugalem prolem quærant, quam deinde in Dei timore, & ſancta converſatione educent, ſicque omnes libidinis ardores intra matrimonii fines coarctentur, ut conjuges ſe mutuò diligant, mutuas infirmitates ſupportent, aliaque matrimonii onera patienter ferant.

PROPOSITIO TERTIA.

Diſquiritur an matrimonium omne inter Chriſtianos initum ſit verum legis novæ Sacramentum.

Scholaſtici communiter, & inter alios Cardinalis Bellarminus *lib.1. de matrim. cap.6.* cenſet matrimonium omne inter Chriſtianos contractum eſſe Sacramentum novæ legis, acriterque adverſus Melchiorem Canum inſurgit, quòd affirmaſſet, illud tantùm matrimonium eſſe Sacramentum, quod à miniſtro Eccleſiæ ſacris & ſolennibus verbis celebratur.

At verò Bellarminum refutat Scribonius Ordinis Minorum. Primò, quia Divus Auguſtinus, ut fatetur ipſe Bellarminus, dicit matrimonium non eſſe Sacramentum, niſi in Eccleſia: unde ſequitur matrimonium inter hæreticos contra-

ctum

ctum non esse Sacramentum. Secundò, quia matrimonia clandestina à Concilio Tridentino declarata sunt irrita, & longè ante Concilium Tridentinum semper fuerunt interdicta. Tertiò, quia eadem matrimonia ab Evaristo Papa dicta sunt adulteria. Quartò, quia nullis Conciliis probari potest conjugia clandestina declarata fuisse Sacramenta. Quintò, quia in matrimoniis clandestinis nulla plerumque proferuntur verba. Sextò, quia matrimonia illa aliquâ adulterii notâ semper inuruntur, quod matrimonii fidei repugnat.

Multis aliis argumentis potest insuper comprobari Melchioris Cani sententia, quâ nempe asseritur, tunc tantùm matrimonium Fidelium esse Sacramentum, quando accedit ministri Ecclesiæ benedictio. Verùm ea tantùm referam, quæ mihi videntur potiora.

Primum argumentum petitur ex Patrum authoritate. Primò Tertullianus *lib.2. ad uxorem*, dicit illud matrimonium esse Ecclesiæ Sacramentum, quod Ecclesia conciliat, videlicet per suum Ministrum.

Secundò Syricius epist. 1. cap. 4. *Benedictio*, inquit, *quam nuptura Sacerdos imponit, apud Fideles cujusdam sacrilegii instar est, si ulla transgressione violetur.*

Tertiò D. Ambrosius epist. 20. *Conjugium*, inquit, *velamine sacerdotali, & benedictione sanctificari oportet.*

Quartò Clemens Alexandrinus lib4. Stromatum: *Sanctificatur*, inquit, *quod per verbum perficitur matrimonium.* Supple, *per verbum Ecclesiæ.*

Quintò Innocentius I. *epist. 1.* dicit, *matri-*

monium fundari divinâ gratiâ quando celebratur, ſupple *ſolenniter in Eccleſia.*

Hæ & aliæ authoritates, quæ à Cano, aut à Cani defenſoribus proferuntur, probabiliter ſaltem oſtendunt matrimonia clandeſtina non eſſe verè Sacramenta novæ legis. Conſulatur Gratianus 30. *quæſt.*5..

Secundum argumentum petitur ex Conciliis. Concilium IV. Carthag. *can.* 13. ſic loquitur: *Sponſus, & ſponſa cùm benedicendi ſunt à Sacerdote, à parentibus ſuis, vel paranymphis offerantur: qui cùm benedictionem acceperint, eadem nocte pro reverentia ipſius benedictionis in virginitate permaneant.* In fine Concilii Conſtantienſis Martinus V. vult ſuſpectum rogari, *an credat quod Chriſtianus contemnens ſuſceptionem Sacramentorum Confirmationis, vel Extremæ Unctionis, vel ſolennizationis Matrimonii, peccet mortaliter.* In Concilio Lateranenſi III. *can.* 7. dicitur, *horribile nimis, ſi pro benedictionibus nubentium, ſeu aliis Sacramentis aliquid exigatur.* In Concilio I. Colonienſi anno 1536. celebrato, *can.* 40. hæc leguntur: *Quod Sacramentum* (ſupple matrimonium) *ſi quis ſicut decet acceperit, accedente Sacerdotali precatione confert donum ſpiritus, quo vir diligat uxorem, &c.* Tandem Concilium Tridentinum vult, *Parochum viro & muliere interrogatis, & eorum mutuo conſenſu intellecto, dicere: Ego vos in matrimonium conjungo, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, vel aliis uti verbis juxta receptum uniuſcujuſque provinciæ ritum.* Illa autem verba, *Ego vos conjungo*, quæ in Ritualibus communiter habentur, proferre non poſſet Sacerdos, ſi non eſſet illius matrimonii miniſter. His omnibus

bus addi poteſt, quod in Synodo Cameracenſi anno 1567. celebrata, in Rituali Romano juſſu Pauli V. edito, & in actis S. Caroli Borromæi, *p.4. paragrapho* 1. Sacerdos dicatur eſſe hujuſce Sacramenti miniſter.

Tertium argumentum deſumitur ex Scholaſticis, quorum primus erit Guillelmus Pariſienſis Alberto Magno contemporaneus, qui *tractatu de matrim. cap.*9. negat matrimonium veri nominis Sacramentum eſſe, niſi ſacerdotali miniſterio conſecratum fuerit. Secundus erit Divus Thomas, qui pluribus in locis inſinuat, ſolum Sacerdotem eſſe miniſtrum Sacramenti Matrimonii, quanquam in primis ſuis ſcriptis, cùm nempe junior eſſet, contrarium videatur docuiſſe. Ita Sanctum Doctorem explicant Eſtius & Sylvius. Tertius erit Melchior Canus, cui ſubſcribunt Eſtius, Scribonius, Sylvius, Toletus, aliique quamplurimi: unde Banneſius dicit communem Scholaſticorum ſententiam à multis improbari, non ſolùm poſt Concilium Tridentinum, ſed etiam antea: additque illam non fuiſſe omnibus communem, cùm multi oppoſitum docuerint, & præcipui ipſius aſſertores, ut Magiſter, D. Thomas, Scotus, nihil certò definierint.

Quartum argumentum ex inconvenientibus depromitur. Nam primò copula carnalis aliquando poſſet eſſe forma Sacramenti; olim enim per copulam maritali affectu poſt ſponſalia habitam matrimonium conficiebatur. Secundò plus tribueretur laïcis contrahentibus, quàm Presbytero, aut Epiſcopo benedicenti. Tertiò, quia contrahentes ſæpiùs non habent intentionem faciendi quod facit Eccleſia. Quartò, quia

iidem essent suscipientes, & ministrantes Sacramentum matrimonii, &c.

Propositio Quarta.

Exponitur quis sit minister, quæ forma, quæ materia Sacramenti Matrimonii.

Juxta communem sententiam Scholasticorum dicendum est, contrahentes esse ministros, verba autem seu signa quibus contrahentes mutuum consensum exprimunt, esse sibi invicem materiam & formam secundùm diversas considerationes: materiam nempe, quatenus traditionem corporum significant: formam verò, quatenus mutuam illam corporum traditionem acceptant. Ita fermè Scholastici, licèt alii pauló aliter sentiant. In opinione verò superiùs relata dicendum est, Sacerdotem esse ministrum, formam esse verba quæ à Sacerdote proferuntur, ut: *Ego vos conjungo, &c.* aut alia similia: materiam proximam esse actus sensibiles contrahentium, remotam personas legitimè contrahentes.

Objicies primò: Etiam post Concilium Tridentinum matrimonium est validum Parocho nihil dicente, modò præsens adsit, & intelligat quid agitur, ut habent responsa Cardinalium. Ergo neque Sacerdos minister est, neque verba ab eo prolata forma sunt matrimonii.

Respondeo matrimonium hac ratione contractum validum quidem esse, non tamen Sacramentum: neque aliud evincunt responsa Cardinalium.

Objicies secundò: Ex Concilio Florentino,

causa

causa efficiens matrimonii regulariter est mutuus consensus per verba de præsenti expressus: non ergo Sacerdos, sed ipsimet contrahentes sunt ministri matrimonii.

Respondeo Concilium Florentinum non assignare quinam sit minister Sacramenti Matrimonii, sicut in aliis Sacramentis fecerat; rem enim inter Theologos controversam noluit Concilium definire: quare id tantùm asseruit quod extra controversiam est, nimirum mutuum consensum esse causam efficientem matrimonii, non prout Sacramentum est, sed prout est contractus: ut enim rectè ait Toletus in instructione Coloniæ impressa anno 1601. *lib.7. cap.2.* matrimonii efficiens causa sunt *ipsi contrahentes in quantum est contractus quidam: at verò ut Sacramentum, Deus est causa principalis, minister est causa instrumentalis, sicut in aliis Sacramentis.*

PROPOSITIO QVINTA.

An matrimonium per procuratores, vel per litteras contractum, sit verum novæ legis Sacramentum.

Certum est primò, ejusmodi matrimonia valida esse, modò quædam serventur conditiones. Prima est, ut procurator habeat à suo principali mandatum speciale ad contrahendum matrimonium cum certa persona, & non excedat suum mandatum. Secunda est, ut mandatum illud exequatur per se, & non per substitutum, nisi specialem alterius substituendi facultatem à

principali obtinuerit. Tertia est, ut tempore contractus potestas procuratoris non sit revocata; aliàs enim nullum foret matrimonium, etiamsi procurator illam revocationem ignorasset. Quarta, ut post publicationem Concilii Tridentini procuratores coram Parocho, & testibus contractum ineant.

Similiter matrimonium per litteras contractum validum erit, modò litteræ coram Parocho & testibus legantur, præsente altero conjugum, vel per se, vel per procuratorem.

Verùm difficultas adhuc manet, an prædicta matrimonia, licèt valida, sint tamen Sacramenta? Affirmant illi, qui volunt matrimonium omne inter fideles validè contractum, gratiam conferre: hisque præterea rationibus sententiam suam confirmant. Primò, quia ejusmodi matrimonia ab Ecclesia permittuntur. Secundò, quia sunt indissolubilia. Tertiò, quia etiam in his matrimoniis gratia est necessaria: Ergo, inquiunt, prædicta matrimonia sunt verè Sacramenta novæ legis.

Alii autem plerique etiam è Thomistis negant illa matrimonia esse Sacramenta. Primò, quia nullum Sacramentum suscipitur per procuratorem, ut patet in Sacramento pœnitentiæ. Secundò, quia vir & mulier, aut dormientes, aut aliter occupati Sacramentum reciperent, quod Cajetanus censet esse inintelligibile. Tertiò, quia posito quod alter conjugum peccato mortali obnoxius tunc dormiat dum contrahitur matrimonium, conjux ille dormiendo sacrilegium committeret. Quartò, quia forma, verba nempe à Sacerdote prolata, debent applicari immediatè materiæ, illis nimirum qui

contra

contrahunt. Quintò addi poteſt, quod qui per procuratores contraxerunt, præſentes ſe ſiſtant coram Parocho: quod non facerent ſi matrimonium per procuratores contractum eſſet verè Sacramentum.

CAPVT II.

De impedimentis Matrimonii.

CVm matrimonium non ſolùm Sacramenmentum ſit, ſed etiam contractus civilis, mirum cuiquam eſſe non debet, ſi tam multiplici ratione irritari, & impediri poſſit.

Quæ verò matrimonium impediunt, non ejuſdem ſunt rationis; nam alia matrimonium non ſolùm contrahendum impediunt, ſed etiam contractum dirimunt, & vocantur impedimenta dirimentia: alia verò impediunt quidem ne matrimonium licitè contrahatur; at ubi contractum eſt, illud non irritant, aut dirimunt, & ea dicuntur impedimenta impedientia tantùm.

Impedimenta dirimentia hiſce verſibus ſolent comprehendi.

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus diſparitas, vis, ordo, ligamen, honeſtas,
Amens, affinis, ſi clandeſtinus, & impos,
Si mulier ſit rapta, loco nec reddita tuto:
Hæc ſocianda vetant connubia, facta retractant.

Quæ verò matrimonium impediunt tantùm, sequentes versus complectuntur.

Ecclesiæ vetitum, necnon tempus feriatum,
Atque catechismus, sponsalia, crimina, votum,
Impediunt fieri, permittunt facta teneri.

Quibus sex communiter annectuntur, quæ ex impedimento criminis dicuntur proficisci, suntque

Incestus, raptus sponsatæ, mors mulieris,
Susceptus propriæ sobolis, mors presbyteralis,
Vel si pœniteat solenniter, aut monialem
Accipiat: prohibent hæc conjugium sociandum.

SPECULATIO I.

Explanantur impedimenta tum dirimentia, tum impedientia tantùm.

Impedimentum erroris.

QVadruplex error solet recenseri: error personæ, conditionis, qualitatis, & fortunæ.

Primò error personæ, quo quis putans contrahere cum Bertha, contrahit cum Catharina, matrimonium dirimit & irritat, nisi fortè errans intendat contrahere cum proposita persona, quæcumque illa sit. Hinc apparet, inter Jacob & Liam non fuisse matrimonium, quando illam sibi pro Rachele suppositam cognovit carnaliter; sed tunc tantùm quando errore detecto, Liam in suam accepit: non tamen peccavit Jacob

cob Liam cognoſcens, propter facti ignorantiam: cùm enim olim ſponſæ nuptæ, ideſt velatæ ad torum nuptialem ducerentur; nihil mirum ſi illam non agnoverit. Non autem ut Jacob, ita & Lia in hoc facto à peccato debet excuſari; erat enim filia hominis idololatræ, & patri ſuo in re mala obſequebatur.

Secundò error qualitatis, aut fortunæ, quâ nempe aliquis credit aut divitem, aut ſobriam ducere, cùm tamen aut vinolentam ducat, aut pauperem, matrimonium non irritat, niſi fortè error qualitatis tranſeat in errorem perſonæ, ut cùm quis credens ducere filiam præſidis, illam ducit quæ præſidis filia non eſt; tunc enim in perſona erratur, & ſic invalidum eſt matrimonium.

Ratio autem cur error perſonæ matrimonium irritet, non autem qualitatis, eſt quia conſenſus matrimonialis verſatur circa perſonas, non verò circa qualitates quæ ſunt tantùm motiva, quibus inducti conjuges conſenſum ſuum præbent. Si tamen aliquis expreſsè hanc conditionem apponeret: Illam duco, modò tali ſit prædita qualitate; tunc cùm conſenſus illius foret tantùm conditionatus, non poſitâ conditione, nullus eſſet, atque adeo nullum eſſet matrimonium.

Impedimentum conditionis.

Ultimus error eſt error conditionis, quo aliquis putat liberam ducere, ſervam tamen ducit. Hic conditionis error matrimonium irritat; ſi errans ſit melioris conditionis, ut ſi liber contrahit cum ſerva, quam credebat liberam:

non dirimit autem si errans sit inferioris, aut æqualis tantùm conditionis.

Impedimentum voti.

Primò votum castitatis duplex est, simplex, & solenne.

Votum solenne illud est, quod emittitur aut in susceptione sacrorum Ordinum, aut in professione Religionis. Votum simplex illud est, quo aliquis privatim votum emittit, aut ingrediendæ Religionis, aut Ordines suscipiendi, aut castitatis servandæ.

Secundò votum simplex impedit quidem matrimonium, quoniam matrimonium adimpletioni ejusmodi voti repugnat: at matrimonium contractum non dirimit, quia votum simplex, ait Divus Thomas, est simplex promissio corporis proprii, quâ aliquis corporis sui dominio non privatur: unde post tale votum potest validè, non tamen licitè uxorem ducere.

Tertiò votum solenne castitatis emissum in valida professione Religionis approbatæ dirimit subsequens matrimonium, etiam consummatum, ut docet Concil. Trid. *sess.* 24. *can.* 9. Idem dicendum de voto simplici, quod emittunt Patres Societatis JESU, peracto biennio, ut decrevit Gregorius XIII.

Quartò votum solenne per solennem Religionis professionem factum matrimonium ratum quidem, sed nondum consummatum dirimit, ut patet ex Concil. Trident. *sess.* 24. *can.* 6. Unicuique autem conjugi conceditur spatium duorum mensium ad deliberandum de Religio-

nis

nis ingressu, quo tempore potest debitum sine peccato denegare.

Quintò matrimonium consummatum etiam intra bimestre non dissolvitur per subsequentem professionem Religionis : unde neuter conjugum validè tunc potest Religionem profiteri, nisi primò in casu perpetui divortii : secundò, si uterque conjux Religionem ingrediatur : tertiò, si alter conjux in sæculo manens senex sit, & continentiæ votum emittat, modò insuper Episcopi consensus accedat.

De impedimento cognationis.

Cognatio triplex distinguitur, naturalis, legalis, & spiritualis.

Cognatio naturalis.

Cognatio naturalis, sive consanguinitas, definitur : Vinculum personarum ab eodem stipite descendentium, carnali propagatione contractum.

In consanguinitate varii sunt gradus, qui ita computantur. Filius dicitur distare à patre uno gradu, nepos duobus gradibus, pronepos tribus, & ita deinceps : & illi omnes dicuntur esse in linea recta consanguinitatis : in linea verò collaterali, si Petrus, & Paulus, v. g. sint ambo pronepotes Joannis, eodem gradu, nempe tertio, à se distabunt, quo distant à communi stipite Joanne ; & hæc linea vocatur collateralis æqualis : si verò Petrus sit nepos Joannis, cujus Paulus est pronepos, tunc Petrus, & Paulus eodem gradu à se distabunt, quo ra-

motior, nempe Paulus à Joanne communi ſtipite diſtat: unde tunc numerus graduum ſumitur à remotiori, non verò à proximiori; hujuſque rei hæc datur ratio, quoniam ſcilicet aliàs minùs Paulus diſtaret à Petro, quàm à Joanne, quod non videtur dicendum.

Jure Romanorum civili fratrum, & ſororum filii matrimonio jungebantur, quod jus apud ipſos etiam Chriſtianos aliquando locum habuit; ſiquidem filiæ Conſtantini Magni cognatos ſuos matrimonio duxerunt.

In Eccleſia Catholica cognationis impedimentum ad ſeptimum uſque gradum olim extendebatur, ut apparet ex D.Greg. *epiſt*. 31. ex S.Iſidoro, & aliis: nunc ad quartum gradum tantùm extenditur, ut docet Concilium Tridentinum *ſeſſ*.24.*cap*.5.

Cognatio legalis.

Cognatio legalis eſt propinquitas perſonarum conſurgens ex adoptione. Eſt autem adoptio legitima aſſumptio extraneæ perſonæ in filium, nepotem, &c. vel in filiam, neptem, &c.

Ut aliquis poſſit adoptare, primò debet eſſe maſculus; nam fœmina ſaltem abſque privilegio non poteſt adoptare. Secundò debet eſſe ſui juris. Tertiò non debet eſſe à natura impotens. Quartò debet adoptatum decem & octo annis excedere, ut nempe pater illius carnalis eſſe poſſit. Quintò, ut ſit major vigintiquinque annis.

Cognatio legalis contrahitur primò inter adoptantem & adoptatum atque adoptati deſcendentes

cendentes usque ad quartum gradum. Secundò inter uxorem adoptantis & adoptatum, & inter uxorem adoptati & adoptantem. Tertiò inter filios carnales adoptantis & adoptatum. Cognatio legalis impedit quominus prædictæ personæ validè possint inter se nubere; est enim impedimentum dirimens, quod etiam post solutam adoptionem manet, excepto tertio casu; nam soluta adoptione adoptatus cum adoptantis filia validè matrimonium contrahit.

Cognatio spiritualis.

Cognatio spiritualis est propinquitas consurgens propter collationem Baptismi aut Confirmationis, & propter susceptionem recipientis hæc Sacramenta.

Hæc cognatio contrahitur inter suscipientes & baptizatum ipsum, & illius patrem & matrem, necnon inter baptizantem & baptizatum, baptizatique patrem ac matrem tantùm, ut docet Concil. Trid. *sess.* 24. *cap.* 2.

Contrahitur præterea ex Confirmatione inter confirmatum, illius patrem & matrem, ac patrinam, aut matrinam, ut docet *ibid.* idem Concil.

Porrò cognatio hæc spiritualis matrimonium etiam dirimit: hinc jubet Concilium Trid. ut Parochi illud diligenter doceant, ne aliquis ignorans invalidum matrimonium contrahat.

De impedimento criminis.

Duplex est crimen impedimentum dirimens

mens inducens, crimen homicidii, & crimen adulterii.

Ut homicidium sit impedimentum dirimens tria requiruntur: primum ut ambo contrahentes conspiraverint in occisionem conjugis occisi: secundò, ut idcircò in illius mortem conspiraverint, ut mortuo conjuge possint inter se contrahere: tertiò, ut mors conjugis sequatur.

Adulterium tripliciter potest esse impedimentum dirimens.

Primò quando aliquis occidit conjugem cum intentione contrahendi cum illa, aut cum illo, quocum commisit adulterium, licèt ille, aut illa quacum adulterium commisit, illius occisionis non sit conscia; & in hoc differt secundum hoc crimen à primo: vocatur autem hoc secundum crimen adulterium cum homicidio.

Secundò quando aliquis committit adulterium cum aliqua, cum qua deinde, vivente adhuc uxore, contrahit matrimonium, modò tamen ambo contrahentes sciverint se adulterium novisse; nam alioqui conjux, quæ id ignorasset, mortua priori conjuge poterit agere ad matrimonium secum contrahendum.

Tertiò quando aliquis committit adulterium cum muliere, cui promittit se mortuo illius viro in uxorem ducturum; neque requiritur ut promissio illa sit mutua, sufficit enim quod ab altera parte acceptetur: neque etiam refert, an promissio illa facta fuerit ante, vel post adulterium. Requiritur autem ut promissio facta ante adulterium, ante idem matrimonium non retractetur; si enim ante adulterium retractaretur promissio, adulterium promissioni non

conjun-

conjungeretur ; quod tamen necessarium est, ut impedimentum inducatur.

Est ergo quadruplex crimen, quod matrimonium dirimit. Primum occisio uxoris, in quam ambo contrahentes eo animo conspirarunt, ut inter se nubere possent. Secundum est adulterium cum homicidio, etiam ab altera tantùm parte perpetrato. Tertium est adulterium cum matrimonio, vivente priori uxore contracto. Quartum est adulterium cum promissione matrimonii facta vivente priori conjuge.

De impedimento disparitatis cultus.

Cultus disparitas matrimonium dirimens reperitur tantùm inter fidelem & infidelem, sive baptizatum, & non baptizatum ; non verò inter fidelem & hæreticum, aut apostatam, aut excommunicatum ; quanvis grave crimen committatur cùm quis Catholicus hæreticam ducit: tum propter Ecclesiæ prohibitionem, tum propter periculum perversionis : posset tamen ob graves causas ejusmodi matrimonium licitè contrahi.

Quando baptizatus non baptizatum ducit, aut non baptizatus baptizatam, nullum est matrimonium, idque propter praxim in Ecclesia universaliter receptam, atque communem Doctorum sententiam, potiùs quàm propter aliquem canonem ejusmodi matrimonia irritantem. Hæc Ecclesiæ praxis post Divi Augustini tempora videtur paulatim invaluisse : tum quia infidelitas magis ac magis in dies profligaretur: tum quia infideles restantes per conjunctionem restantem non ampliùs convertebantur.

Notandum autem, quod prædictum matrimonium inter fidelem & infidelem contractum, invalidum & nullum maneat, etiamsi conjux infidelis fidem postea profiteatur: quod enim ab initio nullum fuit, manet semper nullum & invalidum; unde postquam conjux infidelis ad fidem est conversus, matrimonium de novo contrahi debet.

Quod spectat ad matrimonium quod infideles inter se contrahunt, certum est illud esse validum: quædam tamen difficultates circa illud solent excitari.

Prima est, an liceat conjugi ad fidem converso conjugem in infidelitate remanentem dimittere? Aliqui negant id licere quando infidelis cum fideli pacificè habitat: urgentque illud Apostoli 1.Corinth.7. *Si quis frater uxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam.* Volunt enim hisce Apostoli verbis præceptum contineri de non dimittenda uxore infideli pacificè cohabitante. Veriùs tamen alii cum D. Augustino & aliis antiquis Apostoli verba explicant non de præcepto, sed de consilio uxorem pacificam non dimittendi, ut apparet ex integra prædicti contextus lectione, quæ sic se habet. *Nam cæteris ego dico, non Dominus: Si quis frater uxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam.*

Quem Apostoli locum explicans D.Augustinus *lib.1. de adulter. conjug. cap.* 18. sic loquitur: *Quoniam ab infideli fidelem discedere nec prohibet, nec jubet Dominus, ideo ut non discedat, Apostolus dicit, non Dominus, habens utique Spiritum sanctum, in quo dare possit utile & fidele:*

fidele conjugium. Veruntamen aliud est Domini jubentis imperium, aliud conservi secundùm misericordiam, quæ illi à Domino est inspirata, atque donata, fidele consilium. Aliud ibi facere non licet, hîc autem licet. ::: Tunc autem non expedit id quod licitum est, quando permittitur quidem, sed usus ipsius potestatis aliis affert impedimentum salutis; sicut est discessio fidelis conjugis ab infideli, quam non prohibet Dominus præcepto legis, quia coram illo injusta non est: sed prohibet Apostolus consilio charitatis, quia infidelibus affert impedimentum salutis.

Non ergo præcepit Apostolus, sed consulit tantùm, ut fidelis infidelem pacificam non dimittat; expedit enim, ut cum illa manens ad salutem conetur illam pertrahere: cùm verò refrigescente fidelium charitate majus esset periculum ne perverteretur fidelis, quàm spes infidelem convertendi, prohibitum fuit in Concilio Toletano quarto circa annum 630. ne Judæi ad fidem conversi manerent cum uxoribus, quæ post datum sibi tempus fidem nollent amplecti. Id quod postmodùm ad infideles omnes ex generali Ecclesiæ consuetudine extensum est.

Secunda difficultas est, an fideli liceat relicta infideli conjuge aliam conjugem fidelem ducere? Respondeo id licere quando conjux infidelis cum fideli aut nullo modo, aut non nisi cum contumelia Creatoris habitare consentit. Id docet Innocentius III. ad Ferrariensem Episcopum scribens, his verbis: *Si alter conjugum ad fidem Catholicam convertatur, altero vel nullo modo, vel non sine blasphemia divini nominis, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum, ei cohabitare*

habitare volente; qui relinquitur, ad secunda, si voluerit, vota transibit; & in hoc casu intelligimus quod ait Apostolus, Si infidelis discedit, discedat; frater enim, vel soror non est servituti subjectus in hujusmodi; & canonem etiam, in quo dicitur contumelia Creatoris, solvit jus matrimonii circa eum qui relinquitur. Si verò conjux infidelis non renuat pacificè cum fideli habitare, tunc licebit quidem fideli infidelem dimittere; at quandiu conjux infidelis vivet, fidelis non poterit ad secundas nuptias transvolare, ut satis colligitur ex prædictis verbis Innocentii III. *Et in hoc casu*, &c. quæ omnem alium casum videntur excludere: quod etiam manifestiùs colligitur ex alia ejusdem Innocentii epistola scripta ad Tiberiadis Episcopum.

Tertia difficultas est, quando prædictum matrimonium dissolvatur? Alii dicunt illud solvi quando infidelis est in Christum contumeliosus: alii quando infidelis à fideli dimittitur: alii, meliùs respondent, tunc matrimonium dissolvi, quando fidelis novum matrimonium contrahit, id enim obscurè docet Innocentius III. in epistola ad Episcopum Tiberiadensem, ibi: *Quod si conversum ad fidem & illa conversa sequatur, antequam legitimam ille ducat uxorem eam recipere compelletur.* Ergo manet prius conjugium quandiu fidelis conjux aliam fidelem non duxit.

De impedimento vis.

Matrimonium non fit nisi per mutuum consensum, eumque voluntarium: ne autem consensus voluntarius sit, vis impedit. Est verò vis duplex;

duplex; nam alia vis est quæ consensum omninò aufert, quando nempe aliquis coactus exteriùs quidem consentit, aut potiùs consentire fingit; interiùs verò dissentit: & tunc cùm nullus sit verus consensus, patet nullum esse matrimonium.

Est & alia vis, quæ metum incutiendo efficit, ut aliquis consentiat, qui seposito illo metu nunquam consentiret: estque prædictus metus rursus duplex; nam alius in virum constantem dicitur cadere, alius in virum non constantem.

Metus cadens in virum constantem is dicitur, quo fit ut ad majus malum evitandum minus eligatur; ut si aliquis malit consentire in matrimonium, quàm mori, graviter mutilari, &c. Quando autem aliquis consentit metuens ne aliquot nummos, aut pallium v. g. amittat, ne è gratia domini sui excedat, tunc meliùs ille dicitur cadere in virum inconstantem & imbecillem. Ut autem cognoscatur quis metus in virum constantem cadat, quis non cadat, ad virum prudentem, & maximè ad Episcopum erit recurrendum.

Hoc posito docent communiter Doctores, solum metum gravem injustè illatum, ad hoc ut matrimonium fiat, reddere matrimonium irritum.

Ex quo colligitur primò, metum levem, sive in virum inconstantem cadentem, non irritare matrimonium. Secundò neque etiam metum gravem irritare matrimonium, si justè inferatur, ut si quis metu mortis eam ducere cogatur, quam se ducturum antè juraverat. Tertiò, neque etiam matrimonium irritari, si metus non

non inferatur ad hoc ut matrimonium fiat. Unde validum est matrimonium, quod aliquis morte condemnatus cum meretrice contrahit, ut mortis supplicium possit devitare.

De impedimento Ordinis.

Ordines majores dirimunt matrimonium subsequens, non verò matrimonium antè contractum: imò si aliquis invita & reclamante uxore Ordines susciperet, teneretur uxori petenti debitum reddere, verùm nullam Ordinis sui functionem posset exercere: hoc enim ipso, quo Ordines absque uxoris consensu suscipit, incurrit irregularitatem, ut patet ex extravàganti *Antiqua, de voto.*

De impedimento ligaminis.

Ligamen est vinculum prioris matrimonii, quo durante posterius matrimonium est invalidum.

De hoc impedimento ita loquitur Clemens III. ad Cæsaraugustensem Episcopum: *Consultationi tuæ taliter respondemus, quod quantocumque annorum numero ita remaneant, viventibus viris suis, non possunt ad aliorum consortium canonicè convolare, donec certum nuncium recipiant de morte virorum.* Idem docet Lucius III. ad Christianos Saracenorum captivos scribens, addito insuper: *Quod si aliquis, vel aliqua ad secundas nuptias migrare præsumpserit de morte prioris conjugis adhuc dubitans, ei quæ sibi nupsit, debitum non deneget postulanti, quod à se tamen noverit nullatenus exigendum. Quod si post*

post hoc de prioris conjugis vita constiterit, relictis adulterinis complexibus ad priorem coniugem revertatur.

De impedimento honestatis.

Impedimentum publicæ honestatis matrimonium dirimens oritur primò ex sponsalibus validis & certis. Secundò ex matrimonio rato, non consummato; cum hoc tamen discrimine. Primò, quod honestas orta ex sponsalibus ad primum tantùm; orta autem ex matrimonio rato, ad quartum gradum se extendat. Secundò, quod impedimentum honestatis non oriatur nisi ex sponsalibus validis, oriatur verò ex matrimonio etiam invalido, putà clandestino: non oriretur tamen si matrimonium esset invalidum ratione consensus.

De impedimento amentiæ.

Cùm furia, sive amentia usum rationis tollat, qui ad consensum matrimonialem necessariò requiritur, certum est illum qui perpetuâ amentiâ laborat, non posse matrimonium contrahere: si tamen matrimonium ante amentiam contractum fuerit, per amentiam subsequentem non dissolvetur. Sic intelligi debet quod habetur apud Gratianum 32. *quæst*.7. ibi: *Neque furiosus, neque furiosa matrimonium contrahere possunt; sed si contractum fuerit, non separentur.*

Quod si furia non sit perpetua & continua, poterit amens cùm ratione utetur matrimonium contrahere; ejusmodi tamen matrimonia debent

debent diſſuaderi., quoniam amentes & furioſi inepti ſunt ad prolem educandam.

De impedimento affinitatis.

Affinitas eſt propinquitas ex carnali copula, aut licita, aut illicita. Si verbi gratiâ Titius conjungatur Berthæ, tunc Titius erit affinis conſanguineis Berthæ, & Bertha conſanguineis Titii: idque in eodem prorſus gradu, in quo conſanguinei Titii ſunt ad ipſum Titium; eadem enim ratione numerari debent gradus in affinitate, atque in conſanguinitate.

Advertendam autem eſt, quod per ejuſmodi copulam carnalem contrahatur affinitas inter eos qui ſic conjunguntur, & inter alterius conſanguineos; non verò inter conſanguineos unius, & conſanguineos alterius: unde duo fratres poſſent duas ſorores validè ducere.

Affinitas quæ provenit ex copula licita, ex actu nempe matrimoniali, matrimonium dirimit uſque ad quartum gradum: quæ verò provenit ex copula illicita, uſque ad ſecundum gradum, ut definit Concil. Trid. *ſeſſ.24.cap.4.*

Quod ſi aliquis poſt contractum & conſummatum matrimonium affinitatem cum conjuge contrahat, cognoſcendo v. g. illius ſororem, tunc conjux inceſtus illius reus privatur jure petendi debitum; quod tamen alteri petenti tenetur reddere.

De impedimento matrimonii clandeſtini.

Matrimonium clandeſtinum propriè dicitur, quod clam, & ſecluſo omni teſte contrahitur.
Verùm

Verùm apud Catholicos illud etiam matrimonium clandestinum habetur, quod aliter quàm coram Ecclesiæ ministro, & quibusdam testibus contrahitur.

Matrimonium clandestinum ante Concilium Tridentinum validum erat, & etiamnum validum est in illis locis, in quibus Concilium Tridentinum aut non est promulgatum, aut non est acceptatum, quantum ad hoc decretum; lex enim nisi promulgata fuerit & acceptata, non obligat.

Cùm autem leges non cadant absolutè super personas, sed super personas existentes in loco ubi leges receptæ sunt; sequitur primò, quod incola unius loci, in quo promulgatum, & acceptatum fuit Concilium Tridentinum, possit validè contrahere absque Parochi præsentia, si existat in Græcia, v. g. ubi non promulgatum fuit Tridentinum. Sequitur secundò, Græcum non posse validè contrahere absque præsentia Parochi in ea provincia, in qua receptum est Tridentinum.

Licèt verò matrimonia clandestina ante Concilium Tridentinum Ecclesia non annullaverit; illa tamen ex justissimis causis semper detestata est, atque prohibuit: cùmque prohibitiones illæ propter hominum inobedientiam non prodessent, & plerique priore uxore, cum qua clam contraxerant, relictâ, cum alia palam contraherent, & cum ea in perpetuo adulterio viverent; idcirco prædicta matrimonia irritavit sancta Synodus Tridentina hisce verbis: *Qui aliter quàm præsente Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi, seu Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus testibus matrimonium contrahere*

attenta

attentabunt, eos sancta Synodus ad sic contrahendum omninò inhabiles reddit, & hujusmodi contractus irritos, & nullos esse decernit, prout eos præsenti decreto irritos facit, & annullat. Ita Synodus Trident. *sess. 24. cap. 1.*

Ac ut prædictis matrimonii malis efficacius remedium adhiberet Synodus Tridentina, *Sacri Lateranensis Concilii sub Innocentio III. celebrati vestigiis inhærendo præcepit, ut in posterum antequam matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus festivis in Ecclesia inter Missarum solennia publicè denuncietur inter quos matrimonium sit contrahendum: quibus denunciationibus factis, si nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem matrimonii in facie Ecclesiæ procedatur.* ::: *Quod si aliquando probabile fuerit, matrimonium malitiosè impediri posse, si tot præcesserint denunciationes; tunc vel una tantùm denunciatio fiat, vel saltem Parocho, & duobus testibus præsentibus matrimonium celebretur: deinde ante illius consummationem denunciationes in Ecclesia fiant, ut si aliqua subsunt impedimenta, faciliùs detegantur, nisi Ordinarius ipse expedire judicaverit, ut prædictæ denunciationes remittantur. Quod illius prudentiæ & judicio sancta Synodus relinquit.* Ita Concil. Trident. *loco jam citato.*

Cernis quàm circunspectè præcipiat Concilium, ut denunciationes matrimonii celebrationi, aut saltem consummationi præmittantur: quare non immeritò docent Theologi, illum peccati mortalis reum esse, non solùm qui omissis illis denunciationibus matrimonium contrahit, sed etiam qui contractum consummat: addentes non posse Episcopum ab ejusmodi

modi denunciationibus diſpenſare, ſi nulla ſubſit ejus diſpenſationis cauſa.

De impedimento impotentiæ.

Impotentia alia provenit ex ætatis imbecillitate, alia ex naturali frigiditate, alia ex maleficio: rurſus alia perpetua eſt, alia non perpetua, ſed temporaria tantùm: tandem alia reſpectiva dicitur, alia abſoluta.

Impotentia coëundi ſi perpetua ſit, matrimonium dirimit: quo diſſoluto, conjux quæ impotens non eſt, ad alias nuptias poterit tranſvolare; conjux verò impotens, ſi impotentiâ abſolutâ laboret, matrimoniam non poterit de novo contrahere: ſi verò reſpectivè tantùm impotens ſit, poterit cum illa contrahere, reſpectu cujus non erit impotens.

Quando dixi impotentiam perpetuam matrimonium dirimere, illud intelligendum eſt de impotentia quæ matrimonium præceſſit; nam illa quæ matrimonio etiam tantùm rato, & nondum conſummato ſuperveniret, matrimonium non annullaret, quia quod ſemel validum fuit, dirimi nequaquam poteſt.

Porrò ut cognoſcatur, an impotentia perpetua ſit, an temporaria tantùm, interrogandi ſunt primùm conjuges, & præmiſſo juramento eorum reſponſiones in ſcripta redigendæ: deinde ſeorſim vocandi conjugum propinqui, ut quod hac ſuper re ſciverint, deponant: tum ſi neceſſe eſt, procedendum ad ſexuum inſpectionem, mulieris quidem per obſtetrices juramento adactas; viri autem per Medicos & Chirur-

gos, similiter juratos. Quo facto, si nihil adhuc certi cognoscatur, Jure Romano & Pontificio determinatur triennii tempus (in quibusdam autem Galliæ locis dies unus, in aliis menses tres statuuntur,) quo tempore poterit quilibet conjux alterum cum plena libertate adire, ut experiantur an coïre possint. Hoc autem tempore elapso, si cognoscatur alterutrius impotentiam esse perpetuam, dissolvetur matrimonium: si verò vir neget se esse impotentem, reclamante muliere, non dissolvetur matrimonium, nisi mulier se adhuc virginem probet, aut alia ratione viri sui impotentiam possit manifestare.

Difficultas autem esse potest, an impotentia ex maleficio proveniens judicanda sit perpetua? Ad quam respondendum, illam perpetuam haberi debere, si per solum maleficium possit tolli; ut enim fert Jurisprudentiæ axioma, illud non possumus, quod jure non possumus: illud autem jure non possumus, quod non possumus absque peccato.

Quæri potest præterea, an eunuchus qui vas fœmineum ingredi potest, possit validè matrimonium contrahere? Respondeo illos invalidè contrahere, quia tunc tantùm conjuges una caro efficiuntur, quando vir intra vas mulieris semen immittit. Illud autem declaravit Sixtus V. anno 1587.

Quæritur insuper, an mulier sterilis habenda sit impotens?

Respondeo eam non haberi impotentem; docent enim exempla Saræ, Rebeccæ, Annæ, & aliarum, verum matrimonium à sterilibus

mulieri

mulieribus posse contrahi: unde mulier, quantumvis vetula, si non sit arcta, poterit validè contrahere; secus tamen dicendum est de sene omninò decrepito, quem constat omninò esse inhabilem ad copulam; nam in illo esset impotentia perpetua.

Supersunt ea enodanda, quæ ad hermaphroditum spectant, in quo si alter sexus prævaleat, poterit secundùm illum sexum matrimonium inire; si verò neuter sexus prævaleat, poterit eligere quem maluerit, & secundùm illum matrimonium inire, cui non intererit Parochus antequam hermaphroditus coram Judice Ecclesiastico jurando promiserit se sexum non mutaturum. Si tamen mortuo priori conjuge secundùm alium sexum matrimonium iniret, validè contraheret, non obstante juramento de non varianda sexus electione coram Judice Ecclesiastico præstito.

De impedimento raptus.

De raptu ita loquitur Concilium Tridentinum sess.24.cap.6. *Decernit sancta Synodus inter raptorem, quandiu ipsa in raptoris potestate manserit, nullum posse consistere matrimonium. Quod si rapta à raptore separata, & in loco tuto & libero constituta, illum in virum habere consenserit, eam raptor in uxorem habeat: & nihilominus raptor ipse, ac omnes consilium, auxilium & favorem illi præbentes, sint ipso jure excommunicati, ac perpetuò infames, omniumque dignitatum incapaces; & si clerici fuerint, de proprio gradu excidant. Teneatur præterea raptor mulierem rap-*

tam, sive eam uxorem duxerit, sive non duxerit, decenter arbitrio judicis dotare.

Quæres de quo raptore loquatur Concilium? Respondeo Concilium de illo loqui, qui mulierem etiam à se desponsatam per vim abducit aut ad libidinem, aut ad matrimonium; non verò de illo qui mulierem consentientem, invitis licèt parentibus abduceret.

De impedimentis non dirimentibus.

Impedimenta non dirimentia sunt primò Ecclesiæ vetitum; prohibet enim Ecclesia, ne certo anni tempore, nempe à prima die Adventus ad diem Epiphaniæ, & à die Cinerum usque ad Octavam Paschatis inclusivè matrimonium contrahatur.

Secundò catechismus, sive instructio Fidei, quæ fit solenniter ante januam Ecclesiæ super baptizando, vel jam baptizato, ex qua tenens puerum contrahit cognationem spiritualem imperfectam. Verùm hoc impedimentum à multis dicitur per Concilium Tridentinum sublatum fuisse.

Tertiò sponsalia, quando nempe aliquis sponsalia priùs cum alia contraxit; hæc enim sponsalia impediunt ne cum alia contrahat.

Quartò crimina, quæ sunt primò incestus cum consanguinea conjugis, aut fornicatio habita cum matre aut filia. Secundò raptus alienæ sponsæ: tertiò occisio uxoris: quartò susceptio propriæ sobolis in Baptismo, aut in Confirmatione eo fine, ut debitum non posset reddere. Quintò occisio Presbyteri: sextò publica pœnitentia, quandiu illa durat: septimò conjugium

gium cum moniali ſcienter contractum. Sed hæc omnia impedimenta in uſu eſſe deſierunt, cùm qui illis irretiti ſunt, ſine ulla diſpenſatione videntibus Prælatis quotidie contrahant.

Quintò votum ſimplex caſtitatis, de quo egimus cùm explicabamus votum ſolenne.

SPECVLATIO II.

Quæritur quænam ex prædictis impedimentis ſint de jure naturali, quænam de jure poſitivo.

PRimò cùm matrimonium contrahi non poſſit ſine conſenſu, conſenſus autem ſine rationis uſu neutiquam eſſe poſſit, patet amentiam eſſe impedimentum ex jure naturæ matrimonium dirimens: patet etiam, infantes ante uſum rationis eodem jure non poſſe contrahere.

Secundò, cùm ille qui matrimonium contrahit, in certam quandam perſonam conſentiat, patet illius conſenſum nullum eſſe, ſi alia ſupponatur perſona: non aliter atque emptio auri nulla & invalida futura eſſet, ſi pro auro ſubſtitueretur aurichalcum; ſicque conſtat errorem circa perſonam ex jure quoque naturali matrimonium dirimere.

Tertiò, cùm matrimonium ſit ex natura ſua indiſſolubile, illius autem indiſſolubilitati repugnet metus viro conſtanti injuſtè incuſſus, quatenus qui ejuſmodi metum paſſus eſt, po-

teſt; juſtiſſimè queri de conſenſu extorto, atque poſtulare ut in priſtinam libertatem reſtituatur; idcircò impedimentum vis ex jure quoque naturæ videtur emanare.

Quartò, cùm ad ſubſtantiam matrimonii pertineat, ut mutuò vir & mulier dent & accipiant corporum poteſtatem; ejuſmodi verò poteſtatem tradere non poſſint qui perpetuâ laborant impotentiâ, certum eſt impotentiam naturæ jure matrimonium dirimere.

Quintò, quoniam ille corporis ſui poteſtatem conjugi tradere non poteſt, qui corporis ſui poteſtatem ampliùs non habet, evidens eſt, ligamen eſſe impedimentum dirimens ex jure naturæ.

Quintò, quoniam qui votum ſolenne emittit, non ſolùm corpus ſuum, ſive corporis dominium Deo promittit, ſed etiam acceptante Eccleſia actu tradit; idcirco qui votum ſolenne emiſerunt, non poſſunt ex jure naturæ, ut probabilior fert opinio, poſt ejuſmodi votum validè contrahere. Idem dic de Ordinibus, non quidem quatenus Ordines ſunt, ſed quatenus votum ſolenne includunt.

Septimò propter quandam indecentiam & turpitudinem fit, ut etiam ex jure naturali nullum ſit matrimonium inter conſanguineos contractum, ſaltem in primo gradu lineæ, tum rectæ, tum tranſverſæ, id eſt inter parentes & filios, idque in perpetuum, & inter fratres & ſorores. Propter eandem indecentiam irritum ſimiliter eſt matrimonium ab affinibus, ſaltem in primo gradu lineæ rectæ. Dixi *ſaltem*, quia non deſunt qui cenſent, & quidem ſatis pro-

babi

babiliter, matrimonium item jure naturæ nullum esse, quod inter se contraherent privignus & noverca, vitricus & privigna; ac proinde etiam gener & socrus, socer & nurus.

Cætera autem omnia impedimenta, quæ hîc non recensuimus, non ex aliquo naturæ jure, sed ex jure Ecclesiastico profluunt: quare restat ostendendum, Ecclesiam potuisse ejusmodi impedimenta matrimonio apponere.

SPECVLATIO III.

Ostenditur Ecclesiam potuisse quædam impedimenta matrimonio apponere, à quibus proinde poterit etiam contrahentes dispensare.

ECclesiam posse impedimenta matrimonii constituere, probatur primò ex eo, quod matrimonium non solùm Sacramentum sit, sed etiam contractus: quare cùm Ecclesia possit apponere conditiones, quibus non servatis, contractus sit irritus, poterit etiam matrimonio impedimenta apponere.

Probatur secundò, quia Præfecti Ecclesiæ sunt Dei ministri, ac proinde potestatem habent condendi leges ad Ecclesiæ gubernationem pertinentes: tales sunt leges de matrimonio aut impediendo, aut irritando; cùm per prædictas leges pleraque mala evitentur, cæteroquin vix ac ne vix quidem evitanda, ut appa-

ſervatis, contractus ſecus initi, nulli ſint.

Addunt tamen plerique Doctores moderni, hanc circa matrimonium poteſtatem Principibus ſæcularibus ab Eccleſia fuiſſe ademptam: verùm alii affirmant, prædictum jus Regibus, aliiſve Principibus nunquam fuiſſe ademptum, cujuſce rei qui pleniorem notitiam volet adipiſci, conſulat librum de Regia in Matrimonium poteſtate, in quo quæcumque ad præſentem quæſtionem ſpectant, fusè pertractantur.

FINIS.